

Unge jenters vold

Tvetydige bilder av femininitet

Silje Stenberg

Masteravhandling i kriminologi

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2010

Sammendrag

Unge jenters vold – Tvetydige bilder av femininitet.

Forfatter: Silje Stenberg

Veileder: Kjersti Ericsson

Institutt for kriminologi og retts sosiologi, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo.
Mai 2010.

Denne avhandlingen omhandler ulike forestillinger knyttet til unge jenters vold. Gjennom historier i media fremstilles ofte vold utøvd av jenter som noe eget, og betydning av kjønn vektlegges i stor grad i fremstillinger av slike saker. Bakgrunnen for denne studien ligger i et ønske om å belyse ulike forestillinger som finnes om jenters voldsbruk. I avhandlingen fungerer vold som en inngangsnøkkel til forståelser av femininitet.

Utgangspunktet for analysen ligger i to problemstillinger:

- Hvilke forestillinger finnes omkring jenters bruk av vold, hvilken mening legges i jenters voldsbruk?
- Hvordan kobles jenters bruk av vold sammen med forestillinger om femininitet og maskulinitet?

Med bakgrunn i disse problemstillingene belyser avhandlingen ulike forståelser og meningstillegning av jenters vold. Å avdekke årsaker til jenters voldsutøvelse, eller hvilken mening jenter selv ilegger sin vold, er ikke avhandlingens hensikt. Heller forsøker jeg å skape et innblikk i hvordan forståelser og virkelighet spiller sammen, ved å studere hvordan jenters vold oppfattes og presenteres utenfra.

Som empirisk bakgrunn har jeg gjennomført kvalitative intervjuer med ni personer som arbeider med ungdom. Informantenes yrker strekker seg fra politi til ungdomsklubbarbeider, informantenes erfaringer vil dermed ikke være de samme. Det er informantenes historier som danner grunnlaget for denne avhandlingen, og deres vektlegging av ulike temaer har fungert strukturerende for analysen.

Med utgangspunkt i informantenes historier, trekkes ulike temaer frem. Forestillinger om kjønn og kjønnsroller tildeles en vesentlig del. Etter en diskusjon av vold som begrep, og en redegjørelse for ulike kulturelle forestillinger som knyttes til vold og kjønn, går avhandlingen over i en analyse av informantenes historier om jenters vold. Temaer som trekkes inn i analysen, dreier seg om seksualitet, offerposisjoner, etnisitet og familiebakgrunn. Under hvert av disse temaene blir en rekke undertemaer tatt opp og diskutert. En sentral diskusjon i avhandlingen tar for seg om jenters vold fungerer som kulturell anomali eller om den også har en sentripetal mulighet. Enkelte teorier vektlegger vold som mulig ressurs, som en potensiell vei til sosial status og respekt. Men voldens positive kraft har tradisjonelt kun vært tilgjengelig for menn. Jenters og kvinners vold har derimot blitt oppfattet som avvik, og som brudd med en normativ femininitet. Hvilken funksjon kan unge jenters vold tenkes å ha i dag?

Ofte fremstilles jenters voldsbruk som å ha sammenheng med en distansering fra den tradisjonelle jenterollen, jentene nærmer seg gutters handlingsrom gjennom bruk av vold. Voldshandlinger forbindes med maskulinitet, og jenter kan dermed fremstå som ”guttete” ved å ta i bruk vold. Samtidig blir også tradisjonelle uttrykk for femininitet vurdert negativt. Denne dikotomiske tenkemåten går igjen i beskrivelser av jenter, og fungerer som eksempler på ulike og ofte motstridende forståelser av hva det å være jente i dag innebærer. I avhandlingen fremstår dagens jenterolle som å være preget av tvetydighet, ulike egenskaper vektlegges som deler av ønsket femininitet. Jenters vold fremstår både som uttrykk for en ny femininitet, og som brudd med en normativ femininitet.

Forord

Masteravhandlingen er endelig fullført, og med det avsluttes et krevende og spennende prosjekt. Det er flere jeg ønsker å takke for å ha bidratt til at jeg nå har kommet i mål:

Først og fremst: takk til informantene som tross hektiske hverdager tok seg tid til å snakke med meg. Deres engasjement i arbeid med ungdom var inspirerende i arbeidet med denne avhandlingen.

En stor takk til veileder Kjersti Ericsson for uvurderlige råd, konstruktiv kritikk og raske tilbakemeldinger.

Takk til Sidsel Natland for nyttige diskusjoner om tema og vinklinger, for gode råd, og tro på avhandlingen.

Takk til Ann Cathrin Faldet, for diskusjon av prosjektet og hjelp til å finne veien.

Jentene på lesesalen: Anne, Benedicte, Julie og Kristin - takk for oppmuntring og støtte underveis, og for mange morsomme og litt for lange pauser. Dere har gjort lesesalen til et sted jeg faktisk kommer til å savne!

Henning, takk for at du har vært holdepunktet til en verden utenfor masterboblen. Og for at du alltid har trodd når jeg har tvilt.

Takk også til familien min, for at dere alltid er der.

Silje Stenberg.

Oslo, 11.mai 2010.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema for avhandlingen.....	2
1.2	Problemstillinger og begrepsforklaringer.....	3
1.3	Avhandlingens oppbygning.....	5
2	Metodisk tilnærming.....	7
2.1	Valg av kvalitativ metode.....	7
2.1.1	Diskursanalytisk tilnærming.....	8
2.2	Proessen.....	10
2.2.1	Veien til informantene.....	10
2.2.2	Utfordringer med rekrutteringen.....	11
2.2.3	Et nytt fokus.....	12
2.2.4	Bakgrunnen for utvalget.....	12
2.2.5	Hvem er informantene?.....	14
2.2.6	Kontakt med informantene.....	16
2.3	Om intervjuene.....	16
2.3.1	Om intervjuguiden og arbeidet med intervjuene.....	16
2.3.2	Intervjusituasjonen.....	17
2.3.3	Bearbeiding av intervjumaterialet.....	18
2.4	Etiske vurderinger.....	20
2.4.1	Informert samtykke.....	20
2.4.2	Anonymitet.....	22
3	Forståelser av vold.....	23
3.1	Har jenter blitt mer voldelige?.....	23

3.1.1	Hva tallene forteller.....	24
3.1.2	Jenters plass i voldsstatistikken.....	26
3.1.3	Hva tallene ikke forteller.....	29
3.1.4	Mørketall.....	29
3.1.5	Jenter i mørket.....	31
3.2	Forståelser av vold.....	32
3.2.1	Handlingens mening.....	32
3.2.2	Vold som mannlig ressurs.....	33
3.2.3	Den mannlige voldsbalanse.....	34
3.2.4	Peripetal vold som statusmarkering.....	36
3.3	En kulturell anomali.....	37
3.3.1	Kan jenters vold være sentripetal?.....	39
3.3.2	”Bad-girl femininity”.....	40
4	De tøffe jentene: jenter av tiden eller uttrykk for mislykket femininitet?.....	43
4.1	”Den slagferdige”.....	44
4.2	En ønsket femininitet.....	46
4.2.1	”Jentene har blitt mer som gutta”.....	48
4.3	De tøffe jentene.....	50
4.3.1	”De lar seg ikke pelle på nesen”.....	50
4.3.2	Bak en fasade.....	51
4.3.3	Jenters fremstilling av seg selv som ”guttejenter”.....	54
4.4	Ulike grader av femininitet.....	56
4.4.1	Kjønnskildring.....	58
4.4.2	Vold som strategi.....	59
4.5	Den tvetydige femininiteten.....	62
5	Infame jenter – femininitet ute av kontroll.....	67
5.1	Intriger og guttegreier.....	68

5.1.1	Jenters vennskap.....	71
5.2	De infame jentene.....	76
5.2.1	Jenters vold som urasjonelle handlinger... ..	77
5.2.2	... eller utspekulerte handlinger?	81
5.3	Å være akkurat passe.....	85
5.3.1	Verken for mye eller for lite.....	86
5.3.2	Sentripetal vold eller kulturell anomali?	88
6	Den trøblete seksualiteten.....	91
6.1	Historien om jenters seksualitet.....	92
6.2	”Prinsesser trives best blant troll”.	94
6.3	Kroppen som ressurs.	96
6.3.1	Sexy, men ikke løssluppen.	96
6.3.2	Seksualitetens ambivalens: mellom nytelse og kjærlighet.....	98
6.4	Den lesbiske jenta.	102
6.4.1	Økt sosial status som lesbisk?	105
6.5	Horebegrepet.	106
6.5.1	Tradisjonell betydning.....	106
6.5.2	Mer enn seksuell løssluppenhet.....	108
6.5.3	Mellom spøk og alvor.	109
6.6	Forholdet mellom jenters seksualitet og bruk av vold.....	111
7	Voldsoffer, voldsutøver, eller begge deler?	113
7.1	Det naturlige offer.	113
7.1.1	Kulturelle bilder av et offer.....	115
7.1.2	”Gutta slår i veggen, mens jentene skjærer seg i armen”.....	117
7.2	Offerrollen som strategi.....	120
7.3	Offerrollens begrensninger.	122

8	”Ikke mye å hente hjemme”	125
8.1	Familiens betydning.	125
8.1.1	Kvinnedominerte familier.	128
8.1.2	Gode familieforhold som redningsplanke.	133
8.1.3	Manglende rammer.	135
8.2	Vold avler vold.	137
8.3	Etnisitet som forklaring.	139
8.3.1	Jenta med innvandrerbakgrunn – kontrollert og kontrollerende.	143
8.3.2	Konflikter mellom jenter med innvandrerbakgrunn.....	146
8.4	Den skadelige familien.	148
8.4.1	Den strenge familien, og den oppløste familien.....	150
9	De tvetydige forståelsene av jenters vold.	155
9.1	Ulike ståsted – felles forestillinger.	156
9.1.1	Mellom forestillinger og virkelighet.	157
9.2	Tvetydigheten i forestillingene.	160
9.2.1	Gamle forestillinger i nye uttrykk.	161
9.3	Avsluttende betraktninger.....	163
	Litteraturliste	165
	Vedlegg	173

1 Innledning.

”Unge norske jenter slår oftere – og hardere.[...] Hva er det egentlig som får småjenter til å uttrykke seg med vold?” (Aftenposten, 15. januar 2010, side 48).

Det vekker oppsikt når jenter tar i bruk fysisk vold. Voldsutøvelse har tradisjonelt blitt sett som å være gutter og menns domene, vi er ikke vant til å tenke på jenter som utøvere av vold. Likevel, eller kanskje nettopp derfor, vies voldssaker hvor jenter er utøvere stadig større plass i media. Spørsmål som det ovenstående stilles: Hvorfor tyr unge jenter til vold?

I denne avhandlingen vil ikke årsakene til at jenter bruker vold settes i fokus, i stedet vil analysen ta utgangspunkt i hvilke *forestillinger* som finnes omkring jenters bruk av vold. Hva vil tanken om vold som noe grunnleggende maskulint ha å si for hvordan jenter møtes ved utøvelse av vold? For å belyse dette, vil ulike oppfatninger, tanker og forestillinger omkring jenters vold analyseres og drøftes.

1.1 Tema for avhandlingen.

Når jenter bruker vold, fremstilles det ofte som å skille seg fra annen vold. Vold medfører et brudd med dominerende forståelser av hvordan jenter er, og gjør at vi får problemer med å forklare hendelsen. I media brukes ofte begrepet ”jentevold” om voldsepisoder hvor jenter er involvert, et begrep som styrker inntrykket av jenters vold som noe eget. Et eksempel er overskriften ”*Sjokkert over jentevolden*” (Hamar Dagblad, 8. oktober 2009), som brukes i en avisartikkel hvor stadig økende vold fra unge jenter beskrives som å vekke bekymring hos politi- og skolevesen. Men i hvilken grad har slike uttrykk for økt voldsbruk blant jenter rot i virkeligheten? Og hvordan kan fremstillinger av jenters vold tenkes å henge sammen med forestillinger om kjønnsroller? Ved å ta utgangspunkt i analyse av forestillinger omkring vold og kjønn, vil jeg i denne avhandlingen drøfte slike spørsmål.

Jeg har valgt å intervju mennesker som jobber med ungdom og som på ulike måter er i kontakt med unge jenter. Det å skrive en avhandling om jenters voldsbruk uten å inkludere jenters egne historier, kan virke både ulogisk og ufullstendig. Dette er likevel et bevisst valg, som henger nøye sammen med avhandlingens vinkling og fokuspunkt. Flere ulike studier har tatt utgangspunkt i jenters vold¹. Felles for disse studiene, er at de forsøker å belyse og skape innsikt i årsakene til at også jenter bruker vold. Denne avhandlingen er et forsøk på å generere ny kunnskap på området, ved å ta utgangspunkt i å studere ulike forestillinger omkring jenters vold. Det er altså ikke jenters egne historier som tydeligst vil komme frem, men historier fra jenters omverden. Likevel vil glimt av jenters egne forklaringer på voldsbruk trekkes inn, ved å ta i bruk undersøkelser som har fokusert på deres fortellinger. Slik vil de ulike forestillingene kunne sammenliknes og kontrasteres. Sidsel Natlands avhandling om unge jenter som utøvere av vold, ”Volden, horen og vennskapet” (2007), vil særlig benyttes til dette formålet.

¹ For eksempel Natland, 2007.

1.2 Problemstillinger og begrepsforklaringer.

Avhandlingen vil ta utgangspunkt i å belyse forestillinger om jenters vold, og problemstillingene som vil ligge til grunn for analysen er:

- Hvilke forestillinger finnes omkring jenters bruk av vold, hvilken mening legges i jenters voldsbruk?
- Hvordan kobles jenters bruk av vold sammen med forestillinger om femininitet og maskulinitet?

Enkelte begrep er sentrale i avhandlingen, og behøver definering:

Vold er et begrep som kan defineres på mange ulike måter, og som kan ilegges forskjellig innhold. Vold kan betegnes som en dynamisk kategori (Kolnar, 2006: 219), innholdet i voldsbegrepet vil variere mellom kulturer og tidsperioder. Når jeg bruker begrepet her, siktes det til fysisk vold. Denne definisjonen, ble ikke presentert for informantene i forkant av eller under intervjuene, fordi hva informantene valgte å inkludere innunder voldsbegrepet ville ha betydning for analysen. Ved å ikke tvinge informantene til å konkretisere sine oppfatninger av hva vold er, forsøkte jeg å unngå at deres forståelser ble låst i en definisjon. Dette kunne ha medført at jeg hadde gått glipp av tankerekker og oppfatninger som kanskje ikke hadde passet inn i informantenes definisjoner, men som ville være interessante for min analyse. Det virket også som om informantene selv skilte mellom fysisk vold og psykisk vold, i deres historier var dette skillet tydelige. Når det snakkes om jenters vold i avhandlingen, siktes det altså til fysisk vold.

Avhandlingen tar utgangspunkt i *jenters* vold. Hvem som tilhører denne kategorien, ble ikke videre definert overfor informantene, og det var heller ikke noe de selv problematiserte. Det betyr at jentene det snakkes om ikke nødvendigvis er "de samme" jentene. Informantenes

arbeid med ungdom foregår i ulike kontekster, og de vil dermed møte ulike jenter. De kan befinne seg i før-tenåringsalder, være i tenårene, eller i begynnelsen av 20-årene. Det eneste fellestrekket er nettopp det at de er jenter.

Ifølge Sidsel Natland er begrepet ”jentevold” problematisk hvis målet er å nyansere vår forståelse av kjønn og av vold (Natland, 2007: 222). Begrepet fremstiller jenters vold som noe eget, som å skille seg fra annen vold. Med bakgrunn i dette, vil ikke begrepet ”jentevold” benyttes i avhandlingen, med unntak av i informantenes uttalelser. For å ikke videre befeste vold fra jenter som noe annet enn gutters vold, vil jeg i avhandlingen bruke beskrivelser som ”jenters vold”, vold utøvd av jenter” eller liknende.

I avhandlingen blir kjønn beskrevet som noe man kan ”gjøre”, femininitet og maskulinitet omtales som å kunne utøves og formes. Begrepet ”å gjøre kjønn”, stammer fra et perspektiv som vektlegger måtene kjønn skapes på gjennom samhandling og praksis i bestemte kontekster og relasjoner (Solbrække og Aarseth, 2006: 70). Ifølge denne tanken, formes og leves kjønn ut av individer i konkrete samhandlingssituasjoner. Men selv om kjønn kan sies å skapes av individer, eksiterer det også strukturelle og kulturelle forhold som binder og begrenser utformingen av kjønn. Når jenter i denne avhandlingen beskrives som å gjøre femininitet eller maskulinitet, henvises det til hvordan kjennetegn og handlinger kan oppfattes som kjønnete uttrykk. Måter kjønn gjøres på, kan settes i sammenheng med kjønnsrett og med kulturelle forestillinger om hvordan kjønnsulikhet videreføres gjennom diskurser om kjønn (Bjerrum Nielsen, 2006: 154). Når beskrivelser av å gjøre kjønn benyttes i denne avhandlingen, er det med en hensikt om å ikke fastsette kjønn som å kun være en biologisk betinget kategori, men også noe individer selv er med på å utforme og skape.

1.3 Avhandlingens oppbygning.

Avhandlingen tar utgangspunkt i de tidligere presenterte problemstillingene, og struktureres på følgende måte:

Kapittel 2 beskriver den metodiske tilnærmingen til empirien som avhandlingen bygger på, gjøre rede for hvilke valg som er tatt i forhold til metodebruk, og bakgrunnen for disse valgene. Deretter beskrives selve prosessen med å innhente empiri, fulgt av en redegjørelse for hvem informantene er.

Kapittel 3 omhandler vold som begrep. Første del av kapittelet dreier seg om jenters plass i voldsstatistikken, er det slik at jenter har blitt mer voldelige? Hva kan vi lese ut av statistikkens tall, og hvilke forholdsregler bør vi ta i analyse av slike tall? I kapittelets andre del, diskuteres selve voldsbegrepet. Hvilken mening ilegges vold? Særlig knyttes dette spørsmålet sammen med forestillinger om kjønn og kjønnsroller.

Kapittel 4 er avhandlingens første analysekapittel. Her presenteres informantenes beskrivelser av ”de tøffe jentene”, og vi skal se at ulik verdi legges i det å fremstå som ”tøff jente”. Dette kapittelet innleder en diskusjon hvor forestillinger om vold anvendes som nøkkel til forståelser av feminitet.

Kapittel 5 viderefører diskusjonen om kjønnsrollenes ulike sammenheng med voldsbruk. Her belyses hvordan overdreven grad av feminitet kan fungere marginaliserende for jenter, og på hvilke måter forklaringer på jenters vold tar utgangspunkt i nettopp deres posisjon som jente.

Kapittel 6 dreier seg om jenters seksualitet. På hvilke måter knyttes jenters seksualitet sammen med forståelser av hvorfor de bruker vold og hva volden er uttrykk for? Jenter fremstår her som å bevege seg mellom to uønskede feminine posisjoner: den ukvinnelige jenta og den overdrevent kvinnelige jenta.

Kapittel 7 gjør rede for tendensen til å fremstille jenter i offerposisjoner, selv når de er utøvere av vold. Vi skal se at kjønnede konnotasjoner har noe å si for oppfatninger av hvem som sees som offer og hvem som sees som utøver. Kapitlet diskuterer også hvordan offerrollen fremstilles som en ressurs jenter selv kan benytte seg av, for eksempel i forbindelse med voldsutøvelse.

Kapittel 8 omhandler forestillinger om familiebakgrunn og etnisitet som å være knyttet sammen med tilbøyelighet til voldsbruk. Historier om jenters vold tar her utgangspunkt i betydningen av familie og sosial bakgrunn. På ulike måter fremstilles familien som potensielt skadelig for jenter, og som mulig utløsende årsak til voldsbruk. Etnisitet vektlegges som å ha betydning for jenters bruk av vold, men i ulik grad avhengig av hvilke jenter det snakkes om.

Kapittel 9 samler trådene i en diskusjon omkring forholdet mellom forståelser og virkelighet. De avsluttende betraktningene ser på hva som synes å prege forståelser av jenters vold, og jeg forsøker her å svare på spørsmålene som ble stilt innledningsvis, samt spørsmålsstillinger som har kommet til underveis.

2 Metodisk tilnærming.

Metodeteorien skiller mellom kvalitativ og kvantitativ metode, hvor de kvalitative metodene fokuserer på meningsskaping, mens de kvantitative fokuserer på tall og kvantifisering. Ved kvalitativ forskning tas gjerne intervju og observasjon i bruk ved innsamling av data, mens kvantitativ forskning kjennetegnes ved store undersøkelser og analyser av tall. Kvalitativ forskning kan beskrives som en søken etter forståelser av virkeligheten, basert på hvordan informantene forstår sin livssituasjon (Thagaard, 2003: 16). Forskningsmetoden preges av nærhet mellom forsker og informant. Denne studien er fundert i kvalitativ metode, nærmere bestemt intervjuer av 9 informanter. Målet var å få innsikt i informantenes verden, deres tanker og forestillinger, og til dette er det kvalitative intervju godt egnet (Kvale og Brinkmann, 2009: 21).

2.1 Valg av kvalitativ metode.

Kvalitativ metodes egnethet til å søke etter meningsskaping var sentral for valg av metode til denne studien, hvor problemstillingene dreier seg om nettopp meningsskaping og forestillinger. Intensjonen med denne studien var å analysere hvilke forestillinger informantene hadde omkring jenters bruk av vold, og gjennom kvalitative intervjuer kunne jeg komme nærmere denne meningsskapingen. Ved en kvantitativ undersøkelse ville studien kunne baseres på større tall, men samtidig ville tilgangen til informantenes forestillingsverden ha blitt snevret inn. Kanskje ville man gjennom kvantitative undersøkelser i større grad kunnet generalisere og trekke konklusjoner, men med et relativt lite antall informanter blir

kvantifisering vanskelig. Men kvantifisering var heller ikke et mål her. I stedet for å produsere kunnskap gjennom store spørreundersøkelser som kan si noe om grupper av befolkningen, har bruken av kvalitative intervjuer her fungert som en måte å vise hvordan mennesker kan ha ulike forestillinger omkring visse temaer. Ifølge Kvale kan hensikten med det kvalitative forskningsintervju beskrives slik:

” [...] at forstå verden fra interviewpersonernes synspunkt, utfolde meningen i folks opplevelser, afdække deres livsverden, førend der gives videnskabelige forklaringer.”
(Kvale 2002, sitert i Dalen 2004).

For å komme tett inn på informantenes forestillingsverdener, ser jeg kvalitativ metode som best egnet.

2.1.1 Diskursanalytisk tilnærming.

Min tilnærming i denne avhandlingen har et visst slektskap med diskursanalytiske perspektiv. Fokus settes på ulike måter vold beskrives og forstås på, mens forklaringer på vold som fenomen, og forklaringenes rot i virkeligheten ikke vektlegges. Hensikten med avhandlingen er ikke å forsøke å forklare vold eller voldens mening for jenter, men å heller studere ulike *forestillinger* omkring vold. Og dette gjøres ved å ta utgangspunkt i hvilke fortellinger informantene vektlegger når de snakker om jenter og vold.

Ifølge Ingrid Sahlin kan en diskurs beskrives som *innholdet* i hva som blir sagt og skrevet, og *måten* det blir gjort på (Sahlin, 1999: 88). Diskurser består av og skaper bestemte mønstre for hvordan vi snakker om ulike temaer, de konstruerer bilder av virkeligheten og konstituerer objekter for kunnskap (ibid: 85). Språk og hva som lar seg sies, kan fortelle oss noe om hvilke tanker og ideer som ligger under språket. Men språket binder og begrenser også våre tanker (ibid: 88). Gjennom diskurser blir hendelser og tankesett gjort til noe ”alle vet”, en felles forståelse oppstår slik at diskursen oppfattes som naturlig og sann. Vold fra jenter beskrives

ofte som ”jentevold” i media, noe som kan sees som uttrykk for en diskurs hvor forestillinger om sammenhenger mellom kjønn og vold er virksomme (Natland, 2007: 25). Når ”jentevold” omtales, skapes en diskurs omkring temaet, som i sin tur knytter begrepet opp mot virkeligheten. Ved at en diskurs om ”jentevold” har oppstått, har også ”jentevold” blitt generert som begrep, og fremstår dermed som noe eget. I denne avhandlingen vil forestillinger både om vold og om femininitet analyseres, med en hensikt om å kunne gå tettere inn på hvilke tankestrukturer som finnes omkring jenters bruk av vold.

Diskursanalysen kan ikke si noe om hva som er ”sant”, hensikten er heller å fokusere på hva slags holdninger og forestillinger som finnes og gis uttrykk for. Hva slags holdninger reflekteres i ulike sammenhenger, hvordan er slike fortellinger konstruert, når brukes de og hva slags funksjon kan de ha? (Alvesson og Sköldberg 1994, i Natland 2007: 50). Utsagn om virkeligheten vurderes ikke etter hvor sanne de er, formålet er heller å studere hvordan de oppstår og hvilke tankesett de sier noe om. Sahlén sier om hensikten med diskursanalyse:

I stället för att fokusera det fenomen, som texterna syfter till att beskriva, försöker man besvara frågor som: Hur ser beskrivningarna ut? Vilken struktur har de? Vilka underliggande förutsättningar rymmer de och vad tas för givet? Vilken verklighetsbild bygger de på – och leder till? (Sahlén, 1999: 90).

Fokuset legges ikke nødvendigvis på temaet det snakkes om, gjennom diskursanalysen søker man å trenge dypere ned i hvilke forståelser materialet gir. I tråd med Sahléns (1999) forståelse av diskursanalyse, konsentreres diskusjonen av informantenes fortellinger i stor grad omkring hvilke underliggende forutsetninger de snakker ut fra, og hva de tar for gitt. Hvilke forestillinger finnes om vold, og hvordan virker disse inn på oppfatninger av jenters vold? Hva tas for gitt i sammenhengen mellom kjønn og vold? Avhandlingen kan ikke sies å være en detaljert diskursanalyse, men den helhetlige tilnærmingen har likhetstrekk med diskursanalysens hensikter.

Å ta utgangspunkt i analyse av diskurser, stiller krav til forskeren om å klare å frigjøre seg fra diskurser som fungerer dominerende i samfunnet ved at de vektlegges av media, politikere og andre deler av offentligheten (Natland, 2007: 4). Kategorier og tankesett som oppfattes som selvfølgelige og naturlige, må problematiseres og deres mening må studeres. Som jente selv, er jeg kjent med en rekke ulike forestillinger om hvordan ”jenter er”. Deler av disse kan for meg virke som representasjoner av virkeligheten, nettopp fordi enkelte diskurser har blitt konvensjonelle i den grad de oppfattes som sannhet, og også påvirker mine oppfatninger. Gjennom arbeidet med avhandlingen forsøker jeg å fristille meg fra slike dominerende diskurser for å klare å gripe tak i forestillinger som ligger under informantenes fortellinger, og for fange opp hva som tas for gitt. ”Selvfølgeligheter” i informantenes utsagt blir problematisert, med et mål om å gripe tak i forestillinger omkring jenters bruk av vold.

2.2 Prosessen.

I utgangspunktet var intensjonen med denne studien å snakke med både unge jenter som hadde utøvd vold, og med voksne. Ved å snakke med voksne som på ulike måter jobber med ungdom, ville jeg kunne sammenlikne deres oppfatninger av jenters vold og jenters egne historier om voldsutøvelse. Tidligere studier av unge jenters voldsbruk har ofte fokusert på utøversiden, gjennom intervjuer av jentene selv². Jeg var i tillegg interessert i å få innsikt i utenforståendes syn på jenters vold, og målet var å kunne ta for meg de to gruppens historier på lik linje. Men underveis i arbeidet med å rekruttere informanter, endret studiens fokuspunkt seg.

2.2.1 Veien til informantene.

Etter å ha meldt inn studien til NSD³, startet arbeidet med å finne informanter. Prosessen begynte med å kontakte mennesker ansatt i Oslo kommune, mennesker som på ulike måter jobber med ungdom. Jeg var avhengig av at noen kunne formidle kontakt mellom meg og

² For eksempel Natland, 2007.

³ Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

unge jenter som hadde utøvd vold, en prosess som viste seg å by på utfordringer. Etter å ha kontaktet en rekke mennesker, opplevde jeg å stadig bli henvist videre. Ingen av dem jeg snakket med kunne formidle kontakt med mulige informanter, og jeg ble oppfordret til å henvende meg andre steder. De fleste var hjelpelige og positive til prosjektet, men kunne likevel ikke sette meg i kontakt med jentene jeg lette etter.

2.2.2 Utfordringer med rekrutteringen.

Problemet med å få tak i informanter viste seg å bli større enn jeg hadde sett for meg til å begynne med. Mange av dem jeg kontaktet svarte noe i tråd med: ”Nei, vi har ikke sånne jenter her”, og henviste meg videre, til andre som kanskje kunne hjelpe. Ved andre tilfeller fikk jeg inntrykk av at personen som ble kontaktet ikke hadde lyst til å ”utlevere” jenter som kunne være aktuelle informanter, som om de ikke ville utsette jentene for ytterligere fokus på voldshandlingene deres. Jenter som hadde utøvd vold virket umulige å finne. Vanskelighetene med å få tak i disse jentene, kan ha flere forklaringer. Min første tanke i denne prosessen, var at jenters vold ikke er et tema mange snakker om, diskurser om vold handler i stor grad om mannlige utøvere. Kanskje blir handlinger som vanligvis defineres som vold ikke sett på samme måte når de utføres av jenter? Det at jenter bruker vold bryter med våre kulturelle forståelser av sammenhengen mellom kjønn og vold, dermed er jenters vold kanskje noe mange kvier seg for å snakke om. Men det kan også være slik at få personer faktisk er i kontakt med jenter som bruker vold, kanskje er ikke vold blant jenter et så utbredt fenomen som medieoppslag kan gi inntrykk av? Det er mulig jeg kom i kontakt med personer som ikke hadde noen erfaring med at jenter bruker vold, og dermed, naturlig nok, ikke anså seg selv som å ha noe å bidra med. Ved å søke på ”jenter” og ”vold” på internett, får man en rekke treff, mange med overskrifter som mer enn antyder at vold fra jenter er noe som har økt og fortsetter å øke. Det samme inntrykket kan man få ved å lese aviser, som ofte beskriver jenters vold med store krigstyper og dystre spådommer om hvor dagens jenter er på vei. Det at jeg hadde problemer med å finne informanter blant mennesker som spesifikt jobber med ungdom, kan tyde på at dette er et ”problem” som overdrives blant annet gjennom media. Kan hende flere av menneskene som ble kontaktet oppfattet seg selv som å ikke inneha den kunnskapen og erfaringen som de trodde jeg var ute etter. Noen virket som å mene at de ikke hadde noe ”spennende” å fortelle, og at de derfor ikke kunne bidra med noe. Det kan virke som om

bildet mange har av jenter som utøver vold, er bildet av den avvikende, kriminelle jenta, jenta som ikke likner på andre jenter. Kanskje trodde de mulige informantene at studien var ute etter noe spesifikt, noe de manglet kunnskap om. Den spenningen som gjerne knyttes til vold utøvd av jenter, kan ha skapt en tanke om at jeg forventet slike spenningshistorier. Men det viste seg at hverdagshistorier var minst like interessante som beretninger om konkrete voldsepisoder.

2.2.3 Et nytt fokus.

Etter å ha tenkt grundig gjennom vanskelighetene med å rekruttere informanter, sto en ny innfallsvinkel frem. Nettopp utfordringene med å finne informanter blant unge jenter, virket nå som interessant i seg selv. Årsakene til problemene med å finne jenter som har utøvd vold, kunne kanskje ligge i hvilke forestillinger som finnes knyttet til kjønn og vold. Studien ble på dette tidspunktet dreiet til å konsentreres om hvilken mening ulike voksenpersoner legger i unge jenters bruk av vold. Med dette valget fulgte en avgjørelse om å ikke intervju unge jenter som selv har utøvd vold, men å heller fokusere på voksne som arbeider med ungdom. Dermed ble voldens årsaker mindre viktige i denne sammenhengen, meningene som tillegges vold ble nå fokuspunkt.

2.2.4 Bakgrunnen for utvalget.

Utvalget består av ni mennesker som på ulike måter jobber i kontakt med ungdom, noe som er et relativt begrenset utvalg. Likevel vurderte jeg dette antallet som tilstrekkelig for å innhente kunnskap om det jeg var ute etter. Med et større utvalg kunne det ha blitt vanskelig å gå i dybden, og elementer kunne ha blitt oversett. Antall informanter er valgt med tanke på å kunne analysere intervjumaterialet på en god måte, her har tidsaspektet også hatt betydning. Etersom valget har falt på å intervju mennesker fra flere ulike yrkesgrupper, er antallet innenfor hver yrkesgruppe lite. Utvalget er satt sammen på denne måten for å vise eksempler på hvilke forestillinger som finnes om et bestemt tema blant mennesker i ulike yrker og posisjoner.

For å få bredde i utvalget ble informanter med ulike yrkesbakgrunn og ulike arbeidshverdag inkludert, slik at likheter og forskjeller som tillegges jenters voldsutøvelse kunne settes i fokus. Selv om man ikke ut fra dette kan trekke slutninger som er representative for hele yrkesgruppen politi eller for andre grupper, vil likheter og forskjeller i oppfatningene til en person ansatt i politiet og en person ansatt i barnevernet være interessante å se nærmere på. Informantenes ulike yrker og arbeidshverdag har betydning. Først og fremst er informantene valgt ut fordi de jobber i kontakt med ungdom. Deres yrke vil ha noe å si, informantene snakker ut i fra ulike kontekster.

Siden problemstillinger rundt kjønn ville komme til å utgjøre en stor del av prosjektet, ble det å ha informanter fra begge kjønn i utvalget vektlagt. Å ha vært vitne til vold utøvd av jenter, var i utgangspunktet ikke et kriterium for å delta. Selv om jeg var interessert i informantenes erfaringer, omhandler studien *forestillinger* rundt bruk av vold, og slik jeg ser det er ikke personlige erfaringer en forutsetning for å ha oppfatninger rundt vold og voldens mening. Men enkelte av informantene uttrykte likevel bekymring for at de ikke hadde tilstrekkelig erfaring og kunnskap omkring jenters bruk av vold. Hva slags erfaring informantene faktisk hadde, varierte. Noen av informantene hadde jobbet med ungdom i mange år, og kunne huske flere episoder hvor de hadde vært vitne til vold, også vold fra jenter. Andre kunne ikke huske episoder med direkte vold, men hadde vært vitne til konflikter mellom jenter. Ingen av informantene hadde selv vært offer for vold utøvd av ungdom.

Ut i fra hvilke erfaringer snakket så informantene om vold? Egne erfaringer? Eller generelle oppfatninger, og inntrykk fra media? For meg virket det som om informantene snakket ut fra sine erfaringer med ungdom, uavhengig av i hvilken grad de hadde opplevd vold fra jenter. Enkelte konkrete voldsepisoder ble snakket om, men i det store og hele virket det som om informantene snakket ut ifra egne inntrykk av ungdom og ungdomsmiljøene. Arbeidserfaring, for enkelte tett og daglig kontakt med ungdom, medfører en tilegning av visse oppfatninger, og jeg vil tro det var disse oppfatningene informantene snakket ut ifra. Samtalene dreide seg dermed ikke kun om vold, men om ungdom og unge jenter generelt. Samtidig lever ikke

informantene i et vakuum, men i et samfunn hvor blant annet media til en viss grad former ens syn og oppfatninger. Informantene har sine førstehåndsopplevelser med ungdom, samtidig som de påvirkes av de offentlige fortellingene om jenters vold, noe som også vil spille inn på deres tanker og oppfatninger omkring temaet.

2.2.5 Hvem er informantene?

Utvalget består av ni personer, fire av disse er kvinner og fem er menn. Felles for informantene er at de jobber med ungdom. I hvor stor grad de jobber i direkte kontakt med ungdom varierer, det samme gjelder hvilke sammenhenger de møter ungdommene i. Navnene informantenes presenteres ved i oppgaven, er ikke deres virkelige navn.

Politi: Dette er en yrkesgruppe som møter ungdom i sin arbeidshverdag, og som kan bli tilkalt ved utøvelse av vold. Ansatte i politiet kan også tenkes å ha inntrykk av utvikling og forekomst av voldelige handlinger, og formeningene om i hvilken grad jenter er representert som voldsutøvere. De tre informantene ansatt i politiet, innehar ulike stillinger. To av dem jobber i tett kontakt med ungdom, noe den tredje ikke gjør i like stor grad, men likevel jobber med ungdomssaker. To av informantene er menn: Petter og Tore, den siste er en kvinne: Grethe.

Ungdomsklubbarbeidere var en annen gruppe jeg valgte å intervju, fordi jeg ønsket å snakke med mennesker som arbeider med ungdom på en annen måte enn politiet gjør. Ungdomsklubbarbeidere møter ungdom i alle typer situasjoner, ikke bare situasjoner som preges av kriminalitet og vold. Ofte arbeider de på samme sted over lengre tid, og får et annet forhold til ungdommene ved klubben enn det politiet gjør. Jeg var interessert i om deres forhold til ungdommene hadde noe å si for hvilke meninger de tillå handlingene deres. De to ungdomsklubbarbeiderne jeg snakket med, var begge kvinner: Anette og Gunhild. Arbeidsområdene er nokså ulike, Gunhild jobber tett på ungdommene i klubben, mens Anette jobber mer administrativt.

Miljøarbeider ved videregående skole: Denne rollen likner mer på en ungdomsklubbarbeiders rolle enn en politirolle. Miljøarbeideren i utvalget, Egil, jobber i tett kontakt med ungdom over lengre tid, og har ikke utøvelse av makt som en like sentral del av sin hverdag som politiet kan tenkes å ha. Men mitt inntrykk er at rollen likevel har et større preg av autoritet enn rollen som ungdomsklubbarbeider. Miljøarbeideren er ansatt ved skolen som en ressurs for elevene, men også for å holde ro og orden på skolen. Egil hadde lang erfaring som miljøarbeider. Jeg kom i kontakt med ham etter et tips om at det ved denne skolen var mye bråk, og at miljøarbeideren der kunne ha mye å fortelle. Dette viste seg å stemme.

Lederen av en barnevernsinstitusjon ble valgt av en annen grunn. Denne personen, Bjørn, jobber også i tett kontakt med ungdom over lengre tid, men her er det en spesifikk gruppe ungdom det gjelder. Bjørns kontakt med ungdom skiller seg fra de andre informantene, ved at utøvelse av vold kan tenkes å forekomme oftere ved denne institusjonen enn ved en ungdomsklubb. Ved institusjonen arbeider man med en spesifikk gruppe ungdom, ungdom som sees som problembarn.

Jeg valgte også å inkludere en **utekontakt** i utvalget. Utekontaktsystemet er et kommunalt og oppsøkende organ. Utekontakten skal jobbe i tett kontakt med ungdom, og driver oppsøkende arbeid som foregår nært innpå ungdommene. Slik jeg ser det, kan en utekontakts rolle fungere som å befinne seg et sted mellom rollen som ungdomsklubbansatt og barnevernsansatt. Utekontakten jobber der hvor ungdommene er, i tett kontakt med ungdom. Samtidig samarbeider de med barnevernet, og har dermed også en mer formell rolle i forhold til oppfølging av ungdommene. Utekontakten i utvalget, Anders, hadde lang erfaring fra arbeid med jenter og jenters voldsutøvelse.

En **barnevernskonsulent ansatt ved en politistasjon** ble også intervjuet. Denne rollen virket interessant, fordi den fungerer som et bindeledd mellom politi og barnevern.

Barnevernskonsulentene skal bedre kontakten og samarbeidet mellom de to gruppene. Denne informanten var en kvinne, Siv, tidligere ansatt i barnevernet. Siv er nå ansatt ved politistasjonen, men skal ikke følge med politiet når de rykker ut. Hennes rolle er i en mellomposisjon mellom politi og barnevern.

2.2.6 Kontakt med informantene.

De fleste av informantene ble kontaktet via telefon, enkelte via e-mail. Etter at de hadde sagt seg villige til å delta i studien, sendte jeg informantene et informasjonsskriv og en samtykkeerklæring⁴ for at de skulle kunne lese mer om hva studien handlet om, og for å innhente deres skriftlige samtykke. Informasjonsskrivet inneholdt opplysninger om prosjektet og om hvordan intervjuene ville foregå. Frivilligheten ved å delta i prosjektet ble beskrevet, det samme ble informantenes mulighet til å trekke seg fra å delta på ethvert tidspunkt. Det sto også at ingen ville kunne bli gjenkjent. Alle informantene som på telefon eller e-mail hadde sagt ja til å bli intervjuet, returnerte samtykkeerklæringen, med unntak av én person. Jeg valgte å ikke følge opp dette, da jeg kontinuerlig rekrutterte informanter og ikke så noen problemer med å få tak i tilstrekkelig villige informanter på dette tidspunktet. Etter å ha mottatt deres samtykkeerklæringer, tok jeg kontakt på ny for å avtale tid og sted for å møtes.

2.3 Om intervjuene.

2.3.1 Om intervjuguiden og arbeidet med intervjuene.

Under intervjuene brukte jeg en delvis strukturert intervjuguide. Guiden var delt inn i ulike temaer, og hvert tema inneholdt en rekke spørsmål⁵. Guiden var nokså omfattende, det følte trygt å ha faste temaer og spørsmål å forholde seg til. I de første intervjuene forholdt jeg meg

⁴ Se vedlegg 1

⁵ Se vedlegg 2

ganske nært intervjuguiden, og stilte spørsmålene i den rekkefølgen de hadde der. Men etter hvert som flere intervjuer ble gjennomført og transkribert, ble det klart at jeg ved å forholde meg slavisk til intervjuguiden gikk glipp av en del tilleggsspørsmål som kunne ha vært interessante å stille. Etter hvert som jeg innså dette, samtidig som jeg ble tryggere i intervjusituasjonen, klarte jeg å løsrive meg mer fra intervjuguiden, og lot i større grad informantene styre samtalen. De direkte spørsmålene om kjønn, virket som å være vanskelige å svare på for flere av informantene, som om dette var et tema mange ikke hadde reflektert noe særlig over. I de første intervjuene forsøkte jeg å hele tiden styre samtalen inn på hovedtemaet, med bekymring for at samtalen skulle dreie seg for lite om nettopp jenter og deres vold. Men gjennom å ha en løs struktur på intervjuene, kom informantenes tanker og opplevelser omkring kjønn likevel frem. De intervjuene som ga mest informasjon, var de hvor intervjuguiden fungerte som en temaoversikt jeg underveis gikk igjennom for meg selv. Flere av temaene informantene tok opp var nye for meg, og noen av dem ble tatt med videre i intervjuprosessen. Informasjon om hva som opptok informantene og hva de var opptatt av i forhold til mitt tema kom også frem, noe som var interessant. Mange av informantene var tydelig svært engasjerte i jobbene sine, og i arbeidet med ungdom. Deres engasjement og fokusområder er noe jeg kunne gått glipp av hadde jeg valgt å forholde meg strengt til intervjuguiden.

2.3.2 Intervjusituasjonen.

Alle intervjuene foregikk på informantenes arbeidssted. Dette var noe informantene selv ytret ønske om, og dermed ble det slik. I alle tilfellene fungerte det bra, selv om det av og til ble noen forstyrrelser, da arbeidsstedene varierte fra ungdomsklubb til politistasjon. Likevel var alle intervjuene positive opplevelser.

Det å skulle intervjuer var noe nytt og spennende. De første intervjuene bar preg av at jeg var litt nervøs, og følte et slags ansvar for å drive intervjuet videre. Etter hvert som tempoet ble roet ned og jeg begynte å se intervjuene mer som samtaler om noe både jeg og informantene var interessert i, fløt intervjuene bedre. Hvert intervju begynte med en kort presentasjon av oppgaven, om frivillighet til å delta, og om anonymitet. Jeg valgte å ta opp intervjuene på en

mp3-spiller, for å ikke bli distraheret av å måtte notere underveis. Informantene ble spurt om det var greit at samtalen ble tatt opp, og alle sa ja til dette. En av informantene spurte i forkant av intervjuet om å få tilsendt en utskrift av intervjuet, noe som også ble gjort. Informanten hadde ingen innvendinger å komme med i etterkant, og det var ingen av de andre informantene som ytret ønske om å få lese utskrift av sitt intervju.

Selv om mitt utvalg består av 9 informanter, ble kun 8 intervjuer gjennomført. Ved et av intervjuene, hentet informanten en tredje person. Etter eget utsagt trodde informanten at denne personen hadde mer kunnskap om temaet enn henne, og ville ha mye å bidra med. Dette intervjuet fungerte altså som et gruppeintervju, med meg som intervjuperson, og to informanter. Selv om dette ikke var planlagt, viste intervjuet seg å bli fruktbart, og en diskuterende samtaleform preget dette intervjuet mer enn de andre som ble gjennomført. Et gruppeintervju kan bidra til en dypere diskusjon mellom deltakerne. Men det er også en fare for at den mest dominerende partens synspunkter er de som kommer frem, og at andre ikke slipper til (Thagaard, 2003: 85). I dette tilfellet fikk jeg ikke inntrykk av at noe slikt skjedde. Begge informantene som var til stede ytret seg, og det var en åpen og inkluderende stemning. Siden de to informantene var kollegaer, kan det tenkes at begge følte for å tilpasse seg den andres synspunkter og uttalelser. Samtidig kan deres kjennskap til hverandre ha bidratt til å åpne opp for diskusjon, og mitt inntrykk var at begge informantene ga uttrykk for sine meninger.

2.3.3 Bearbeiding av intervjumaterialet.

Hvert intervju ble transkribert så raskt det lot seg gjøre etter at det var gjennomført. Intervjuene ble skrevet ut så nøyaktig som mulig, for å ikke gå glipp av noe vesentlig i materialet. Nettopp måten informantene snakket om jenters voldsutøvelse på var i fokus, og dermed ble grundig transkribering avgjørende. Når sitater har blitt brukt i teksten, har jeg valgt å fjerne enkelte ord, som ”på en måte” og ”liksom”. Dette er ”muntlige” ord, fyllord som vil virke forstyrrende i skrevet tekst. Sitatens innhold har likevel ikke blitt endret gjennom dette.

Jeg var ute etter informantenes forståelser, hvilke ulike måter de ga uttrykk for å forstå jenters vold på. For å få tilgang til det, foregikk arbeidet med teksten på to forskjellige måter. Først og fremst lette jeg etter hvilke temaer informantene snakket om og tok opp som relevante i konteksten jenter og vold. Eksempler på slike temaer, er kjønnsroller, etnisitet og familie. Samtidig lette jeg etter ord og uttrykk informantene tok i bruk, som inngang til måter å tenke på. Enkelte temaer gikk igjen som noe de fleste av informantene snakket om, ofte også på samme måte. Andre temaer ble nevnt av en eller to informanter, men var ikke noe gjennomgående tema. Også visse uttrykk og måter å snakke på gikk igjen hos flere av informantene, disse fungerte som holdepunkter i arbeidet med intervjumaterialet. Enkelte begrep fremsto som spesielt interessante, og ble nøkkelbegrep som jeg deretter lette etter i de ulike intervjuene. Et eksempel på et slikt nøkkelbegrep, er ”infam”, et annet er omtalen av jenter som å være ”guttete”.

I analyseprosessen er et poeng at forskeren systematisk må gjennomgå dataene for å sette merkelapper på hva de egentlig handler om. Man må lete etter mer abstrakte kategorier som kan samle dataene på nye måter, for å finne mer egnede kategorier som gir mulighet for å forstå innholdet på et mer fortolkende og teoretisk nivå (Dalen, 2004: 69). Etter å ha funnet frem til noen kjernetemaer i mitt intervjumateriale, temaer som fremsto som de mest sentrale i forhold til å belyse problemstillingene, begynte arbeidet med å analysere de ulike kategoriene. For eksempel har informantenes vektlegging av familiebakgrunn og etnisitet ført til at disse temaene har fått en stor plass i analysen. Men selv om flere av informantene tilla familiebakgrunn stor vekt, var forståelsene som kom frem av familiens betydning mangfoldige, temaet familie har derfor igjen blitt delt inn i ulike kategorier og undertemaer. Enkelte valg har blitt tatt i forhold til hva som har blitt fokusert på, avhengig av hvilke nøkkelbegreper som ble utgangspunkt for analysen. Dette betyr at det ble tatt utgangspunkt i temaene og begrepene, ikke i informantenes historier som sådan. Som en følge av dette, kommer enkelte informanters uttalelser tydeligere frem enn andres. Likevel har mitt mål vært å få fram hva informantene virkelig har forsøkt å fortelle, og alle intervjuene har blitt brukt i analysen, om enn i ulik grad. Temaene som blir diskutert i avhandlingen, ble vektlagt på ulike måter av informantene. Mitt valg om å inkludere akkurat disse temaene, har å gjøre med siktemålet om å belyse problemstillingene i avhandlingen. Min fremgangsmåte har

likhetstrekk med ”den tematiske metoden”, som innebærer at forskeren går ut ifra sine hovedområder, og under hvert område forsøker å finne sitater som kan belyse det aktuelle temaet (ibid: 99). Underveis i avhandlingen vil jeg i forbindelse med diskusjoner av de ulike temaene og forestillingene kort vise til om sitatene i teksten var fremstillinger som gikk igjen hos flere av informantene, eller om uttalelsene er enestående i materialet. Men helhetlig sett har temaene avhandlingen tar utgangspunkt i blitt valgt fordi de gjenspeiler sammenfallende forestillinger hos informantene. Inndelingen i temaer og kategorier var en måte å systematisere materialet på, og bidro til å strukturere selve avhandlingen.

Min bakgrunn fra kriminologi kan ha gjort meg mer oppmerksom på visse temaer og uttalelser i intervjumaterialet, og mindre oppmerksom på andre. Samtidig vil min bakgrunn gi et nyttig utgangspunkt, og denne studien er nettopp kriminologisk. Det å jobbe ut fra bestemte problemstillinger kan ikke sies å være en hindring for å studere funn, men fungerer heller som en ressurs for å konkretisere oppgaven, og i selve analyseprosessen. Å ha et utgangspunkt, i dette tilfellet kriminologisk, er ikke uheldig eller partisk, men nødvendig i en studie som denne.

2.4 Ethiske vurderinger.

Etter å ha endret fokuspunkt slik at jeg ikke lenger skulle snakke med unge jenter om deres egen voldsutøvelse, kunne informantgruppen tenkes å være mindre sensitiv. Men selv om informantene kanskje ikke befinner seg i en sårbar posisjon i intervjusituasjonen, er det visse etiske hensyn som likevel må tas.

2.4.1 Informert samtykke.

For å gjennomføre et forskningsprosjekt på en god måte, er forskeren avhengig av å innhente informert samtykke fra informantene. Dette innebærer at informanten skal settes inn i

formålet med undersøkelsen, og hva selve prosjektet går ut på (Thagaard, 2003: 23). På denne måten vil informanten vite hva han eller hun går med på før de gir sitt samtykke til å delta.

I forkant av intervjuene mottok alle mine informanter et informasjonsskriv, slik at de kunne sette seg inn i formålet med prosjektet. De ble også opplyst om at de til enhver tid sto fritt til å trekke seg fra å delta, og ble bedt om å skrive under på en samtykkeerklæring, noe alle gjorde. På denne måten ble det hentet inn informert samtykke fra alle informantene. Likevel kan det stilles spørsmål omkring det informerte samtykket. I hvor stor grad kan informantene informeres?

Utforminga av et informasjonsskriv vedrørende prosjektet var ikke uproblematisk. At informantene får tilstrekkelig informasjon om prosjektet før de sier ja til å delta, er et viktig forskningsetisk element. Samtidig var det i forkant av intervjuene avgjørende å ikke gi informantene for mye informasjon, noe som ble et dilemma for meg. Mitt ønske i møte med informantene var å få innblikk i hvilke forestillinger som finnes, noe jeg ville studere gjennom informantenes måte å *snakke* om jenters vold på. Men ved å opplyse informantene om dette, kunne jeg risikere at de snakket om temaet på en annen måte enn de ellers hadde gjort, situasjonen kunne bli anstrengt og unaturlig. For detaljert informasjon kan påvirke hvordan informantene snakker og handler, og man kan gå glipp av informasjon om hvordan de vanligvis oppfører seg (Thagaard, 2003: 23). Etter å ha tenkt grundig gjennom dette, valgte jeg å være så åpen som jeg vurderte det etisk forsvarlig å være, uten å legge for stor vekt på nøyaktig hva jeg var ute etter. I informasjonsskrivet til informantene står det at oppgaven skal dreie seg om hvordan vold fra jenter oppfattes, og at jeg er interessert i informantenes tanker og eventuelle erfaringer omkring jenter og vold. På denne måten vurderte jeg at informantene fikk de nødvendige opplysningene, samtidig som det ikke gikk på bekostning av selve prosjektet.

2.4.2 Anonymitet.

Alle informantene i studien er anonymisert. Kanskje hadde de ikke stilt krav til dette selv, men det var heller ingen som insisterte på å nevnes ved navn i avhandlingen. Grunnen til at jeg valgte å anonymisere, har å gjøre med at alle informantene jobber med ungdom. For informantenes egen del, hadde kanskje ikke anonymisering vært nødvendig. Svært få personlige opplysninger kom frem, stort sett dreide samtalen seg rundt informantenes opplevelser og forestillinger omkring ungdom og vold. Men det er nettopp dette som er grunnen til anonymisering. Informantene jobber i nær kontakt med ungdom, og deltakelse i denne studien kunne kanskje ha virket uheldig inn på deres forhold til ungdommene. I de tilfellene informantene snakker om spesifikke jenter, kunne det også ha vært mulig å finne igjen disse jentene dersom ikke informantene hadde vært anonymisert.

Forestillingene som presenteres i avhandlingen, er mine fortolkninger av informantenes fortellinger. Bildene som trer frem, har altså allerede gjennomgått en viss grad av analyse fra min side. Likevel er målet å fremstille informantenes utsagn så direkte og sannferdig som mulig.

3 Forståelser av vold.

I forkant av en analyse av ulike forestillinger som finnes omkring jenters bruk av vold, vil et innblikk i hvordan vold vurderes, særlig i forhold til kjønn, være interessant og nødvendig. Dette kapittelet omhandler en diskusjon av selve voldsbegrepet, og drøfter ulike måter vold kan bli forstått på i sammenheng med femininitet og maskulinitet. Som en innledning til denne diskusjonen, presenteres først noen tall fra voldsstatistikken. Hvilken plass jenter har i voldsstatistikken diskuteres ut i fra dette, og vi vil også se på utviklingen av jenters andel i voldsstatistikken. Deretter redegjøres det for begrensninger ved statistikken, og for problemer med å basere forståelser av virkeligheten på statistikkens tall. Den neste delen av kapittelet tar for seg selve voldsbegrepet. Hva defineres som vold? Hvilke faktorer er avgjørende for om handlinger oppfattes som vold eller som noe helt annet? Og hvilke funksjoner kan vold ha i dagens samfunn? Vi skal se at vold er noe som kan vurderes forskjellig i ulike miljøer, og i tillegg kan fungere på ulike måter avhengig av når, hvor og mot hvem volden utøves. Her vil særlig forståelser av kjønn knyttes sammen med voldsbegrepet.

3.1 Har jenter blitt mer voldelige?

Kriminalstatistikk teller hendelser og personer, og kan slik gi et inntrykk av voldens utbredelse i samfunnet. Statistikken tar utgangspunkt i juridiske definisjoner av vold, bestemte paragrafer avgjør hvilke handlinger som inkluderes under voldsbetegnelsen. Ved å se på voldsstatistikken, kan man for eksempel si noe om hvor mange kriminelt definerte voldshandlinger som har blitt anmeldt, og om hvor mange personer som har blitt straffet for

bruk av vold. Blant alle de ulike kategoriene og tallene i statistikken, kan voldens plass i samfunnet studeres. Hvor finner vi unge jenter i voldsstatistikken? Og hvordan har siktelsene mot jenter for bruk av vold utviklet seg?

3.1.1 Hva tallene forteller.

I kriminalstatistikken blir som regel variablene kjønn og alder presentert noe adskilt. I tabeller hvor kjønn inkluderes, blir andelen menn og kvinner presentert som totale tall, slik at kjønnsfordelingen i de ulike aldersgruppene ikke tydelig kommer frem. Men ved å ta for oss tabeller for alder og for kjønn ved siden av hverandre, er det likevel mulig å antyde et omriss av den registrerte voldskriminaliteten blant unge jenter.

I det følgende vil tre ulike tabeller presenteres. De to første tabellene viser til antall personer siktet for forbrytelser mot liv, legeme og helse, hvor tabell 1 viser fordeling på kjønn, mens tabell 2 viser aldersfordeling i tre aldersgrupper. Den siste tabellen, tabell 3, viser til antall straffereaksjoner for vold, og viser fordeling både på kjønn og alder. De ulike tabellene kan samlet gi et inntrykk av jenters plass i voldsstatistikken.

Tabell 1: Siktelsene for vold fordelt på kjønn:

Årstall	Menn		Kvinner	
	Antall	Andel	Antall	Andel
1980	1552	96,6 %	54	3,4 %
1985	2119	96,0 %	88	4,0 %
1990	2151	94,2 %	133	5,8 %
1995	2842	92,1 %	245	7,9 %
1999	3369	90,2 %	365	9,8 %
2000	3473	89,8 %	394	10,2 %
2001	3909	89,5 %	461	10,5 %
2002	3769	89,5 %	441	10,5 %
2003	3831	88,3 %	508	11,7 %
2004	4480	87,6 %	635	12,4 %

(Kilde: Kriminalstatistikk, tabell 15).

Tabell 1 viser kjønnsfordelingen i siktelser for vold mellom 1980 og 2004. Tabellen viser en klar økning i siktelser for vold. I 1980 var 3,4 prosent av siktelsene for vold rettet mot kvinner, de resterende 96,6 prosentene var mot menn. I 2004 hadde andelen kvinner steget til 12,4 prosent, og dermed hadde siktelser mot menn sunket til 87,6 prosent. Om man ser nærmere på utviklingen fra 1980 og frem til 2004, ser man at antall siktelser mot menn har økt med i underkant av 300 prosent i løpet av perioden, mens antall siktelser mot kvinner har økt med nesten 1200 prosent. Tross denne store økningen i andel siktelser mot kvinner, dominerte fremdeles menn i statistikken over siktelser for vold i 2004.

Tabell 2: Siktelser for vold fordelt på alder:

	Aldersinndeling					
	< 13 år		14-17 år		18-20 år	
Årstall	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
1980	21	1,3 %	225	14,0 %	397	24,7 %
1985	15	0,7 %	255	11,6 %	423	19,2 %
1990	27	1,2 %	215	9,4 %	395	17,3 %
1995	70	2,3 %	351	11,4 %	557	18,0 %
1999	100	2,7 %	578	14,9 %	583	15,6 %
2000	270	7,0 %	497	12,9 %	594	15,4 %
2001	305	7,0 %	595	13,6 %	650	14,9 %
2002	319	7,6 %	533	12,7 %	648	15,4 %
2003	254	5,9 %	557	12,8 %	698	16,1 %
2004	313	6,1 %	698	13,6 %	847	16,6 %

(Kilde: Kriminalstatistikk, tabell 15).

Tabell 2 tar for seg de samme årene som tabell 1, men viser til hvor stor andel siktelser som ble rettet mot personer i tre aldersgrupper: under 13 år, 14- 17 år og 18- 20 år. Når det gjelder fordeling mellom kjønn, skiller ikke tabell 2 mellom kvinner og menn. Vi kan derfor ikke ut fra tabellen lese av hvor stor del jenter utgjør i de ulike aldersgruppene. Det vi kan se, er at andelen ungdom under 13 år siktet for vold har blitt større, mens siktelser mot ungdom i gruppen 14-17 år har holdt seg forholdsvis stabil. Den siste gruppen, 18-20 år, sto i 1980 for nesten en fjerdedel av alle siktelser for vold. Etter den høye andelen i 1980, har siktelser i denne aldersgruppa hatt en nedgang, og har stabilisert seg et sted mellom 15 og 17 prosent.

For gruppen under 13 år, har siktelser for vold steget fra 21 i 1980 til 313 i 2004, denne gruppen har dermed gått fra å utgjøre 1,3 prosent til å utgjøre 6,1 prosent. Slik ser vi at andelen yngre ungdom siktet for vold har økt i løpet av årene tabellen viser.

Men hvilken plass utgjør så jenter i de ulike aldersgruppene? I hvilken aldersgruppe er jenter i størst grad representert? For å kunne si noe om andelen jenter i voldsstatistikken og hvordan utviklingen har vært de siste årene, har jeg satt opp tabell 3, som blir diskutert i det følgende.

3.1.2 Jenters plass i voldsstatistikken.

Som vist i tabell 1, er menn i overtall i statistikken når det gjelder siktelser for vold. Samtidig har siktelser av kvinner for bruk av vold økt kraftig de siste årene. I hvilke aldersgrupper har utviklingen vært størst? Og har utviklingen i tallene for gutter og jenter i voldsstatistikken fulgt hverandre? Med utgangspunkt i tabell 29 i kriminalstatistikken, ”Straffereaksjoner etter lovbruddsgruppe, kjønn og alder”, har jeg satt opp en tabell som viser antall jenter og gutter som har blitt idømt straffereaksjoner for bruk av vold fra 1999 til 2004. Tallene for 2008 er også inkludert, for å vise den seneste utviklingen. Tabellen skiller mellom antall gutter og jenter i de ulike aldersgruppene som har blitt straffet for voldsbruk.

Tabell 3: Straffereaksjoner for bruk av vold, fordelt på alder og kjønn:

Årstall	Aldersgruppe	Jenter		Gutter	
		Antall	Andel	Antall	Andel
1999	15-17 år:	49	12 %	349	88 %
	18-20 år	29	5 %	508	95 %
	21-24 år	29	5 %	563	95 %
2000	15-17 år	43	11 %	343	89 %
	18-20 år	39	7 %	517	93 %
	21-24 år	32	6 %	474	94 %
2001	15-17 år	84	13 %	540	87 %
	18-20 år	73	9 %	763	91 %
	21-24 år	47	6 %	793	94 %
2002	15-17 år	63	12 %	467	88 %
	18-20 år	63	9 %	664	91 %
	21-24 år	49	7 %	645	93 %
2003	15-17 år	81	15 %	477	85 %
	18-20 år	69	9 %	732	91 %
	21-24 år	51	7 %	709	93 %
2004	15-17 år	89	16 %	454	84 %
	18-20 år	80	9 %	811	91 %
	21-24 år	66	8 %	767	92 %
2008	15-17 år	136	18 %	607	82 %
	18-20 år	125	13 %	871	87 %
	21-24 år	57	7 %	819	93 %

(Kilde: Kriminalstatistikk, tabell 29).

Tabell 3 viser utviklingen av antall jenter og gutter i aldersgruppene 15-17år, 18-20 år og 21-24 år som har blitt straffet for bruk av vold. Antall straffede i hver aldersgruppe vises etter kjønn, slik at kjønnsfordelingen i de ulike aldersgruppene tydelig kommer frem.

Andelskolonnen viser til hvor stor andel av straffereaksjonene jenter og gutter utgjør i de ulike aldersgruppene.

Tabell 3 viser en skjev fordeling med overvekt av gutter som har blitt straffet for bruk av vold. Om vi ser på utviklingen fra 1999 til 2008, ser vi at antall straffede har økt både blant jenter og gutter. For jenters del har antall straffede i aldersgruppen 15–17 år økt fra 49 i 1999 til 136 i 2008, jentene har gått fra å utgjøre 12 prosent til å utgjøre 18 prosent av personer i denne aldersgruppen. I samme aldersgruppe har dermed andelen gutter sunket fra 88 prosent til 82 prosent. Fordelingen mellom gutter og jenter har variert i tabellen, men har likevel holdt seg relativt stabil. Det har ikke forekommet store endringer i forhold til hvor stor andel jenter utgjør av totalen. Flest gutter blir idømt straffereaksjoner for vold, dette gjelder i alle årene tabellen viser, og i samtlige aldersgrupper i tabellen. Selv om flere jenter dømmes for vold enn tidligere, har gutter også fulgt denne utviklingen, slik at det fremdeles er flere gutter enn jenter dømmes for voldsbruk.

Jenter straffet for vold ser ifølge tabell 3 ut til å synke med stigende alder, slik at det er en overvekt av *unge* jenter i statistikken. Motsatt utvikling finner sted for guttene, hvor antall ilagt straffereaksjoner *stiger* med aldersgruppene. Her er det viktig å poengtere at tallene i tabellen viser til hvor mange som ble idømt straffereaksjoner for voldsbruk, tallene viser ikke hvor mange som har blitt *anmeldt eller siktet* for bruk av vold. En forklaring på overvekten av gutter i tabellen, kan være at gutter oppnår flere straffereaksjoner enn hva jenter gjør, kanskje dømmes flere av de siktede guttene for bruk av vold enn hva som er tilfellet for jenter. Jo lenger ut i straffeprosessen vi kommer, jo færre jenter blir det. Kulturelle forståelser av hva vold er, kan bidra til å forklare dette, noe som vil bli videre diskutert i kapittelets neste del.

Tabell 3 kan si oss noe om jenter og gutters plass i voldsstatistikken, men den har sine begrensninger. Perioden tabellen viser til er kort, slik at det er problematisk å skulle si noe om utviklingen over tid. De få årene som er inkludert kan gi et visst inntrykk, men er ikke nok til å kunne si noe om en bestemt utvikling. Likevel kan de tydelige tendensene som kommer frem gjennom tabellen brukes for å si noe om en mulig utvikling. Det mest vesentlige vi kan trekke ut i fra de tre tabellene, er at det totale antall siktelser og straffereaksjoner for vold stiger, både for gutter og jenters del. Men andelen jenter som har blitt ilagt straffereaksjoner for bruk av vold, har holdt seg relativt konstant.

3.1.3 Hva tallene ikke forteller.

Kriminalstatistikkens tall kan si oss noe om hvor mange personer som har blitt anmeldt og siktet for kriminelle handlinger i løpet av ett eller flere år. Tallene i statistikken kan ikke brukes for å si nøyaktig hvor mange kriminelle handlinger som faktisk har blitt begått, men viser hvor mange hendelser som gjennom anmeldelser formidles til politiet eller på andre måter registreres. Det som kan trekkes ut fra statistikken, er hvilke og hvor mange lovbrudd som har kommet frem, noe som avhenger av flere faktorer. Endringer i hvordan kriminelle hendelser registreres kan påvirke tallene i statistikken, og skape nye bilder av den typiske kriminelle handling, offer, og utøver. I tillegg kan kriminalstatistikken sies å være et sosialt fenomen, som kan si oss noe om hva som for tiden sees som kriminalitet, og dermed også settes i fokus (Christie, 2004: 23). Tallene i kriminalstatistikken kan ikke stå alene, de må tolkes og problematiseres.

3.1.4 Mørketall.

Hva kan tallene i statistikken egentlig si oss noe om? I det følgende vil begrensninger ved å ta i bruk statistikk diskuteres, og en oppfatning av virkeligheten som å kunne leses av gjennom statistikk, vil her stilles på prøve.

Det finnes ulike måter å forstå kriminalitet på. Om man ser på kriminalitet som å handle om handlinger som essensielt er kriminelle, kan det tenkes at visse av disse handlingene av ulike grunner ikke når frem til politi og straffeapparat. Tall på slike kriminelle handlinger som begås, men som forblir skjult i statistikken, kan kalles for mørketall. Hvordan kriminalstatistikken ser ut, avhenger med denne forståelsen av hvilke hendelser som rapporteres til de statlige myndighetene.

En annen forståelse av kriminalitet, ser på kriminelle handlinger som å "skapes" gjennom selve kontrollapparatet. Forståelsen tar utgangspunkt i at det ikke finnes handlinger som essensielt er kriminelle, men at kriminalitet er en egenskap som tillegges visse handlinger, en

forståelse som vil bli nærmere diskutert senere i kapittelet. Med utgangspunkt i en slik forståelse, sier ikke kriminalstatistikken noe om hvor mange kriminelle handlinger som faktisk kommer frem og registreres, statistikken tolkes heller som et bilde på hvilke handlinger som *defineres* som kriminelle. Her ses kriminalitetsbildet som å handle om diskurser og definisjoner.

Den svenske kriminologen Felipe Estrada undersøkte utviklingen av hvordan ungdomskriminalitet ble omtalt i lederartikler i svenske aviser i årene 1950 til 1994, og fant at voldshandlinger begått av ungdom gjennom årene fikk stadig mer oppmerksomhet (Estrada, 1999: 68–69). Fra å utgjøre en liten del av saker om ungdom som ble omtalt i avisene, ble vold fra 1986 og fremover et tema som dominerte i lederartiklene Estrada undersøkte. Økt oppmerksomhet i media på vold, kan gjøre det lettere å definere handlinger utført av ungdom som vold. Ved å gjøre ungdoms vold synlig, ved å skape en diskurs omkring temaet, kan tilbøyeligheten til å anmelde voldshandlinger bli større. Samtidig kan det tenkes at økt fokus i media på ungdoms bruk av vold, kan føre til at politi og rettsvesen setter inn ressurser på nettopp slike saker. Ved at vold blir fremstilt som et problem, stilles også krav til myndighetene om reaksjon og handling.

Estrada hevder økt offentlig oppmerksomhet omkring visse temaer kan fungere som det han kaller *alarmistisk oppmerksomhet* (ibid: 83-84). Oppmerksomhet omkring kriminalitet kan frembringe reaksjoner fra myndighetene som skal gi inntrykk av at noe gjøres med problemet det er snakk om, ofte i form av tiltak som strengere straffer. Økt oppmerksomhet omkring ungdoms bruk av vold kan fungere som en alarmistisk oppmerksomhet, og kan være en mulig forklaring på økningen av ungdom i voldsstatistikken. Reaksjonene mot ungdomslovbrudd, spesielt når det gjelder vold, har blitt flere. Men det er ikke dermed sagt at antall voldshandlinger begått av ungdom faktisk har økt. Det er med andre ord problematisk å støtte seg til kriminalstatistikken for å si noe om utbredelsen av vold blant ungdom generelt og jenter spesielt. Skal man gjøre dette, må det som vist over tas hensyn til en rekke faktorer som spiller inn på utviklingen av statistikken over vold. Kanskje stemples unges handlinger i større grad som avvik eller kriminalitet enn handlinger som den voksne delen av befolkningen står for (Dullum, 1997: 130). Når det gjelder vold, blir kanskje ungdom lettere fanget opp av

statistikken enn voksne, og tendensen til å karakterisere deres vold som et problem kan slik bli større.

3.1.5 Jenter i mørket.

Med utgangspunkt i kriminalstatistikken kan det se ut som stadig flere unge jenter bruker vold. Men å skulle si noe om utbredelse av vold blant jenter ut i fra dette, er ikke uproblematisk. De siste årenes fokusering på jenters voldsbruk, kan settes i sammenheng med hvordan jenter fremstår i kriminalstatistikken. På samme måte som økt fokus på ungdoms bruk av vold kan virke inn på statistikken, kan omtale av vold fra jenter som å være et sosialt problem, bidra til at flere jenter anmeldes for vold.

Kanskje har "vold" tradisjonelt vært en merkelapp som sjeldent ble satt på handlinger utført av jenter. Kan hende handlingene ble kalt noe annet, noe som passet inn med forståelser av hva det innebærer å være jente. Når også jenters handlinger i dag omtales som vold, kan det bidra til at flere jenter blir anmeldt. Slik kan man si at et sosialt problem har blitt skapt (Estrada, 1999). Hvis tallene i statistikken forblir uproblematisk, kan jenters vold fremstå som et nytt og økende problem. Med et diskursanalytisk utgangspunkt, kan forandringer i samfunnet forstås ut fra forholdet mellom diskurser og samfunn. Diskurser har et dobbelt forhold til samfunnet, ved at diskurser både påvirkes av og påvirker samfunnet (Sahlin, 1999: 91). I denne sammenheng vil det bety at diskurser omkring jenters vold opprettholdes ved at det snakkes om temaet, noe som også bidrar til å forme utviklingen av jenters vold i samfunnet.

3.2 Forståelser av vold.

Hva som defineres som vold kan variere over tid og fra sted til sted. Det finnes ikke noen absolutt riktig eller gal definisjon på hva vold er, det er et relasjonelt begrep som stadig fylles med mening (Giertsen, 1997: 178). Ën ting er det fysiske aspektet ved vold, slagene og sparkene, skadene. Noe annet er den sosiale hendelsen som vold er. Hvordan vi forstår vold, har sammenheng med relasjoner og situasjoner. Den danske rettssosiologen Flemming Balvig skriver ironisk om sin barndom i 1950-tallets Danmark:

Om der var vold i 50-erne? Nej, det var en fredfylt tid. Ganske vist tæskede vi systematisk løs på hinanden, men det var noget helt andet. (Balvig, 1997: 15.)

Den fysiske makten som ble brukt i slåsskamper mellom Balvig og vennene hans, var ikke vold, men ”noe helt annet”. Balvig beskriver en tid hvor slåsskamper var en del av hverdagen, og hvor strenge fedre brukte fysisk makt for å tukte sine barn. Men var det vold? Som barn ville aldri Balvig ha sagt at han eller vennene hans ble utsatt for vold, eller at de utøvde vold mot hverandre. Kanskje vil han fortsatt ikke det. Men hva med noen som leser historien om hans barndoms slåsskamper i dag? Historien viser at hva som defineres som vold ikke er universelt eller tidsuavhengig.

3.2.1 Handlingens mening.

Når noen handler voldelig reagerer samfunnet som oftest med misbilligelse, få situasjoner kan i dag legitimere bruk av vold. I tidligere tider ble bruk av fysisk makt mot kone, barn og tjenestefolk sett på som en manns rett, kanskje til og med hans ansvar, mens dette i dag vil oppfattes som mishandling, og er straffbare handlinger (Giertsen 1997, Skjørten 1994). Vold handler om definisjoner og definisjonsmakt. Nils Christie sier om kriminalitet at det ikke er noe som finnes i seg selv, kriminelle handlinger finnes ikke. *Handlinger* finnes, og visse

handlinger defineres som kriminelle, kriminalitet er en egenskap som tillegges handlinger (Christie, 2004). På samme måte kan man tenke seg at vold ikke er noe som finnes i seg selv, men er en betydning noen handlinger tillegges. Det finnes enkelte handlinger som ikke kan beskrives som noe annet enn vold, handlinger som i de aller fleste tilfeller og av de aller fleste mennesker, vil defineres som vold. Likevel avhenger våre oppfatninger av en rekke faktorer, og grensene for hva som defineres som vold kan være flytende. Hva som oppfattes som voldshandlinger avhenger av utøver, offer, sted og situasjon. En eldre dame på et gamlehjem klyper pleieren som skal vaske henne. Er dette vold? Hva med jenta som fiker til en utro kjæreste? Utøver hun vold? Hadde handlingen blitt definert annerledes hvis situasjonen hadde vært omvendt, om en gutt hadde slått ei jente? Nokså like hendelser kan oppfattes og forstås forskjellig, voldens mening ligger ikke i voldshandlingen i seg selv, men er gitt utenfra (Giertsen, 1997). I hvilken grad hendelser, som vold, oppfattes som samfunnsproblem, avhenger ikke bare av hendelsenes objektive forekomst, men av om hendelsen oppfattes som et problem det bør gjøres noe med (Estrada, 1999: 72). Dermed trenger ikke en økning i voldsstatistikken blant ungdom nødvendigvis bety at ungdom nå begår flere voldslovbrudd enn tidligere. Heller kan det være et tegn på økt oppmerksomhet omkring ungdomsvold, ved at dette nå ses som et samfunnsproblem i større grad enn tidligere. En slik endring kan også føre til at hva som ses som å være vold forandres. Innholdet i hva som kategoriseres som vold, avhenger av samfunnets diskurser omkring hva vold er.

3.2.2 Vold som mannlig ressurs.

Vi er vant til å tenke på menn som utøvere av vold. En vanlig forståelse, er at menn gjennom evolusjonen har blitt mer aggressive enn kvinner (Kolnar, 2006: 213), vold har dermed blitt sett som å ligge mer naturlig for menn. Når menn bruker vold kan også det vekke opprør, men ikke på samme måte som når utøveren er en kvinne. Vår kulturelle virkelighet sier oss at selv om vold er noe fryktelig, noe som ikke skal skje, så er det en del av menns natur. Det vil ikke si at det er legitimt for menn å bruke vold, men deres vold bryter i mindre grad med den kulturelle forståelsen av hva vold er.

3.2.3 Den mannlige voldsbalanse.

Nina Jon tar i boken "En skikkelig gutt" (2007) for seg hvordan gutters maskulinitet ble forsøkt formet ved Foldin verneskole på 1950–1970-tallet. En ønsket maskulinitet ble sett som å inneholde beherskelse av vold, og Jon hevder at:

"I vår kultur er det en oppfatning av at "gutter er gutter", som innebærer en forventning og aksept av at gutter ikke bare oppfører seg som små englebarn" (Jon, 2007: 142).

For gutter finnes det et visst spillerom for bruk av vold, noe som betyr at vold til en viss grad aksepteres som en del av det å være gutt. Kanskje sees også enkelte handlinger som lek og moro blant gutter, men tolereres ikke på samme måte for jenter. Jon beskriver hvordan verneskolen arbeidet for å forme en passende maskulinitet blant guttene. For feminine og svake skulle ikke guttene være, bruk av vold og hierarki ble tvert imot sett som naturlig og i visse tilfeller nødvendig. Men overdreven bruk av vold, kunne føre til reaksjoner. Guttene skulle være både *skikkelige* og *gutter*, det vil si at de skulle beherske vold, være en del av guttekulturen, men at de samtidig skulle være ordentlige og veloppdragne (ibid: 162). Guttene ved Foldin skulle ikke bruke vold i overdreven grad, men å beherske vold, å kunne forsvare seg selv i slåsskamp, ble likevel sett som en elementær del av ønsket maskulinitet.

Filosofen Knut Kolnar (2006) beskriver hvordan tilbøyelighet til bruk av vold ofte sees som å være naturlig iboende i den mannlige delen av befolkningen. Kolnar bruker begrepet "den mannlige voldsbalanse", for å beskrive hvordan en mann skal kunne beherske visse voldstekniske ferdigheter, samtidig som han skal kunne være effektiv i en sivil kontekst (Kolnar, 2006: 214). Denne voldsbalansen styrer hva slags voldsformer som godtas av samfunnet, og i hvilken grad. Voldsbalansen handler i stor grad om kontekst, om hvilke sammenhenger volden utspilles i. Kolnar beskriver hvordan 1800-tallet var en periode preget av nasjonsbygging, en periode hvor det oppsto bestemte mannlighetsidealene. Maskulinitetsidealet som ble skapt gjennom nasjonsbyggingsprosessen, vektla betydningen av

at menn skulle kunne forsvare fedrelandet, om nødvendig ved bruk av vold (ibid: 214). I en krigskontekst, skulle mannen kunne forsvare konge og fedreland, samtidig skulle han fungere i en økonomisk og familiær sfære. Kolnar hevder at vold aldri er et isolert fenomen, men er knyttet til både kulturen og kroppens historie (ibid: 215). Uten villighet til å sette fedreland, stat og familie foran seg selv, er man ikke en fullverdig mann. Samtidig brakte utviklingen av et nytt og moderne samfunn med seg en frykt for degenerering av mannlighet ved at nye former for komfort skulle feminisere mannen, en utvikling som ikke ble sett som ønskelig. Tanken om vold som knyttet til nasjon og maskulinitet henger fortsatt igjen i dagens samfunn (ibid: 219).

Opplever man sin mannlighet som truet, kan vold fungere som et middel til å gjenopprette mannligheten. Men enhver bruk av vold vil ikke nødvendigvis fungere på denne måten. Kolnar skiller mellom to ulike typer vold: sentripetal og peripetal vold, begrepene refererer til bevegelsen volden setter i det mannlige jeg (ibid: 211, 222). Voldsbruk som fungerer *sentripetalt*, kan styrke mandighet, slik at mannen vil bevege seg inn mot et sosialt sentrum, mot en helterolle. Vold som oppfattes sentripetalt, kan beskrives med ord som mot, styrke og handlekraft, egenskaper som forbindes med maskulinitet. Politi eller militæres bruk av vold, vil i situasjoner som krever voldsbruk fungere sentripetalt, det samme gjelder vold som har som hensikt å beskytte eller opprettholde elementer ved samfunnsstrukturen. Dette betyr at hva som sees som legitim, sentripetal vold, vil variere mellom kulturer, og kan endres over tid (ibid: 219). Vold som oppfattes som å styrke eller opprettholde samfunnets verdier, fungerer sentripetalt, dette henger sammen med konteksten volden utøves i. Motsatsen til sentripetal vold, er vold som fungerer marginaliserende, eller *peripetalt*. Dette er vold brukt i feil kontekst, som er straffbar og fører til tap av mandighet. Der sentripetal vold bekrefter mannlighet, svekker peripetal vold mannlighetsbildet, og fører mannen vekk fra det sosiale sentrum (ibid: 222).

Kolnar beskriver samfunnets holdning til vold som ambivalent. Vold er et av de fenomen samfunnet verdsetter høyest, gjennom dens praktiske verdi. Det eksisterer slik en draging mot sentripetal vold. I krisetilstander brukes vold for å opprettholde ro og orden, og i slike kontekster kan vold gi heltestatus for menn (ibid: 227). For en mann vil sentripetal vold

fungere som en bekreftelse på handlekraft og mandighet. Men vold kan ikke anvendes ukontrollert. Bruk av vold i feil kontekster godtas ikke fra samfunnets side, og vil fungere peripetalt. I dagens norske samfunn vil for eksempel det å slå barna sine, eller å slå ned en fremmed på gata, ikke vurderes som en positiv utøvelse av maskulinitet. Hvordan volden oppfattes og reageres på, avhenger av tid, sted og situasjon, kontekst er avgjørende for om vold oppfattes som peripetal eller sentripetal. Selv om Kolnar deler vold inn i sentripetal og peripetal, vil ikke ulike typer vold her defineres som gode eller onde i seg selv. Som vi skal se, kan vold som i samfunnets syn er peripetal, i enkelte miljøer likevel fungere sentripetalt.

3.2.4 Peripetal vold som statusmarkering.

Vold som fungerer peripetalt fører til tap av mandighet, og sanksjoneres negativt fra samfunnets side. Likevel kan det storsamfunnet opplever som å være peripetal vold, virke styrkende for mandighet i visse miljøer, og nærmest fungere som sentripetal vold, som en ressurs for utøveren. Fra samfunnets perspektiv som helhet, fungerer voldsbruk marginaliserende, det er få situasjoner som legitimerer bruk av vold, også for menn. Men vold kan være en måte å oppnå status og prestisje på, i enkelte miljøer kan det være en metode for å nærme seg noen mannlighetsidealer.

Studier av kriminelle gjenger og voldsutøvere, har vist hvordan vold kan fungere som en slags ressurs. I Kristin Hanoas (2004) studie av menn som har begått grove ran, blir ord som *status* og *prestisje* brukt av informantene for å beskrive hva som kan oppnås ved å utføre ran (Hanoa, 2004: 66). Vold tas ofte i bruk ved ranene, selv om noen av Hanoas informanter uttrykker at de forsøker å unngå bruk av vold. Studien viser hvordan handlinger som fungerer marginaliserende fra samfunnets side, kan gi status innenfor visse miljøer. Det å utføre et ran er en kriminell handling som vil bli straffet og sanksjonert, og i de fleste miljøer vil ikke vold fungere som en strategi for å tilegne seg sosial status. Men Hanoa viser hvordan ran for hennes informanter fungerte som en måte å oppnå prestisje og mandighet på i sitt miljø, kriminelle handlinger ble innenfor denne gruppen brukt som en ressurs. En av hennes informanter sier: *"Ut ifra miljøet mitt... Der forstår de ikke noe annet språk enn vold."* (ibid: 109). Voldsbruk kan virke som en nødvendighet for å bli godtatt i visse miljøer. Men vold

fremstår likevel som noe flere av informantene i Hanoas studie forsøker å unngå. Det er viktig å vite, og gi uttrykk for, at man *behersker* voldshandlinger, og at man kan gå langt hvis situasjonen krever det. Men handlingene må likevel være kontrollerte (ibid: 72), noe som kan bety at vold også innenfor dette miljøet kan være marginaliserende hvis brukt i feil kontekst. Overdreven bruk av vold kan i miljøet fungere peripetalt, og vil ikke gi økt sosial status. Voldshandlingene Hanoas informanter forteller om, gir inntrykk av å være instrumentelle, det vil si at handlingene fungerer som middel til å oppnå mål, blant annet status i miljøet (ibid: 115). Det kan se ut som om balansegangen mellom peripetal og sentripetal vold er hårfin, selv om volden kan vurderes ulikt avhengig av kontekst og miljø.

En undersøkelse utført av Elisabeth Næss (1999) viser noe av det samme. Næss intervjuet unge gutter i en gjeng hvor det å bruke vold ikke var uvanlig, og også i dette miljøet fungerte vold som en ressurs. Næss beskriver det å være god til å slåss som en styrke, og som å generere frykt og respekt innad i gjengen (Næss, 1999: 9). Gjennom å bruke vold forsterker guttene sin posisjon i gjengen. Voldshandlinger som fra samfunnets side vil vurderes som peripetal vold, fungerer i gjengmiljøet sentripetalt, volden bringer guttene inn mot et sosialt sentrum. Hva som oppfattes som peripetal og sentripetal vold, kan med bakgrunn i studier som de overnevnte ikke sies å være noe selvfølgelig. I enkelte miljøer, kan vold som ellers i samfunnet ville ha fungert som peripetal vold, ha en sentripetal virkning. Bruk av "feil" type vold, blir da ikke et slag mot mandigheten, men en måte å hevde seg på. Dette vil kun fungere på denne måten innad i subkulturen, i samfunnet for øvrig vil fortsatt volden oppfattes som peripetal.

3.3 En kulturell anomali.

Vold kan fungere som en ressurs for menn, nettopp fordi det å beherske bruk av vold fremstår som en del av å defineres som mann. Sentripetal vold kan være en kjønnsmessig redningsplanke når ens maskulinitet er truet (Kolnar, 2006). Vold kan også brukes for å gjenopprette og styrke maskulinitet, og i enkelte miljøer er bruk av vold et statussymbol. Det

å bruke vold har ikke vært en ressurs kvinner har kunnet ta i bruk for å opprettholde eller styrke sin sosiale status, kvinners voldsutøvelse har tvert imot fungert marginaliserende og som tegn på manglende kvinnelighet. Kontekster hvor vold oppfattes som naturlig, akseptabel, og som en ressurs for kvinner, har ikke eksistert (Worrall 2004, Heidensohn 1996).

At jenter bruker vold er historisk sett ikke et nytt fenomen. Likevel har forskning med jevne mellomrom fremhevet jenters vold som å være relativt nyoppstått (Natland 2007: 14-15, Burman, 2004: 81). Vold utøvd av jenter er noe som forskrekker og opprører. Hva feiler det disse jentene, hvorfor tyr de til vold? Spørsmålet stilles med en annen kraft enn ved gutters voldsutøvelse. Kulturviter Sidsel Natland har tatt for seg medias fremstilling av voldssaker med unge jenter som utøvere. Hun hevder å finne at media behandler jenters utøvelse av vold som *overskridende handlinger* (Natland, 2007: 102), handlinger som dreier seg om avvik. Jentenes handlinger sees som noe utenom det vanlige, og deres vold blir slik en slags ”*kulturell anomali*” (ibid: 102). Det at vold fra jenter omtales, fører ikke til en normalisering av fenomenet. Det er tvert imot det uvanlige ved hendelsen som fremheves, noe som bidrar til å opprettholde tanken om voldelige jenter som avvikende, og om deres handlinger som å være noe utenom det vanlige.

En anomali er en avvikelse fra normen, det forventede eller det lovmessige, en irregularitet som er vanskelig å forklare ut fra eksisterende teorier, et faktum som strider mot et etablert paradigme (Wikipedia 2009, ”anomali”). Definisjonen kan brukes for å beskrive hvordan fysisk vold fra jenter ofte oppfattes. Normen når det gjelder vold, er at menn og gutter er utøvere, kvinner og jenter ofre. Det har for jenter ikke eksistert en legitim form for vold. All voldsutøvelse fra jenter har vært peripetal og fungert marginaliserende, og har dermed ikke kunnet bli brukt som en ressurs. Voldens betydning og potensial har ikke vært den samme for gutter og jenter.

Det finnes altså et visst nivå av akseptabel voldsbruk for menn. Unge gutters slåsskamper blir gjerne sett som en naturlig del av å være gutt, og som å være noe man må regne med (Jon,

2007). Når det gjelder jenters måte å omgås hverandre på, er tankene om vold og konflikter annerledes. Jenter har blitt sett som å være mer opptatt av å stenge hverandre ute, danne grupper, og baksnakke hverandre enn av å ta i bruk fysisk vold. Forestillinger om jenter som intrigemakere som tar i bruk skjulte maktstrategier og symbolsk vold, har passet bedre overens med kulturelle forestillinger om kjønn (Natland, 2007: 71-72). Vold handler om makt, og i diskursen om jenter og vold, har voldens maktbegrep dreid seg om baksnakking, utfrysing og grupperinger. Natland (2007) hevder at slike handlinger for jenter har blitt positivt sanksjonert, fordi de har vært uttrykk for en ”normal femininitet”. På samme måte har fysisk utagering vært det kulturelt aksepterte for gutter, og blitt tolket som uttrykk for en ”normal og naturlig maskulinitet” (ibid: 71-72).

3.3.1 Kan jenters vold være sentripetal?

Sidseel Natlands (2007) studie av jenters vold, baseres i stor grad på intervjuer med unge jenter om deres erfaringer med vold. Gjennom intervjuene kommer det frem at vold for enkelte av jentene brukes som en måte å styrke egen identitet på. Jentene i studien krevde retten til å bruke vold på lik linje med gutter. Jentene omtaler seg selv som å ”være en av gutta” (Natland, 2007: 132), en forståelse som vil bli videre redegjort for i neste kapittel. Likevel holder de fast ved at de er *jenter*, og forsøker å gjøre voldsbruk til en del av deres identitet som nettopp jente (ibid: 134). Ved at de omtaler seg selv som ”gutte-jenter”, uttrykker de at de mener å inneha både maskuline og feminine egenskaper. Dette kan tyde på at forståelsen av vold som noe rent maskulint ikke lenger står like fast, slik at heller enn å fungere strengt marginaliserende, kan vold også for jenter være en strategi for å hevde seg. Ifølge Natland fungerer jentenes vold som et forsøk på å skape en ny femininitetsform, som skiller seg fra den tradisjonelle ved at det åpnes opp for bruk av fysisk vold (ibid: 134). Jentene i Natlands studie er kritiske til den tradisjonelle jenterollen, som de beskriver som å bestå av baksnakking, ryktespredning og utfrysning (ibid: 133). Ved å innta en posisjon som ”gutte-jente”, kan jentene ta avstand fra det de ser som å være typiske maktstrategier utøvd av jenter.

3.3.2 "Bad-girl femininity".

Kriminolog James Messerschmidt (2004) fremsetter en teori om hvordan man kan forstå jenter som bruker vold som nettopp *jenter*. I likhet med Natland (2007), hevder Messerschmidt at jenter som bruker vold tar i bruk ulike kjønnspraksiser, både feminine og maskuline. Ved å tilegne seg det Messerschmidt kaller en "bad-girl femininity", vil voldelige jenter handle på liknende måter som voldelige gutter, uten at de forsøker å *være* gutter (Messerschmidt, 2004: 134). Selv om handlingene utenifra defineres som maskuline, holder jentene fortsatt fast ved sin femininitet og identitet som jente. I visse miljøer er det å handle på denne måten, å utydeliggjøre grensene for normativ atferd mellom kjønnene, akseptert for jenter (ibid: 135). Handlinger som utenfor situasjonen og miljøet ville ha blitt sett som avvikende oppførsel for jenter, blir normalisert innad i miljøet. Messerschmidt hevder ut i fra dette at jenter som bruker vold gjør det som nettopp *jenter*, volden blir uttrykk for deres femininitet (ibid: 136). Enkelte deler av det sosiale kjønnnet kan bli vektlagt eller dempet avhengig av sosial setting. Teorien åpner opp for at vold også for jenter kan fungere sentripetalt innenfor enkelte miljøer. Ved at volden ikke i like stor grad sees som brudd på femininitet, men som et aspekt ved ens femininitet, kan voldshandlingene fungere som sentripetale handlinger. Volden vil da ikke betegnes som avvik, men som en måte å gjøre femininitet på.

Noen forskere mener at innholdet i jenters vold er ved å endres (Messerschmidt 2004, Chesney-Lind og Irwin 2008). I dette kapittelet har vi sett at forståelser av vold henger sammen med forestillinger om kjønn, og at dette kan ha innvirkning både på kriminalstatistikkens tall og på voldens meningstillegning. Ved å belyse rådende forestillinger om vold, kan vi nærme oss en forståelse av femininitet. Vold har tradisjonelt hatt svært ulike funksjoner for gutter og jenter, men det kan virke som om nye diskurser omkring vold fra jenter nå er ved å utvikles, sentripetal vold er kanskje på vei til å bli en ressurs også for jenter. På visse områder og i bestemte grupper, virker vold som å kunne ha positive effekter for jenter, som å fungere styrkende for sosial status og posisjon. Definerings av voldshandlinger som peripetale eller sentripetale, avhenger av hva som er godtatt og gir status innenfor et visst miljø. Men hva slags vold kan tenkes være godtatt for jenter å ta i bruk, og hva vil virkningene av deres vold være? Hvordan vold utøvd av jenter oppfattes og presenteres, kan

få følger for i hvilken grad jenter faktisk tar i bruk vold. Kolnar bruker begrepet ” den sentripetale invitasjonen” for å beskrive hvordan kulturen tilbyr uttrykk for fremvisning av maskulinitet, uttrykk hvor vold spiller en sentral rolle (Kolnar, 2006: 227). Ved at vold beskrives som et middel til maskulinitet, vil det for menn eksistere en draging mot sentripetal vold. Er det mulig at en slik invitasjon nå også tilbys jenter? Kan jenters vold fungere sentripetalt i visse kontekster?

Videre i avhandlingen behandles disse og liknende spørsmålsstillinger omkring jenters tilgang til sentripetal vold. I diskusjoner om jenters vold, vil problemstillingen om jenters vold som å fungere som kulturell anomali eller også som en sentripetal mulighet, være sentral. I analysen av informantenes forestillinger brukes denne dikotomien som utgangspunkt for diskusjon, vold fungerer i avhandlingen som en inngangsnøkkel til ulike forståelser av femininitet. I tillegg til forestillinger knyttet til kjønnsroller og femininitet, trekkes også forestillinger om seksualitet, offerposisjon, familiebakgrunn og etnisitet inn i diskusjonen om jenters vold.

4 De tøffe jentene: jenter av tiden eller uttrykk for mislykket femininitet?

Altså, det er jo fremdeles et fåtall av jenter som utøver vold. Men av de som gjør det, så er det på guttas vis. (Grethe).

Ofte har jenter som bruker vold blitt omtalt som å oppføre seg som gutter, ved at deres handlinger har blitt oppfattet som maskuline uttrykk. Forståelsen av at fysisk makt og styrke ligger mer naturlig for menn (jfr. Kolnar, 2006), kan medføre at voldshandlinger utført av jenter oppfattes som at jentene har tatt til seg gutters måte å agere på. Også i informantenes historier, fremsto jenter som bruker vold som å likne på gutter, jenters vold virket som å representere et brudd med femininitet. Men bildet av jenter som å ville hevde seg på lik linje med gutter, fremsto også i et *positivt lys*, som uttrykk for en ny og moderne femininitet.

Dette kapitlet omhandler beskrivelser av ”de tøffe jentene”, og forestillinger om vold knyttet til kjønn. Hvilke konsekvenser kan bruk av vold ha for jenter, hvordan formes og ilegges deres femininitet mening i etterkant av voldsutøvelse? Først diskuteres voldens funksjon som et symbol på mislykket femininitet, før forestillinger om hvordan jenters ”tøffhet” også vil kunne virke *styrkende* på jenters sosiale posisjon, diskuteres. Avslutningsvis

i kapittelet legges tanken om en normativ femininitet frem, og ulike måter femininitet knyttes sammen med vold på diskuteres.

4.1 "Den slagferdige".

I mars 2009, fortalte den norske artisten Mira Craig om hvordan hun ved flere tilfeller har tatt i bruk vold. I bladet "Mann" fremstilles Craigs voldsbruk under overskriften "Den slagferdige" ("Mann" nr 136, mars 2009). Her beskriver Craig blant annet hvordan hun ved et tilfelle så kjæresten sin kysse en annen jente, og at hun da "banket han opp" (ibid: 49). Selv sier Craig at voldsbruken skyldes hennes sterke rettferdighetssans: *"Hvis noen sårer meg eller tar seg til rette uten lov, sier det pang!"* (ibid: 49). Craig fremstilles verken som angrende synder, eller som å ha et problematisk forhold til vold. Heller blir volden rettferdiggjort ved at den har blitt utøvd mot mennesker som har gjort seg fortjent til det. Som Craig sier: *"Egentlig er jeg imot vold altså, men gutter må også ta konsekvensene av det de gjør"* (ibid: 49).

Voldsbruken fremstår som en del av Craigs image som tøff og selvstendig jente, gjennom historier om vold viser hun handlekraft og styrke. Hennes vold mot gutter, beskrives som en måte å stå opp for seg selv som jente på. Og når det kommer til kjærlighet og dating, omtaler Craig seg selv som *"soldaten som er ute i felten og slåss"* (ibid: 50). Craig fremstår som å bruke vold som en strategi for å hevde seg selv, som en måte å oppnå rettferdighet på. Vold fremstilles som akseptabelt i visse tilfeller, og som å kunne rettferdiggjøres.

Craigs voldsbruk omtales ikke som problematisk, men som spennende og som å komme fra ei jente av tiden, ei jente som viser tøffhet og styrke, særlig i møte med menn. Selve voldshandlingene bagatelliseres, at Craig faktisk brukte vold mot andre mennesker spilles ned, mens spenningsaspektet ved hendelsene fremheves. Vold fremstår slik som å kunne tas i bruk av jenter som en strategi for å øke sosial status. Ved å benytte seg av typisk maskuline uttrykk og handlemåter, nettopp for å sette menn på plass, oppnår Craig en posisjon som "tøff jente".

I etterkant av Craigs uttalelser, oppsto en offentlig diskusjon rundt fremstillinger av jenters bruk av vold. Spørsmål ble stilt fra ulike hold ved måten Craigs vold ble fremstilt på, og om fremstillingens positive vinkling ville ha fungert på samme måte om saken hadde omhandlet en manns vold mot kvinner. Et eksempel på kritikken av den positive fremstillingen av vold, er avisinnlegget *"Mira oppfører seg som en utagerende idiot"* (Nordbø, 2009), hvor forfatteren stiller seg kritisk til at *"[...] kvinner som slår fremstilles som eksotiske og handlekraftige, mens menn er drittsekker"* (ibid: 2. avsnitt). Jenters bruk av vold fremstår her verken som akseptert eller uproblematisk, heller ikke hvis utøvd av en "tøff jente".

Craigs vold blir i artikkelen i "Mann" ("Mann" nr 136, mars 2009) satt inn i en kontekst hvor Craig fremstår som tøff og sterk i positive termer, fremstillingen fungerer som et stereotypisk bilde av en selvstendig, moderne kvinne. Men, fremstillingen av hennes bruk av vold ble etterfulgt av kritikk. Vold fremstår i kritikken som å være uakseptabelt, uavhengig av hvem som er utøver. Den positive fremstillingen av Craigs vold, kan virke som et forsøk på å knytte hennes femininitet opp mot et bilde av en moderne, tøff og selvsikker jente. Men dette mislykkes ved å ta i bruk nettopp vold som virkemiddel, volden har her en peripetal virkning, den oppleves derfor ikke som legitim. Og det virker som om det er nettopp forsøket på å fremstille volden i en sentripetal kontekst som fører til kritikk. Artikkelen om Mira Craig og reaksjonene som fulgte i etterkant, viser at rollen som tøff jente bærer preg av tvetydighet, og ikke er ukomplisert å innta. Selvstendighet og evne til å klare seg selv fremstår som et ideal for jenter, samtidig som tøffheten ikke bør bryte med den tradisjonelle jenterollen i for stor grad. I møte med mine informanter, fremsto historiene om "de tøffe jentene" som å handle om mye av det samme.

Vold som mer naturlig for gutter og menn, kom frem som noe de aller fleste av informantene hadde en oppfatning av. Koblingen mellom voldsutøvelse og maskulinitet, vil ha betydning for hvordan jenters vold oppfattes. Bjørn sier om forskjellene mellom gutter og jenters grunner til å bruke vold:

Det er sånn som jeg har sagt, at gutter har volden mye mer integrert, i og med at det er et ledd i dette med å oppnå goder, for eksempel for å vise hvem som er tøffest og sette folk på plass. De bruker vold i ranssituasjoner, i rus og, hvem som er tøffest, hvem som er høyest i hierarkiet og sånne ting, så, volden er mer... Det er tillagt, og er en gutteting, ikke sant, det er det.

Ifølge Bjørn har gutter volden i seg, og de bruker vold som middel til et mål, for å oppnå goder. Bruk av vold som en måte å markere sin plass i et hierarki, fremstilles som naturlig for gutters del. Volden kan forklares, den er rasjonell ved at den har et mål. Mens gutters vold begrunnes i rasjonalitet, fremstilles jenters voldsbruk som å bli drevet frem gjennom følelser:

Jentene sin voldsbruk, den er vel mer affektert. Jeg mener affektbetona, de bruker ikke vold som en metodikk (Bjørn).

Bjørn oppfatter gutter som å ha et rasjonelt forhold til vold som et middel for å oppnå noe, mens jenters vold er urasjonelle handlinger utløst av følelser. Tilbøyelighet til voldsbruk fremstår som integrert hos gutter, og kan dermed oppleves som mer naturlig. Vold fremstår som å være tett knyttet sammen med forståelser av feminine og maskuline egenskaper.

4.2 En ønsket femininitet.

Vold ble i informantenes historier i stor grad knyttet sammen med forestillinger om kjønn, og forståelser av hvilke måter femininitet og maskulinitet skapes på. Messerschmidt (2004) hevder kjønn er en sosial konstruksjon, hver og en av oss former vårt kjønn i spesifikke sosiale settinger, vi skaper kjønn gjennom interaksjon med andre (Messerschmidt, 2004: 36). I ulike situasjoner dannes forskjellige forventninger til kjønnsroller, slik at måten man er kvinne eller mann på ikke er noe som formes en gang for alle. Vi kan derfor snakke om femininiteter og maskuliniteter (Connell, 1995). Forventninger til hvordan man "bør" være

jente eller gutt, former måten man gjør kjønn på. I ulike situasjoner og miljøer, vil forventninger og krav til hvordan man skal være jente på ”riktig” måte variere, slik at det som i enkelte miljøer vil bli sett som den aksepterte måten å være jente på, vil være tegn på avvik hvis utøvd i andre miljøer. Messerschmidt hevder videre at når kjønn skapes i ulike situasjoner, bidrar det til å reprodusere, og kanskje også til å forandre, sosiale strukturer (Messerschmidt, 2004: 40). Forklaringen på hvorfor strukturer og forventninger til kjønnsroller opprettholdes, ligger i nettopp det at mennesker kontinuerlig skaper kjønn. Samtidig som aktører skaper sosiale strukturer, legger strukturene begrensninger på sosial handling, som for eksempel hvordan man skal gjøre kjønn på ”riktig” måte (ibid: 40). Mennesker arbeider kontinuerlig for å håndtere forventninger til kjønn på best mulig måte, for å finne ut av hva som fungerer i ulike situasjoner. Hvis strategiene viser seg å være suksessfulle, avleires de som mønstre for femininitet og maskulinitet (Connell 2002a, i Messerschmidt 2004: 40).

Det kan likevel se ut som enkelte måter å handle på, gir større sosial gevinst enn andre. Connell (1995) beskriver hvordan en *hegemonisk maskulinitet* setter standarder for hva som sees som den ideelle maskuliniteten i bestemte kontekster (Connell, 1995: 77). Innholdet i denne maskuliniteten kan endres over tid, og avgjøres av strukturer i samfunnet. Begrepet om en hegemonisk maskulinitet brukes av Connell for å forklare hvordan mannskulturen er hierarkisk, slik at enkelte grupper av menn oppnår høyere sosial status enn andre, gjennom deres besittelse av en maskulinitet som blir vurdert som den mest ønskelige. Finnes det et liknende hierarki i kvinners sosiale verden, hvor en femininitetsform er overordnet andre? Faren ved å bruke begrepet om en hegemonisk *femininitet*, er at de to formene sidestilles, hegemonisk maskulinitet og hegemonisk femininitet fremstilles som to opphøyde og likestilte statuser. Fremstillingen er problematisk fordi menn og maskulinitet er overordnet kvinner og femininitet, den hegemoniske maskuliniteten uttrykker en slags total dominans. Likevel finnes det former for femininitet som er både kulturelt akseptert i større grad enn andre, og som fremheves som ”riktige” og normale. Selv om femininitet kan formes suksessfullt på ulike måter avhengig av miljø (Messerschmidt, 2004), kan det se ut som enkelte strukturer for hva en ønsket femininitet innebærer, er sterkt forankret i kulturen. Senere i kapittelet vil Fanny Ambjörnssons (2004) begrep om en *normativ femininitet* diskuteres i forhold til dette.

Femininitet og hva det innebærer, kan ha ulik betydning. Messerschmidt (2004) hevder bruk av vold også for jenter kan være en måte å gjøre kjønn på. Som tidligere vist, oppfattes ofte vold som noe maskulint, som signal på tilhørighet i guttenes verden. Men i følge Messerschmidt kan vold være en måte å gjøre *femininitet* på for jenter. Voldshandlinger kan tas i bruk på denne måten hvis jenter opplever at menneskene rundt dem vil lese handlingene deres som suksessfulle måter å gjøre kjønn på (Messerschmidt, 2004: 40). Hva som gir status og fungerer styrkende på ens femininitet vil variere mellom miljøer og kontekster, noe vi så i eksempelet med Mira Craigs voldsbruk. Sosiale og kulturelle strukturer påvirker og skaper forventinger til hva som oppfattes som passende måter å være jente på. Opplevtes strategiene for å være jente som suksessfulle, kan de bli faste strukturer som genererer nye forventinger, og gir andre og kanskje større spillerom. Men vi skal nå se hvordan forestillinger omkring femininitet og maskulinitet, kan føre til at vold utført av jenter også oppfattes som maskuline uttrykk, ikke som måter å gjøre femininitet på.

4.2.1 "Jentene har blitt mer som gutta".

Når jenter bruker vold, brytes tradisjonelle forestillinger om femininitet, handlingene oppfattes som å likne gutters handlinger. Slik beskriver Grethe jenter som bruker vold:

Jentene har fulgt litt etter da, blitt mer guttete, de som driver med dette her, de har blitt mer som gutta.

Jeg spør Grethe hvorfor hun tror noen jenter bruker vold, og hun svarer slik:

G: "Du har ikke respekt for meg", "At du sier sånne ting til meg, det tåler jeg ikke". Og så... så tyr de til vold. Så det er mye av det samme, de følger etter i guttas fotspor, og blir mer guttete i sin utagering.

S: Måten de bruker vold på også?

G: Ja, måten de bruker vold på også. De bruker redskaper i større grad enn før, og de slår, det er ikke lugging og kloring sånn som jenter var litt sånn kjent for, for en del år tilbake i hvert fall. Nå er det typisk hard vold altså. De slår og sparker og...

En tradisjonell oppfatning av jenters konfliktløsning kommer til syne, hvor lugging og kloring har blitt sett som jenters måte å slåss på. Grethe ser nå en endring, ved at jentenes måter å bruke vold på ligner på gutters vold. Jenter viser gjennom sin voldsbruk at de har tilnærmet seg gutters måter å være på. Ved at jenter bruker vold, kan de slik nærme seg en posisjon hvor de blir forstått som å likne gutter.

Siv snakker spesifikt om jenterollen, og om hvilke rollemodeller unge jenter har i dag. Har dagens jenterolle forandret seg? Siv tror ikke den typiske jenterollen er annerledes enn den har vært tidligere:

Men jeg vet ikke jeg, om jenterollen har forandra seg noe, det må den jo ha, siden de har blitt mer voldelige enn de var. Altså, jeg tror jentene rett og slett bare har gått ut av jenterollen og gått over i gutterollen jeg!

Etter å ha tenkt litt høyt omkring det å være jente, og om dagens jenter som å være mer tilbøyelige til å bruke vold enn jenter var før, kommer Siv frem til en løsning: den typiske jenterollen har ikke forandret seg. Jenters avvik fra jenterollen gjennom bruk av vold, forstår hun som at noen jenter går ut av jenterollen og inn i en gutterolle. Her fremstår ikke vold som å kunne være en del av å være jente, men oppleves som uttrykk for maskulinitet. Løsningen blir å forklare jenters vold med at de har tatt til seg guttenes handlingsmønster.

Enkelte handlinger beskrives i større grad som avvikende når utøveren er ei jente. Ifølge Egil, fungerer jenters vold som et forsøk på å overgå guttene, med det resultat at voldshandlingene blir grove:

De jentene som er i faresonen for å være i gjeng, være voldelige, de har en mye tøffere attitude utad, mye mer guttete attitude, og det er mange av ungdommene som sier at disse jentene skal overgå guttene. Så det blir så veldig dramatisk, og det kan vi også se på volden. At de skal prøve å overgå... det som har vært det styggeste da.

Vold blir en indikator på at jentene oppfører seg som gutter, at de går over i en gutterolle, og samtidig tar avstand fra femininitet. Disse jentene ble av informantene fremstilt som å være ”tøffe jenter”, og forståelsene av jentene og deres vold bærer preg av tvetydighet. Det å være ”tøff” fremsto som ha ulike betydninger i informantenes beskrivelser.

4.3 De tøffe jentene.

Dagens jenter ble beskrevet av flere informanter som å være ”tøffe”. I enkelte sammenhenger fremsto tøffheten som noe positivt, som å fungere styrkende for jenter. I andre sammenhenger, ble jentenes tøffhet omtalt som mislykkede forsøk på å likne gutter, noe som medfører tanker om brudd med femininitet. De to ulike forståelsene av ”tøffe jenter” vil nå presenteres hver for seg.

4.3.1 ”De lar seg ikke pelle på nesen”.

I enkelte av beskrivelsene av jenter som tøffe, representerte tøffheten en slags ”jenter av tiden”, jenter som ikke står tilbake for guttene. Det at jenter kan være tøffe, ble koblet sammen med selvstendighet og moderne femininitet. Disse beskrivelsene fremsto som

positive, som at jenter nå vil hevde seg på lik linje med gutter. Anette beskriver dagens jenter på denne måten:

Altså, jentene i dag er jo veldig både frempå og tøffe... positivt tøffe. Og absolutt ikke de som lar seg pelle på nesene, eller lar seg underkue av guttene, absolutt ikke. De er veldig... harde. De er selvstendige, og, det er jo unntak der og selyfølgelig, men sånn i det store og hele så tenker jeg at de er veldig sånn frempå og stå-på og hevder seg, vil gjerne hevde seg i samfunnet og i hverdagen like bra som guttene.

Slik Anette ser det, er jentenes ”tøffhet” en måte å hevde seg på. Ved å være tøffe, viser jentene selvstendighet, og hun ser noe positivt i det at jenter markerer seg: de vil ikke være underdanige eller undertrykte. Solveig Sagatun (2008) undersøkte sosialarbeideres arbeid med ungdom i forhold til kjønn og kjønnsroller, og fant at selvstendighet ble synliggjort som en side ved ”passelig” kvinnelighet (Sagatun, 2008: 128). Jentene i studien ble oppfordret til å ta ansvar for egne handlinger. Samtidig fant Sagatun at også avhengighet ble fremhevet som en del av ønsket kvinnelighet, særlig avhengighet i relasjoner til andre. Kvinneligheten som tilbys jenter, blir i Sagatuns studie presentert som å inneholde et samspill mellom selvstendighet og avhengighet. Jentene skal ta ansvar for eget liv, samtidig som de oppfordres til å skape eller opprettholde nære bånd til sine foreldre, for å skape gjensidig avhengighet (ibid: 128). Moderne jenter skal ta ansvar for egne liv, vise evne til selvstendighet. Men samtidig må ikke jentene gjøre seg altfor selvstendige, frihet må kobles sammen med en viss avhengighet av andre mennesker.

4.3.2 Bak en fasade.

Selv om de tøffe jentene omtales med positivt fortegn av noen informanter, som moderne jenter som kan passe på seg selv, finnes også andre forståelser av hva det å være ”tøff jente” er uttrykk for. Jenters tøffhet blir også beskrevet som å fungere som en slags fasade, slik at de tøffe jentene fremstår som å ikke ”egentlig” være den de gir seg ut for å være. Anette forteller

om sine opplevelser med jenter hun oppfatter som at forsøker å være ”tøffe”. Med hennes forståelse finnes det noe annet bak jentenes fasade:

[...]innerst inne så er de jo veldig svake, puslete jenter, som prøver å være veldig tøffe og som... men innerst inne så er de veldig, veldig svake og egentlig trenger de bare en person å snakke med, rett og slett.

Jentene oppfattes her som å trenge noe, den tøffheten de viser er for Anette et tegn på at de er svake og må beskyttes.

Anders beskriver ei jente han har hatt mye kontakt med, og forteller om sin opplevelse av hvordan hun skjulte sin sårbarhet bak en tøff fasade. Hun hadde ved flere tilfeller brukt vold, og Anders beskriver henne som å være fryktet av både gutter og jenter i ungdomsmiljøet. Her beskriver han en episode hvor den tøffe fasaden ble brutt:

Jeg hadde anledning til å observere henne ute i felten en natt hvor vi ble tilkalt fordi det var mye bråk. Da var det en alvorlig voldshendelse som gutter hadde forårsaka, da var hun veldig redd. Da holdt hun meg i armen resten av den kvelden. Så hun var egentlig ikke veldig tøff.

Anders klarte å komme inn til den jenta hun ”virkelig” er. Ved å forklare jentas tøffhet, hennes aggressivitet og bruk av vold som noe som ikke virkelig er en del av henne, kommer man tilbake til en forståelse av hvordan jenter er, eller hvordan de bør være. Når jenter begår kriminelle handlinger, tegnes ofte et bilde av hjelpeløse og sårbare jenter, som egentlig ikke kan stilles til ansvar for egne handlinger (Heidensohn, 1996: 99), volden oppleves slik som et tegn på avvik, at noe er galt. Dette vil bli diskutert i kapittel 7.

Anders forteller også om en liknende episode med en annen jente. Her var han til stede etter en slåsskamp hvor ei jente hadde vært utøver. Han beskrev jenta som å være ”kjempeoppe”, hun hadde vært veldig aggressiv og slått hardt:

[...] men hun hadde slått sånn at hun hadde utrolig vondt i hånda, hun hadde ødelagt hånda si. Og så venta jeg til rette øyeblikket, altså en utekontakts-vurderings rette øyeblikk, og så sier jeg ”Har du forferdelig vondt i hånda di?”. Og da var det slutt. Da var det ikke noe mer aggressivitet. Da var hun ei jente som trengte omsorg.

Anders opplever at fasaden faller. Ved å ta i bruk sin kunnskap som utekontakt, klarer han å bryte igjennom det tøffe ytre, slik den jenta hun *egentlig* er kommer til syne.

Anette forteller om sine møter med noen jenter som forsøkte å være ”tøffe” for å oppnå status, det å være tøff var en identitet de forsøkte å konstruere:

De brukte vold for å være de tøffe jentene som... de trodde vel at andre så opp til dem fordi de brukte vold, men de andre jentene gjorde jo ikke det.

Anette opplevde jentenes forsøk på å være tøffe som mislykket, som noe alle andre gjennomskuet.

Disse beskrivelsene baserer seg på at det å være tøff, er en fasade enkelte jenter skjuler seg bak. Og i møte med jentene kan det å trenge igjennom til jentas *virkelige* jeg, fremstå som et mål. Når jentene beskrives som å skjule seg bak en tøff fasade, fremstår de som en slags ofre for situasjonen de befinner seg i. Anette beskriver her forventninger hun ser i dagens samfunn, forventninger om at jentene skal være tøffe og hevde seg selv. Her snakker hun om hvordan krav til selvstendighet kan være utfordrende:

A: Jeg tror nok mange av dem har en kamp, med selvhevdelse, der de skal prøve å være den tøffe, selvstendige jenta.

S: Er det noe du ser som et mål eller ideal for de fleste jentene, at man skal være litt tøff?

A: Ja, jeg tror nok mange... har det. Ja. Og det er jo sånn som samfunnet har blitt, at jentene, ikke skal la seg pelle på nesen... skal komme seg frem i livet de også. Og noen greier det veldig, veldig bra, og noen greier det ikke så bra, noen er ikke sterke nok rett og slett, til å greie å "face" den virkeligheten. Og det er jo de som kanskje får det tøft.

Kravene til selvstendighet kan bli for store, jentene skal klare seg selv og gjøre det bra i forhold til samfunnets forventninger. Som ved en balansegang fremstår jenter som å skulle være selvstendige og ikke la seg undertrykke, samtidig som overdreven grad av opprørskhet eller opposisjon ses som avvikende. Enkelte jenter klarer ikke å finne balansen mellom femininitet og tøffhet. Selv om det å være "den tøffe jenta" ved å vise selvstendighet og stå-på-vilje fremstår som et ideal for jenter, kan det å inneha for mye "tøffhet" føre til en tanke om manglende eller mislykket femininitet. Tanker om hva jenter bør gjøre for å være jente på den "riktige" måten, handler som vist om en balanse mellom tradisjonalt og modernitet. Kulturelle forventninger om femininitet, påvirker hva som sees som akseptabel oppførsel. Informantene fremhever selvstendighet ikke bare som en mulighet, men nærmest som et krav stilt til jenter. Samtidig kan tanken om å være akkurat passe tøff, men ikke mer enn det, gjøre det utfordrende å fylle rollen som jente.

4.3.3 Jenters fremstilling av seg selv som "guttejenter".

Informantenes uttrykk for hvordan ei jente "bør" være, medfører at bruk av vold eller overdreven aggressivitet fremstår som problematisk i forhold til femininitet. Paralleller trekkes til gutters oppførsel, og jentene glipper taket i jenterollens tradisjonelle innhold.

Samtidig trekkes krav om selvstendighet og styrke frem, jentene skal ikke være noe dårligere enn guttene. Forventninger til jenterollen blir tvetydige. En ny, moderne jenterolle vektlegges, den sterke jenta som klarer seg like godt som guttene. Men ved bruk av vold kan spranget til femininiteten bli for stort. I undersøkelser som har tatt for seg jenters tanker rundt egen voldsutøvelse, har det kommet frem at jentene balanserer mellom femininitet og maskulinitet, og flere av dem omtaler seg som ”guttejenter” eller som å være ”en av gutta”.

”Jeg tror det begynte med at jeg var en guttejente. Og mens jentene kunne snakke dritt i måneder, gjorde guttene stort sett opp der og da. Det likte jeg. Jeg syntes det var bedre å slå og bli ferdig med det” (Aftenposten, 15. januar 2010, side 52).

I sitatet over, fra en avisartikkel om jenters bruk av vold, forteller ei jente om sine erfaringer med voldsbruk. Måten å handle på som beskrives her, settes i sammenheng med å ta avstand fra jenterollen. Ved å ta i bruk vold, nærmer jenta seg gutters handlingsmønster.

I Natlands undersøkelse (2007), forteller en av informantene at hun ser på seg selv som ”en av gutta”, og at jenter generelt er kompliserte og innpåslitne (Natland, 2007: 132). Her beskrives det å ”være en av gutta” som et befriende alternativ til å delta i jentenes verden. Flere av Natlands andre informanter snakker om det samme, de påpeker at de selv er ”guttejenter”, og uttrykker å ikke like det de kaller ”jente-jenter” (ibid: 132). ”Jente-jentene” er jenter i *for stor grad*. De innehar typiske jenteegenskaper: de er ryktemakere og setter ut nedsettende betegnelser, danner klikker og lekker hemmeligheter (ibid: 132). Liknende beskrivelser av tradisjonelt feminine egenskaper ved jenter, kom frem i samtaler med flere av mine informanter. Her forteller Tore om sitt inntrykk av hvordan jenter er:

Jentene er litt mer infame enn gutta. Gutter er mer rett på synes jeg, fremdeles. Føler dem seg dårlig behandla, så blir det en konflikt der og da, men så kan man være ferdig med det. Ikke nødvendigvis, men jentene drar det med seg mye lenger enn det gutta gjør.

Flere av informantene delte en oppfatning av jenter som opptatt av intriger og baksnakking, mens gutter ble beskrevet som å være mer reale og enklere å ha med å gjøre:

Det er fremdeles sånn at jentene kokkelerer mer sammen tror jeg, og guttene er litt skværrere og har ting litt åpent, ja. Og at jenter rotter seg litt sammen, og kan gjøre det mot andre, det ser vi. Altså litt sånne mobbesituasjoner og så videre. (Grethe).

Også Gunhild beskriver forskjeller hun ser mellom gutter og jenters måter å være på:

Det er nok mer drittsslenging fremdeles blant jenter, og mer sånn, gå til venninna si og baksnakke enn å ta det direkte opp med den det gjelder enn gutter, gutter går gjerne til kilden.

Oppfatningen av jenter som mer opptatt av intriger og baksnakking enn hva tilfellet er for gutter, kommer tydelig frem i sitatene over. Guttene presenteres som reale, de blir ferdig med konflikter med én gang, til forskjell fra jenter som involverer andre og trekker konflikter ut i tid. Slik fremstår guttenes måte å løse opp i konflikter på som mer real. Det at jentene ”rotter seg sammen”, forklares med at det er slik ”jenter er”.

4.4 Ulike grader av femininitet.

Tanker om det å være jente, kom også opp i samtale med Grethe, ansatt i politiet. Hun snakket mye om hva som blir forventet av jenter i dag, og om hvor mye fokus som blir satt på kropp og utseende. Grethe mener dette medfører et stort press på jenter, et press ikke alle vil klare å leve opp til, noen vil falle utenfor idealene. Her fremstår det å være ”tøff jente” som uttrykk for en slags mislykket femininitet. Ved å ikke klare å leve opp til hva som forventes av en som jente, kan rollen som gutt være noe å gripe fatt i. Og det var disse jentene Grethe beskriver som å være dem som begår grov, fysisk vold:

Jeg tror kanskje nettopp de jentene som virkelig faller utenfor det her, som innser at de har ikke sjans en gang, til å bli noen Top modell, som da begynner å identifisere seg i andre retninger, identifiserer seg mer med gutta, og da snakker jeg ikke om legning og sånne ting, men bare som typer da. De er ikke så opptatt av utseendet sitt, går i andre typer klær, og så kommer de kanskje inn i andre miljøer. Men de jentene som ser ut som Top modell, prøver å være en etterlikning av dem, de er fremdeles veldig jentete i sin tilnærming i forhold til andre jenter. Altså, jeg vil anta at de lugger og klorer fremdeles, de slår ikke med balltre.

Her settes grad av femininitet i sammenheng med type voldsutøvelse. Grethe tror at jentene som utseendemessig likner på gutter, også er de som bruker fysisk vold. Natland hevder i sin studie av jenters voldsbruk at det å være guttejente eller ”en av gutta” rangerer høyest blant jenter som bruker vold (Natland, 2007: 132). Jentene Natland har intervjuet mener ”jente-jentene” bruker sin posisjon som ”snille jenter” strategisk, for å utøve skjulte maktstrategier (ibid: 132). Gjennom utøvelse av fysisk vold, tar jentene avstand fra det de ser som uærlighet og svik hos ”jente-jentene”, og forsøker å nærme seg guttenes handlingsmønster, som omtales som mer ærlig og realt. Ved at de voksne informantene i min studie bekrefter og viderefører bildet av ”jente-jenter” og ”gutte-jenter”, med de ulike egenskaper posisjonene innebærer, blir rollene også utenfra gjort tydeligere.

I samtale med Gunhild, som jobber på ungdomsklubb, forteller hun om sin oppfatning av hvordan jenter kan være mer eller mindre ”jentete” i ulike situasjoner:

Du kan ha noen som ikke gjør noe annet enn å sminke seg en hel helg på tur, uansett om vi skal gå på fjelltur så er det pudder og solpudder og masse fancy til mange penger. Mens neste gang så er det bare sånne fotballjenter med, som ikke bryr seg om det, og da går de over i den rollen.

Her nærmer hun seg en forståelse av at kjønn ikke er noe helt fastsatt, men noe som skapes i ulike situasjoner, og at femininitet kan vektlegges i ulik grad avhengig av kontekst. Connell beskriver hvordan man skaper kjønn, gjennom det han kaller ”gender projects” (Connell

1995, i Messerschmidt 2004: 37). Dette er individuelle prosjekter, ”Jeg er en jente” eller ”Jeg er en gutt” (ibid: 37). Personer analyserer hva som er forventet av de ulike kjønnene i miljøet de befinner seg i til en bestemt tid, og velger å handle i tråd med kjønnsrollene. Ulike miljøer kan ha forskjellige, kanskje også motstridende oppfatninger av hva det innebærer å være jente. Gunhild viser i sitatet over at hun har registrert hvordan jenter aktivt jobber med sin femininitet, og tilpasser seg og sine uttrykk etter hva som er gjengs handlingsmåter i ulike grupper eller miljøer. Slik ses femininitet som å kunne vektlegges og fremheves i ulik grad avhengig av kontekst og omgivelser, og grad av femininitet fremstår som å henge sammen med tilbøyelighet til voldsutøvelse.

4.4.1 Kjønnstilskrivelse.

[...] gutteoppførsel, guttespråk, guttegame, gutteagering.

Slik beskriver Anders det han ser som typisk for jenter som bruker vold, jenter han beskriver som å være fysisk sterke. Her er det ikke bare selve volden, handlingens utførelse, som gjør at jentene sees som å likne på gutter. Også i personlighet og fysiske trekk blir jentene beskrevet som å være ”guttete”.

Anders, som jobber som utekontakt, beskriver en episode hvor ei jente ble tatt for å være en gutt over en viss tid. Han beskriver jenta som ”meget spesiell”, og forteller at hun løy både på identitet og alder. Som utekontakt treffer og følger man gjerne de samme ungdommene over lang tid, og dette var ei jente informanten hadde møtt flere ganger. På spørsmål om jenta selv hadde sagt at hun var en gutt, svarer Anders slik:

”Nei. Hun signaliserte vel rett og slett at hun var gutt. Og ingen trodde at hun var jente. Trusler og vold, ramma alle som kom i hennes vei.”

Kessler og McKenna beskriver hvordan vi avgjør hvilket kjønn noen er, gjennom det de kaller ”gender attribution” (Kessler og McKenna 1978, i Messerschmidt, 2004: 36), som kan oversettes med *kjønnsstilskrivelse*. Ved hjelp av visse kjennetegn, kan mennesker plasseres innen kategoriene mann og kvinne. Kjønnorganer er kanskje det viktigste kriteriet for tilskrivning av kjønn, men det finnes også en rekke andre faktorer som påvirker vår kjønnsstilskrivelse. Utseende, klær, hår, stemme, måte å gå på, alt dette blir en del av hvordan en person oppfattes i forhold til kjønn (ibid: 36). Bruk av vold kan fungere som et kjennetegn på maskulinitet, på det å være mann eller gutt. I møte med vold fra en ungdom, falt det naturlig for Anders og hans kollegaer å tilskrive denne ungdommen en identitet som gutt. Kanskje ble i tillegg klær, ganglag og hårstil oppfattet som maskulint, og uten at denne jenta trengte å si noe selv, ble hun oppfattet som å være en gutt. Anders fremhever selv nettopp volden og truslene jenta utøvde som det avgjørende for at hun ble tatt for å være en gutt. Kanskje kan utøvelse av vold føre til at jenter også oppleves som å uttrykke maskulinitet på andre områder.

4.4.2 Vold som strategi.

Så man ser jo selvfølgelig mønstre. Og de som føler at de ikke mestrer på skolen, de ser kanskje at ”Her mestrer jeg noe, her er det en arena som jeg blir akseptert og godtatt på” (Egil).

Egil snakker her om hvilke tendenser han ser i miljøet på skolen hvor han jobber som miljøarbeider. Han vil ikke skjære alle jenter over én kam, men sier likevel at han kan se at de som ikke er så flinke på skolen, oftere havner i bråk enn de skoleflinke jentene. Det han fremhever som årsak til at enkelte ungdommer tiltrekkes av miljøer preget av vold og kriminalitet, er muligheten som ligger der for en følelse av å mestre noe. Vold fremheves her som en bevisst strategi, en vei inn i et miljø hvor man vil bli godtatt. Men oppfattes volden som å kunne fungere på denne måten i realiteten? Og opplever informantene vold som å bli godtatt i enkelte ungdomsmiljø, også blant jenter?

Jeg spurte Egil hvilke tanker han hadde rundt inntrykket av at jenter som bruker vold likner på gutter, som var noe han fremhevet gjennom hele samtalen. Er jentene ”guttete” før de kommer inn i miljøet Egil snakket om? Er det dette som fører jentene sammen? Eller blir jentene ”guttete” som en følge av at de går inn i et bestemt miljø? Egil mener jentenes ”guttete” oppførsel skyldes et ønske om å passe inn:

[...] at de kanskje innser at ”Nå har jeg gjort noe som gjør at jeg trenger beskyttelse”, i form av å være enda mer linka til gjengen.

Valget om å gjøre seg mest mulig lik gruppen man forsøker å få innpass i, skyldes med Egils forståelse et behov for å tilhøre gjengen. Jentene kan trenge beskyttelse, Egil beskriver miljøet blant ungdommene som fylt av konflikter, og med lav toleranse for å ”ta noe” fra noen, ungdommene tåler lite før en konflikt er i gang. Det å tilhøre et miljø hvor vold aksepteres som konfliktløsning, kan fungere som et middel for å hindre konfliktene i å faktisk finne sted.

Vold blir på denne måten fremstilt som å potensielt kunne brukes strategisk for å få innpass i visse miljøer. Det virket ikke som om informantene hadde inntrykk av at vold ble godtatt blant ungdom flest. Likevel snakket noen av dem om at vold kunne være akseptert i visse miljøer. Tore ga uttrykk for at det å gå tom for argumenter, kunne være en grunn til bruk av vold for ungdom. Han tror likevel ikke at vold blir akseptert blant ungdom generelt:

Hvis du snakker med dem, så aksepterer de ikke vold. Det gjør de ikke. Og vi har jo diskusjoner når vi er ute i klasser eller på ungdomsklubber og sånt, og det er ingen som sier at ”Jo, jeg synes det er greit at du går og slår til noen”. Litt sånn for å tøffe seg, men innerst inne så vet jeg at det mener de ikke.

Anders ga derimot uttrykk for at vold kan bli godtatt i enkelte miljøer:

Så det tror jeg er veldig sånn, hvem du er sammen med og miljøet du er i når det gjelder dét. Det samme er det vel med de hobbyene du har, om det er idrett eller om det er popmusikk eller hva det måtte være. Altså, jeg tror det meste er akseptert, så lenge du holder deg til den gjengen hvor det er greit, selv om det ikke er akseptert i en annen gjeng. Og det er sånn med alkohol og narkotika og sånne ting, ikke sant. Røyking, hos noen så er det greit, og hos noen så er det helt ut.

Vold kan slik Anders ser det godtas i enkelte miljøer, og så lenge ungdommene holder seg til sine miljøer, vil de ikke bli utstøtt på grunn av voldsbruk. Siv ga uttrykk for en liknende oppfatning:

Jeg tenker at det kanskje er mer akseptert å bruke vold enn det var før. Altså, det er jo ikke akseptert, jeg mener ikke at det er det, men i disse miljøene så er det mye mer akseptert. Og da gjør du det.

Hvis vold blir godtatt i miljøet rundt jentene, er også sjansen for at de selv skal bruke vold større. Gunhild opplever vold som å ha større aksept blant jenter i dag enn tidligere:

Ja, jeg tror jo kanskje at det alltid har vært vold blant jenter, men at man ikke har fokusert på det. Men jeg tror det er mer aksept for det nå blant jenter.

Større aksept av vold i ungdomsmiljøet, kan gjøre terskelen for å bruke vold lavere. Og hvis jentene opplever at deres handlinger godtas som en måte å være jente på i miljøet, kan handlingsmønstrene krystalliseres og bli permanente (Messerschmidt, 2004). Ved at vold for informantene fremstår som å aksepteres av ungdom i visse miljøer, oppleves voldshandlinger som å kunne tas i bruk som en strategi. Jenters vold fremstår for informantene som å kunne sikre jenter innpass i enkelte ungdomsgrupper, slik at de kan oppnå beskyttelse fra gjengen. Og et mulig middel til å bli en del av en slik gruppe, blir som vist over beskrevet som å tilegne seg en ”guttete” oppførsel.

4.5 Den tvetydige femininiteten.

Den svenske sosialantropologen Fanny Ambjörnsson (2004) bruker begrepet *normativ femininitet* for å beskrive hvordan visse normsystemer for femininitet har høyere status enn andre, og hvordan enkelte måter å handle og oppføre seg på som jente vil gi størst sosial avkastning. I sin studie av jenter i to ulike skoleklasser, ser Ambjörnsson på hvilke forestillinger som finner blant jentene om hvordan jenter "bør" være. De to gruppene, "S-jentene" i en studieforberedende skoleklasse, og "BF-jentene" i en yrkesrettet klasse, beskrives som å være svært ulike, og som å ha motstridende oppfatninger av hvordan man kan være jente på "riktig" måte. S-jentene innehar tydelig en tradisjonell jenterolle, hvor mykhet, empati og toleranse vektlegges (Ambjörnsson, 2004: 57). Ifølge Ambjörnsson, forsøker S-jentene å leve ut en normativ femininitet, noe som står i sterk kontrast til den andre gruppen i studien. BF-jentene tar avstand fra den normative femininiteten og jentene som kroppsliggjør den, som de ser som "tjejiga tjejer" (ibid: 91), jenter som vektlegger tradisjonell femininitet i overdreven grad. I likhet med Natlands (2007) funn, virker besittelse av for mange egenskaper forbundet med det typisk kvinnelige som noe enkelte jenter tar avstand fra. Ifølge Ambjörnsson finnes det flere former for femininitet, men én av disse formene fremstår som privilegert og normativ (Ambjörnsson, 2004: 29). S-jentene innehar her den normative femininiteten, en femininitet som fungerer slik at den gir større tilgang til goder og sosial status. Den normative femininiteten er et normsystem som gir stor sosial avkastning, og dermed kan sees som å være den mest ønskede formen for femininitet. Den normative femininiteten beskriver ikke det som sees som "normalt" eller typisk for jenter, men de kulturelt *ønskede* normene for hvordan femininitet skal utøves. Det betyr at også aspekter ved tradisjonell kvinnelighet kan oppfattes som brudd med den normative femininiteten. BF-jentene ser ut til å være inneforstått med hva den normative femininiteten innebærer, og at S-jentene er i besittelse av denne femininiteten. Deres avstandstagning fra S-jentene, kan vise til en bevisst tanke om den normative femininitetens begrensninger, samtidig som det kan være et uttrykk for å ikke ville la seg begrense i en stereotyp jenterolle. Og som tidligere diskutert, kan måten å gjøre kjønn "riktig" på, variere mellom ulike miljøer. Blant BF-jentene er ikke den normative femininiteten den ønskede femininiteten, eller femininiteten som gir størst sosial status. Når jeg videre i avhandlingen snakker om en normativ femininitet, vil begrepet

brukes for å beskrive dominerende forestillinger om hvordan jenter ”bør” være, den normative femininiteten beskriver samfunnets kvinneideal.

Selv om femininitet kan romme ulike egenskaper avhengig av sted og miljø, finnes det visse felles grenser som ikke kan overskrides uten å miste tilgangen til en normativ femininitet. Jentene i Ambjörnssons studie (2004) opplever en bestemt form for femininitet som å gi større gevinst, og for å ”overleve” som jente er det denne femininitet som vil være den ønskelige. Samtidig viser Ambjörnsson hvordan noen jenter velger å markere avstand til denne femininiteten, noe som kan bli akseptert innen et visst miljø. Det finnes enkelte former for femininitet som vil gi større sosial gevinst, men deres gyldighet er ikke gitt. Hva som oppfattes som en vellykket måte å være jente på, kan variere mellom ulike miljøer og kontekster. Selv om det kan finnes uttrykk for femininitet som fremstår som normative, kan vold fra jenter fungere som forsøk på å utforme en alternativ femininitet, en femininitet som står i kontrast til den normative femininiteten.

I informantenes historier, fremsto også visse former for femininitet som å fungere normativt. Egil, miljøarbeider på en videregående skole, ga et eksempel på hvordan han snakket med noen jenter etter en voldsepisode. Her tar Egil i bruk forestillingen om en normativ femininitet i samtaler med jenter som har brukt vold, for å lede jentene mot en ”riktig” måte å være jente på:

Det er som jeg sier til disse jentene når jeg sitter i samtaler med dem, at det er ingen gutter som synes dette her er noe pent eller søtt eller feminint!

Ved å henvise til en normativ femininitet, og hvordan jentenes vold oppfattes som brudd på denne femininiteten, bruker Egil forestillinger om femininitet som en strategi i møte med jenter som har brukt vold. At gutter ikke ser jenters bruk av vold som ”søtt” eller ”feminint”, vektlegges som symbol på brudd med en normativ femininitet, og som tegn på at jentenes handlinger vil fungere skadende på sosial status, særlig i forhold til normativ

heteroseksualitet. I Sagatuns (2008) undersøkelse av sosialt arbeid med ungdommer, fremstår sosialarbeidernes prosjekt med å forme jenters femininitet på liknende måte. I en prosjektbeskrivelse sosialarbeiderne skal jobbe ut fra, poengteres det at jenter må møtes på andre måter enn gutter:

”Det er viktig at en i relasjonsarbeidet med jenter har fokus på det å være jente, jentenes ressurser, og på relasjonelle ferdigheter rundt jenta [...] Mye av problematikken er knytta opp mot identitetssøken og jentenes manglende begreper om egen kjønnsidentitet.” (Sagatun, 2008: 123-124).

Strategiene som fremheves i arbeidet med jenter, det som i prosjektbeskrivelsen kalles ”jentesosialisering” (ibid: 124), er å gjennom samtaler skape relasjoner mellom jenter, et aspekt som fremstår som en grunnleggende idé om det kvinnelige. Målet er å lede dem bort fra utagerende atferd som likner på maskulinitet. Forestillingene jenter har om hva det innebærer å være jente, har betydning for hvordan de skaper sin femininitet. I arbeidet med ”problematisk jenter”, jenter som bruker vold, blir det satt fokus på normativ femininitet og på hvordan jenter ”bør” være. I prosjektbeskrivelsen over gis det uttrykk for at jenter er usikre på egen kjønnsidentitet, det kan tenkes at denne slutningen trekkes på bakgrunn av at deres handlinger oppleves som maskuline uttrykk. Jentene trenger veiledning tilbake til jenterollen, de ”vet ikke” hvordan de skal være jenter.

I dette kapitlet har vi sett at ”de tøffe jentene” i enkelte kontekster fremstår som moderne jenter. Jenter av tiden som ikke lar seg underordne guttene, jenter som besitter en ny type femininitet. Med denne forståelsen ser det ut som om rammene for jenters utforming av femininitet åpnes opp, og at jenters handlingsrom blir større. Dagens jenter skal være selvstendige, de skal ikke være noe dårligere enn guttene. Det kan virke som om vold også for jenter kan inneholde en sentripetal mulighet, og ikke nødvendigvis vil vurderes som avvik. Men et annet syn på de tøffe jentene kommer også frem, hvor de blir omtalt som å ikke mestre kravene som stilles til jenter, og hvor deres tøffhet fremstår som en reaksjon på at de ikke passer inn. Dermed blir de fortsatt ikke representasjoner av ”riktige” jenter. Deres tøffhet

er et ytre som kan gjennomtrenges, og som skjuler en sårbarhet. Tidligere i kapittelet snakket en informant om hvordan jentene som ikke klarte å gå inn i den forventede ”Top-model-rollen”, ble utagerende og tilegnet seg en mer guttete oppførsel. Jenters tøffhet, deres utagering og voldsbruk, blir her uttrykk for en mislykket femininitet. Jenter sees som å tilegne seg en ”guttete” oppførsel som en reaksjon på kravene om femininitet fra samfunnet, krav de ikke klarer å imøtekomme, og jenters vold vil slik fortsatt fungere som en kulturell anomali.

Jenters omtale av seg selv som ”guttejenter”, og deres avstandtagning fra den typiske jenteverdenen, begrunner de selv med en motvilje mot å internalisere måten å være jente på som samfunnet tilbyr, og et ønske om å distansere seg selv fra jenter som vektlegger femininitetsuttrykk i for stor grad (Natland, 2007). Forestillinger om hvordan jenter kan inneha for *mye* femininitet, og hvordan dette spiller inn på forståelser av jenters vold, blir videre diskutert i neste kapittel.

5 Infame jenter – femininitet ute av kontroll.

Det er forskjell på gutter og jenter. På grunn av nettopp det her med intriger og rykter, man prater med sin venninne som prater med sin venninne, som har hørt på telefonen at kjæresten til den har sagt at... Og derfor så skal de banke deg. (Gunhild).

Sitatet over sammenfatter gjennomgående beskrivelser av jenters venninneforhold og konflikter. Forklaringer på jenters vold handler ofte om intrikate opplegg hvor venninner og kjærester involveres, hvor skjulte maktmidler tas i bruk, og hvor volden fremstår som uprovosert. I forrige kapittel viste blant annet Natland (2007) hvordan jenter som bruker vold tenderer til å ta avstand fra den tradisjonelle jenterollen. Rollen blir sett som å handle om baksnakking og intriger, noe jentene ikke vil være en del av. Når jenter viser egenskaper som likner på dem vi ser hos gutter, kan det oppfattes som en slags mislykket femininitet, som en bevegelse bort fra en normative femininitet (jfr. Ambjörnsson, 2004). Selv om rommet for å utøve femininitet kan se ut som å ha blitt utvidet, vil det å tilegne seg trekk som forbindes med maskulinitet fortsatt innebære tap av normativ femininitet. Men også det som er *typisk* for jenter, fremheves ofte som noe uønsket. Det virker som om det å inneha for mye av det tradisjonelt ”jentete”, heller ikke ses som en ressurs for dagens jenter.

Dette kapitlet dreier seg om hvordan jenter kan oppfattes som å være ”for mye” jente, og hva det innebærer. Hva tilbys egentlig jentene gjennom den normative femininiteten? Kan jenter som viser for mange av de ”typiske” jentetrekkene sees som å være jenter i *for stor grad*? Vi skal se på hvordan kulturelle bilder av femininitet ofte vurderes negativt.

Hva som blir sett som særegent med jenters konflikter og voldsbruk diskuteres først. Herunder vil også vektlegging av jenters vennskap som noe spesielt legges frem. Deretter beskrives informantenes presentasjon av jenter som infame, og hvordan enkelte jenter sees som å være det jeg har valgt å kalle *jente i for stor grad*. Så tas diskusjonen om en normativ femininitet opp igjen, for å drøfte hva som sees som et ønskelig innhold i jenterollen. Her vil balansegangen mellom å inneha for mye og for lite femininitet, og betydningen av dette i forhold til jenters tilgang til sentripetal vold, diskuteres. Til sist i kapitlet kommer vi tilbake til diskusjonen fra foregående kapitler, omkring om jenters vold kan fungere sentripetalt eller kun som kulturell anomali.

5.1 Intriger og guttegreier.

Jenters konflikter ble av informantene ofte omtalt som annerledes enn gutters konflikter. Beskrivelser av kompliserte og innviklede forhold var noe som gikk igjen. Tore sammenfatter innholdet i jenters konflikter på denne måten:

Veldig mye intriger og guttegreier.

Bjørn gir også en liknende beskrivelse:

Jenter er litt mer sånn på intrigemakeri, den mener det og den mener det, og vi går sammen og sånne ting.

Uavhengig av om konflikter jenter imellom inneholder bruk av fysisk vold eller ikke, beskrives årsakene til konfliktene som å dreie seg om mye av det samme. Det som i størst grad synes å kjennetegne jenters konflikter, er aspektet av skjulte maktformer og intriger. I tillegg omtales ofte jentenes konflikter som å handle om bagateller, konfliktene kan sjeldent spores tilbake til noe som kan forklare bruk av makt og vold. Det kan se ut som konfliktene er viktigst som et mål i seg selv, ikke som et middel til å løse opp i faktiske problemer. Grethe forteller om hvilke forskjeller hun ser mellom jenter og gutter:

Det er forskjeller, det er ikke noen tvil om det, altså jentene har sitt jentenettverk, guttene har sine ting, det er fremdeles sånn at jentene kokkelerer mer sammen tror jeg, og guttene er skværere og har ting litt åpent. Og at jenter rotter seg sammen mot andre, det ser vi. I mobbesituasjoner og så videre.

Mens guttene spiller ut sine konflikter åpenlyst og med den det gjelder, er jenters konflikter skjult og vanskelige å få tak på. Jenter beskrives på en måte som fremstiller dem som ”slemmere” enn gutter, ordene som blir brukt for å beskrive jenter, har en negativ undertone. Grethe tror at dagens jenter er hardere mot hverandre enn jenter var tidligere:

Måten jenter nå virkelig mobber hverandre på og psyker hverandre ut gjennom meldinger som går direkte på utseende og kaller hverandre stygge ting, og bruker ord og uttrykk i dag som ikke vi brukte for ikke mange år tilbake. Sånn som hore og disse tingene her, som har blitt en del av dagligspråket for mange.

Flere av informantene snakket om hvordan ny teknologi skaper muligheter for mobbing og trakassering. Gjennom bruk av internett og mobiltelefoner spres rykter eller trusler om bråk, og jenter ble beskrevet som å ta i bruk disse kommunikasjonsmidlene i større grad enn gutter:

Jenter fryser hverandre mer ut og er kanskje "flinkere", til å bruke andre kommunikasjonsmidler, som mobiltelefon, internett. Og så ringer de mye, kan være frekke i kjeften der og da. Mens gutter tar det litt mer face to face enn via alle disse andre kanalene, det er mitt inntrykk i hvert fall. (Gunhild).

Skjult maktutøvelse blir ofte beskrevet som typisk for jenter, som en negativ egenskap jenter er i besittelse av. Gutter utfører gjerne sine handlinger åpenlyst, mens jenter tar i bruk skjulte maktstrategier. Det at jenter oppfattes som å i størst grad bruke sms og internett til å true eller spre rykter, passer inn i forståelsen av jenter som mer utspekulerte enn gutter. Det virker reelt, modent og voksent å ta opp problemer eller uenigheter direkte med personen det gjelder, slik det oppleves at gutter gjør. Jenter derimot, snakker heller med alle sine venninner om det, noe som gjør at konflikten øker i omfang, Anette forklarer det med at jenter er avhengige av å utføre handlinger sammen med andre:

Jenter er jo utrolig dyktig til å trakassere hverandre litt sånn usynlig, via både skjult mobbing, som går over i vold, og i forhold til mobiltelefon, msn, chatting, sånne ting, som kan eskalere og utarte seg til vold. Og jeg tror nok at.. jenter opererer ofte i grupper, og er veldig avhengig av hverandre når de skal gjøre en handling.

Tore mente å se at gutter i like stor grad som jenter tar i bruk slike skjulte maktmidler, men at de ikke bruker disse midlene på samme måte. Han bruker ordet *infam* for å beskrive jenter, og beskrivelsen fungerer som en forklaring på jentenes bruk av sms og internett for å mobbe og trakassere andre:

S: Er det [mobbing via sms] like utbredt blant gutter og jenter?

T: Ja, det har jeg en følelse av. Du kan si at truslene fra jentene kanskje er mer infame og litt mer skjult enn det er fra gutta, i mange tilfeller i hvert fall. Og så er jentene litt mer infame. Det er mer intriger, gutta er mer rett på sak enn det jentene er.

I samtalene med informantene, brukte svært mange nettopp ordet *infame* for å beskrive hvordan jenter er. Begrepet om det infame, blir brukt for å ilegge jentene onde intensjoner, voldshandlinger eller konflikter blir beskrevet som eksempler på at jenter er infame. Begrepet vil bli videre diskutert senere i kapittelet. Først vil forståelser av jenters vennskap som en del av normativ femininitet diskuteres.

5.1.1 Jenters vennskap

Konflikter mellom jenter beskrives som å foregå i det skjulte, som å være en del av jenters intrigemakeri. I tillegg har jenters konflikter en tendens til å bli sett som uviktige, som å ikke egentlig ha grunnlag i noe det er verdt å bry seg om. Når informantene beskriver måten jenter krangler på, er ofte beskrivelsene humoristiske. Anders forteller en historie hvor jenter fra ”halve byen” var involvert i en voldsepisode. Etter at to jenter hadde vært i slåsskamp, prøvde Anders å ”nøste på saken”, for å finne ut av hva som hadde skjedd i forkant:

[...] det viser seg jo at det er halve byen, altså jenter fra halve byen er jo involvert! ”Den har sagt det, og sendt den meldinga til, og fortalt om den og den, og da kalte du meg hore, og, nei det gjorde jeg ikke”, og [ler] ”Det var det ikke jeg som gjorde, det var det den og den som gjorde”, ”Åja, men da må jo hun få bank”, ikke sant, ”men hun har jo de venninnene, og de kjenner jeg” og, ja.

Situasjonen beskrives som lett kaotisk, med mange involverte. Når jenters konflikter og vold diskuteres, ligger forståelser av vennskap mellom jenter veldig nært. Jenters vennskap og måter jenter forholder seg til hverandre på, har gjerne blitt forstått som noe eget, og som mer spesielt enn gutters vennskap. Den britiske sosiologen Valerie Hey hevder at vennskap mellom jenter har blitt overromantisert og forenklet (Hey, 1997: 6). Hey stiller seg kritisk til

forståelsen av at jenters vennskap er kvalitativt annerledes enn gutters vennskap, at jenters tette og følelsesmessig sterke vennskap er en del av deres natur. Heller er tilfellet at jenter aktivt oppmuntres til å inngå i intime og private vennsksforhold (ibid: 10). I Sagatuns (2008) undersøkelse av sosialarbeidere, beskrives det å mestre samtaler og relasjoner som et tegn på kvinnelighet. De kvinnelige miljøarbeiderne i studien, som alle hadde jenter som sine klienter, arbeidet aktivt for å skape relasjoner med jentene, for å kunne vise dem hvordan ”jenter er”:

”Når miljøarbeiderne i samspill med jentene viser fram kvinnelighet som rommer åpenhet for følelser, lærer unge jenter hva nære relasjoner innebærer. Slik blir de også bedre rustet til å inngå i nære relasjoner både til jenter/kvinner og gutter/menn”.
(Sagatun, 2008: 126).

En slik forståelse av hvordan nære relasjoner skapes og inngås, finnes ikke i miljøarbeidernes arbeid med guttene i undersøkelsen. Jenter blir beskrevet som å realisere seg selv gjennom samtale, gutter gjennom aktivitet. Dermed kan jenter som ikke vektlegger nære vennsksrelasjoner, risikere å fremstå som avvikende, som å mangle en del av sin kvinnelighet. Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg (1989) beskriver også ”jentevennskapet” som å skille seg fra gutters vennskap. Jenters vennskap omtales som å dreie seg om sosiale relasjoner og følelsesmessige opplevelser, mens det viktigste for guttene er å gjøre noe sammen (Bjerrum Nielsen og Rudberg, 1989: 219). Som en følge av det særegne ved jenters vennskap, vil muligheten for svik blant venninner alltid være tilstede (ibid: 219). Jentenes nærhet og åpenhet skaper en ambivalens mellom å opprettholde egen identitet, og samtidig være en del av jentefelleskapet. Vennskap mellom jenter fremstår gjennom informantenes beskrivelser som å fungere både som årsak til utøvelse av vold, og som arena for voldshandlinger.

Anders opplever vennskap mellom jenter, selve jentemiljøet, som en direkte årsak til at noen jenter bruker vold:

Hva er det som driver dem? Sjalousi. Usikkerhet, i forhold til posisjon i miljøet. Populære jenter får bank. Bestevenninner en dag, hater hverandre den andre. Ofte i forhold til, tenker jeg, å føle seg svikta, bestevenninna får seg en kjæreste, ja. Sånne ting er nok.

Ifølge Anders spilles vold og bråk ut på grunn av konflikter med bakgrunn i vennskap og sosial posisjon. Det at jenters vold ser ut til å utspille seg mellom venninner, gjør volden uforståelig, samtidig som den bagatelliseres. Jenters vold fremstilles som å handle om vennskap og uvennskap, særlig i forhold til gutter og kjæresteforhold.

Gunhild opplever også jenter som utfordrende å jobbe med, nettopp fordi det ofte er vanskelig å forstå hvor en konflikt egentlig har startet:

Det blir veldig komplisert når det er en konflikt mellom to, for så skal du prate først med den ene, og så prater du med den andre. Og så er det to vidt forskjellige historier, men det du må klare å catche opp er et navn på en tredjeperson, som har blitt nevnt. Og så handler det kanskje egentlig ikke om henne engang, men det handler om hennes katt, som ble slått av en femte person, det er mye å nøste opp i, og du må ha litt tålmodighet, du må vite litt om hva du skal høre etter. For det kommer jo mye prat, og så må du plukke ut de kodeordene inni der, og gå videre på det. Og veldig, veldig ofte, så handler det om en gutt. Og så blir det sagt med mye ord og på en merkelig måte.

Ikke sjeldent handler slike konflikter om noe helt annet enn hva det ser ut som. Gunhild hevder det ofte er gutter som er årsaken til konflikter mellom jenter, men at det også kan være venner og familiemedlemmer, noe hun utdyper litt senere:

En kjæreste, eller en bror, eller en søster kan være grunnen, det er jo de nære relasjonene. Ting som man bryr seg mye om. Venninne, andre venninner, den stjeler den og den, den får mer tid. Du sa, eller rykter, du sa at jeg...

Igjen blir venninneforhold presentert som en grunn til konflikt mellom jenter.

Natland (2007) lot en rekke ungdommer svare på spørreskjemaer som blant annet handlet om konflikter og krangling. Svarene viste at unge jenter bekrefter den rådende forestillingen om jenters konflikter som uviktige, som å handle om ”gutter, baksnakking, rykter og sjalusi” (Natland, 2007: 123). Det ser ut som om jenters konflikter blir bagatellisert, de fremstilles som å handle om kjæresteri og uvennskap. Dette bildet av jenters konflikter styrkes gjennom jentenes egen måte å omtale det på. Volden blir fremstilt som om å handle om noe mer enn bare selve voldshandlingen, men samtidig gjøres den uviktig ved å omtales som ”krangling”. Venenskap og makt blir en viktig del av jenters konflikter. Forestillinger om venenskap henger tett sammen med forestillinger om vold. Det at jenter læres opp til å praktisere tette venenskap hvor ”alt” skal snakkes om, kan bidra til å gjøre jentene sårbare, vennskapet kan bli jentenes viktigste våpen (ibid: 124).

I boken ”Ungdom bak volden” (Bengtson et. al, 2004) omtales gutter som å utøve vold mot ofre de ikke nødvendigvis kjenner, og ofte i offentlige sammenhenger, mens jenter omtales som å bruke vold i nære relasjoner, mot venninner eller andre jenter de kjenner. Forfatterne beskriver jenter som å være opptatt av det de kaller ”relasjonelt kaos”, på grunn av jenters tendens til å fortelle historier om innviklede relasjoner som bakgrunn for sin voldsbruk (ibid: 108). Betydningen av å ta utgangspunkt i jenters vold som å ha bakgrunn i relasjoner, fremheves i boken som avgjørende i arbeid med jenter som utøver vold:

”Måten vi tematiserer og forholder oss til volden på, må gjenspeile det faktum at jenters vold i større grad utspiller seg i interpersonlig sammenheng, mens gutters vold i større grad utspiller seg i det offentlige rom.”

”[Det er] av avgjørende betydning at man i møtet med jenter med volds – og aggresjonsproblem tar hensyn til det sosiale og relasjonelle uttrykket som kjennetegner jenters vold.” (ibid: 113).

Relasjoner og vennskap omtales som å være de bakenforliggende årsakene til jenters vold, og en bevissthet omkring dette fremstår som avgjørende om en skal forsøke å forklare jenters vold.

Beskrivelser hvor jenters vold fremstår som å handle om relasjoner, kan ha sammenheng med den kulturelle forståelsen av jenters vennsksforhold som svært tette og personlige. Også vold fra gutter kan handle om relasjoner, ved at vold rettes mot kompiser og mot bekjente. Av mine informanter ble gutters vold omtalt som å ofte dreie seg om krenkelsler, om opplevelser av å ikke oppnå respekt, noe som også kan sies å handle om relasjoner. Det at jenters vold likevel omtales som relasjonell i større grad enn gutters vold, kan henge sammen med vektleggingen av jenters vennskap som noe spesielt og annerledes enn vennskap mellom gutter. Forestillinger om både vennskap og vold er kjønnet, jenter forventes å forvalte sitt vennskap på andre måter enn gutter (Natland, 2007: 124). For gutter kan vold og slåsskamper sees som en naturlig del av selve vennsksrelasjonen (jfr. Jon, 2007), mens jenters vennskap ikke gis rom for å kunne inneholde det samme. Ved at vennskap fremheves som mer betydningsfullt og intimt for jenter enn for gutter, blir vold også et uttrykk for avvik i vennsksrelasjonene hos jenter. Fremstillingen kan være uheldig ved at jenters vold og konflikter fremstår som noe kvalitativt annet enn gutters vold. I tillegg fremstår jenter også her som å ha en annen natur enn gutter, mer preget av intriger og utspekulerthet. Forestillingene om hva vennskap mellom jenter normativt skal inneholde, kan også ha betydning for måten jenter former og lever ut sine vennsksrelasjoner. Relasjoner mellom jenter fremstår som å være grobunn for konflikter og intriger, og som å være stedet hvor vold utøves.

Grethe opplever jenter som å være mer redd for å stå utenfor et fellesskap enn det gutter er, noe hun ser som en mulig forklaring på hvorfor jenter bruker vold:

Og så er det jo de jentene som faller utenfor dette med Top modell da, de bertene, ”Hvor skal vi gå, hvem skal vi...”. Mange av dem har valget mellom å være alene og å følge noen av de andre hvor de kanskje blir tatt litt inn i varmen da, av en som er litt tøff: ”Da får jeg i hvert fall være med der”, så er det bedre å være med der enn å stå utenfor. Og jeg tror at jenter er enda mer redd enn gutta for å stå utenfor et fellesskap. Da er man villig til å strekke noen grenser, gå litt på akkord med seg selv og sine egne egentlige verdier.

Vold kan brukes for å få innpass i en gruppe. Jenter som ikke passer inn i rollen Grethe omtaler som ”Top modell”, opplever kanskje å bli godtatt i et annet miljø, en annen gruppe. Mislykkes man i sitt normative femininitetsprosjekt, kan løsningen bli å innta en rolle som fremstår som tilgjengelig, rollen som tøff jente. Grethe beskriver jenter som å være redde for å stå utenfor, for å stå helt alene, og som at de vil kunne strekke seg ganske langt for å oppnå tilhørighet i en gruppe. Voldsbruk kan fungere som en måte å få en plass i en gjeng eller et miljø på, hvis vold oppleves som godtatt innad i gjengen.

5.2 De infame jentene.

Jenters vold ses ofte som ubegrunnet. De konfliktene jenter har, oppfattes som å være preget av intriger og skjult makt, et tegn på jenters utspekulerthet. Å være ”infam”, innebærer å være skammelig, æreløs og ussel (ordnett.no, ”infam”), og ordet ble av flere informanter brukt i beskrivelser hvordan jenter er. Jenter fremsto gjennom fremheving av infame egenskaper som mer utspekulerte og slu enn gutter. Handlinger med skjulte maktelementer ble beskrevet som å være typisk for jenter:

Men så har du jo også de intrigegreiene da, ikke sant. Det kan være en homogen gruppe på en 5-6 jenter, og så er det plutselig en som de da begynner å krangle med og på en måte fryser ut, og så... Jentene er litt mer infame enn gutta. Gutter er mer rett på synes jeg, fremdeles. Føler dem seg

dårlig behandla, så blir det en konflikt der og da, men så kan man være ferdig med det. Men jentene drar det med seg mye lenger, synes jeg, enn det gutta gjør. (Tore).

Episoden Tore beskriver, viser til et tradisjonelt bilde av jenters intrikate vennsforhold. Det at jenter "fryser ut" hverandre, brukes som et eksempel på hvordan intriger spilles ut mellom jenter, og igjen beskrives jenter som å være redde for å stå utenfor en gruppe. Det kan se ut som de skjulte maktformene jenter omtales som å ta i bruk, utløser beskrivelser av dem som infame. Å løse konflikter slik gutter gjør det, fremstilles som mer realt. Selv om deres makt beskrives som å i større grad innebære bruk av vold, blir tanken om at gutter løser opp i situasjoner der og da, satt i et positivt lys. Jenter beskrives derimot som å trekke konfliktene med seg, konflikter mellom jenter løses ikke like lett. Hva som fungerer som legitime handlingsmåter for jenter, avgjøres av en balansegang mellom å ikke være for lite, men heller ikke for mye jente. For *mye* jente kan du bli ved å ta i bruk skjulte maktformer og infame uttrykk i for stor grad, mens bruk av vold kan oppfattes som tegn på at en er for *lite* jente. I forrige kapittel ble tendensen til å definere jenter som å likne på gutter diskutert. Men en forståelse av at jenter kan være for *mye jente* kom også frem, ved at egenskaper som omtales som typisk feminine kan bli for fremtredende. Og det er disse jentene som i informantenes historier omtales som infame, "det infame" handler om feminitet. "Infam" ble et nøkkelbegrep i analysen av intervjumaterialet, og jeg har gjennom analysen trukket frem to ulike forståelser av infame jenter: på den ene siden fremstår de som å være utspekulerte og rasjonelle, som å handle med en intensjon om å skade. Men, de oppfattes på en annen side som å ikke vite bedre, som å ikke ha tanke for konsekvensene handlingene deres vil ha. Forståelsene av infame jenter viser seg å inneholde ulike trekk ved jenterollen, de to ulike forståelsene av hva som kjennetegner infame jenter vil nå presenteres hver for seg.

5.2.1 Jenters vold som urasjonelle handlinger...

Jenters handlinger ble av flere informanter fremstilt som mer grusomme enn gutters handlinger. De fleste av informantene omtalte det å gå sammen mange mot en som typisk for jenter, og konflikter mellom jenter ble beskrevet som å ofte ikke ha noen egentlig grunn. Konflikter jenter imellom fremsto som å stamme fra et stadig ønske om maktbruk, hvor

utestengning og baksnakking fungerer som strategier. Egil har inntrykk av at jenter er ”råere” når det gjelder voldsbruk enn det gutter er:

Det starter selvfølgelig med det at de slenger bemerkninger om hverandre, og da bruker de ofte nettforum som sms, chat, Facebook. Og det går på å sette ut rykter om hverandre, èn har kanskje vært sammen med en gutt og sånne ting, og så får de hore-begrepet. Og de verste tilfellene jeg har vært borti, det er vel når de har brent hverandre med sigarettneiper og spyttet og lugget, og skjært av håret og sånne ting, så jentene har nok en tendens til å være råere når det gjelder torturbiten. Gutta er mer sånn som slåss og så er ferdige.

Egil ser jenters vold som en måte å utøve skade på, ikke som et middel i konfliktløsning. For jenter er ikke det å løse opp i konflikten det vesentlige, det er intrigene og volden som er selve målet. Egil forteller videre om hvorfor han tror det er slik:

Guttene de slåss og gjør seg opp, og skjønner konsekvensene og skjønner at de kan få juling de også. Mens jentene, de skjønner ikke helt alvorlighetsgraden egentlig.

Det at jentene ikke skjønner konsekvensene av sine handlinger, gjør at de tar i bruk vold:

[...] jentene strekker strikken mye lenger.

Jenter ble av flere informanter beskrevet som å mangle innsikt i at handlinger kan ha konsekvenser. Deres handlinger er lite gjennomtenkte, de vet egentlig ikke hva de gjør når de utøver vold. Egil sier han forsøker å møte jenter og gutter på samme måte, spesielt når det gjelder voldsbruk. Likevel opplever han det å jobbe med gutter som lettere:

Jeg synes det er enklere med gutta, for de skjønner litt mer konsekvensen av det, de skjønner litt mer av det å kalle en spade for en spade. Jentene er mye mer på psykologisettet, de er mye mer udødlige i sitt selvbilde. Og skjønner kanskje ikke helt konsekvensene. Og guttene tror jeg i større grad kan se ting som har skjedd med andre, i forhold til hva jentene ser.

Også Grethe trekker frem konsekvenstenkning, som hun ikke tror at jenter har utviklet i ung alder. For eksempel når det gjelder konsekvensene av å sende trusler på sms:

Jentene bruker mer den måten å kommunisere på [sms], og da blir de veldig overrasket når de blir kalt inn til politiet, fordi de har sendt en truende sms eller noe sånt. For det har de jo egentlig ikke, altså, " Det var jo ikke meningen" og "Jeg tenkte jo ikke på det sånn", og "Jeg var bare litt sur den dagen" og... Det å forstå konsekvenser, ikke sant, som ikke er så tidlig utviklet.

Det at jenters konflikter noen ganger ender i vold, kan skyldes press om å leve opp til forventninger. Enkelte av informantene ser jenters vold som å skje uten at jentene egentlig har hatt en intensjon om voldsbruk. Nettopp det at jenter ikke ordner opp i konflikter med en gang, men lar konfliktene trekke ut i tid og involverer andre i konflikten, kan føre til et slags press om vold. Gunhild forklarer hvordan en slik situasjon kan oppstå:

Jeg tror at før det ender opp i vold, så gjør de fleste et forsøk på å løse det opp. Og da er i hvert fall min erfaring og mitt inntrykk at gutter gjerne møtes, om det er med flere kamerater på den ene eller andre siden, det kan det godt være, men de møtes i hvert fall og prøver å få løst det opp, og hvis det ikke går, så kan vold være noe man velger å bruke som en løsning. Mens jenter går ikke til kilden, de går til sine venninner, som snakker med sine venninner, og så blir det veldig mye sånn ryktespredning om at den har sagt det og den har sagt det, og hun skal banke henne. Det blir så mye rykter og så mange involvert, at det til slutt nesten blir helt umulig å unngå en fysisk konfrontasjon da, når de to møtes, fordi det ligger så, det er så mange som er involvert, og det er så mye... forventninger fra alle de rundt, at det blir nesten litt rart å bakke ut.

Gunhild oppfatter gutters vold som en rasjonell løsning som tas i bruk når andre muligheter er utprøvd. Hvis ikke konflikten lar seg løse gjennom å snakke om det, blir vold et siste forsøk på å løse opp i konflikten. Når jenter ikke konfronterer personene de har en konflikt med, men i stedet trekker inn andre personer, blir en fysisk konfrontasjon uunngåelig. Rykter spres, forventninger skapes, og jentene blir dratt inn i noe de ikke hadde intensjoner om i utgangspunktet for konflikten.

Anders har en liknende oppfatning av hvorfor slåsskamper mellom jenter finner sted. Han beskriver grunnen til hvorfor han tror jenter velger å møte opp til avtalte slåsskamper:

Det tror jeg er rett og slett press, fordi det er så mange som vet om denne situasjonen. Så du taper for mye ansikt eller status hvis du ikke engang møter opp.

Tore beskriver noe av det samme:

Jeg har snakka med et par jenter som har vært med på dette her, og da er det sånn at de har egentlig ikke noe lyst til å slåss, men hvis 30-40 står og venter, så blir det slåsskamp, da blir du på en måte pressa til det. Og det skjer. Men det skjer andre veien og, at jentene synes det er kjempegøy å se gutta slåss, og lager en konflikt den veien og: "Han prøvde seg på meg, han kløp meg i rumpa på en fest", det er ikke lenge siden vi hadde en sånn sak altså. Og da er det 4 gutter som møter opp og banker han, mens hun da lurert vedkommende til et sted, ikke sant, "Vi må snakke sammen, bare du og jeg, om det som skjedde". Og så går de da bort dit, og så går hun jenta og så får han bank. Det skjer også.

Volden fremstilles som tvetydig. Jentene har kanskje ikke lyst til å bruke vold, men føler seg tvunget gjennom sosialt press. Samtidig tror Tore at jenter synes vold er "kjempegøy", hvis de selv slipper å delta. Jenter kan ifølge Tore stå bak voldsepisoder som de får gutter til å utføre.

Flere av informantene omtaler jenter som å ikke være helt klar over konsekvensene av å utføre vold. Volden blir av noen omtalt som å være mer grusom enn gutters vold, men likevel fremstilles ofte jentene som å ikke riktig vite hva de gjør når de bruker vold. Grunnene til at vold mellom jenter finner sted, fremstilles som at jentene ikke er reale nok til å løse opp i en konflikt der og da. I stedet trekker de inn andre venninner, og konflikten vokser til en uunngåelig voldsepisode. Til forskjell oppfattes gutter som å være mer reale, og det at de bruker vold som et bevisst middel, styrker bildet av dem som konsekvensbevisste og rasjonelle.

5.2.2 ... eller utspekulerte handlinger?

Men jenters bruk av vold fremstår også som å være planlagt og rasjonell, og fungerer slik som et tegn på deres infame egenskaper. Når volden sees som planlagt og bevisst fra jentenes side, fremstår den som mer ondskapsfull. Jentene forstår konsekvensene av vold, men bruker vold likevel.

Grethe oppfatter gutter som å være mer åpne om hva de gjør, det er lettere å vite hva gutter holder på med. For henne som politi, gjør det også at det blir enklere å få tak i guttene:

Gutta er mer gutter, de er mer utadvendte, altså gjør dette i mye åpne rom, det er lettere å få tak i dem. Jentene, det foregår i det skjulte. Jentene truer hverandre, på msn, sms, altså driver med sånn type mobbing og trusler i større grad enn gutta, men det er i det skjulte. Gutta kan være mer direkte utagerende, sånn at det er lettere å ta tak i og fange opp.

”Gutta er mer gutter”. Utsagnet rommer en forståelse av gutter som ”enkler”, mer ukompliserte, enn jenter. Menn har gjennom historien blitt betegnet som voldsommere enn kvinner, men de har også blitt beskrevet som mer åpne, og lovbruddene deres som lettere å oppdage enn kvinners (Petersen, 2001: 196). Meda Chesney-Lind og Katherine Irwin (2008) hevder forestillingen om jenter som snille på utsiden, og slemme og manipulerende på

innsiden ikke er ny. Gjennom historien har jenter blitt sett som å ha en ond natur, og som å utøve relasjonell og psykisk vold mot hverandre (Chesney-Lind og Irwin, 2008: 21).

Chesney-Lind og Irwin mener økt fokus på skjulte maktstrategier og psykisk vold generelt, har ført til at jenter nå sees som ”slemmere” enn guttene, nettopp fordi disse formene for vold stemmer overens med kulturelle bilder av hvordan jenter er.

Mens enkelte av informantene oppfattet gutter som mer konsekvensbevisste, mente andre at det er *jenter* som i størst grad handler med bevisste intensjoner. Jenter ble da beskrevet som å være mer utspekulerte, handlingene jenter utfører er ment for å skade:

Jeg tenker kanskje at gutter, de tenker ikke konsekvenser. Mens jenter kanskje er mer utspekulerte... (Petter).

Petter oppfatter jenter som å handle med en bevisst tanke om å påføre andre skade. Han snakker her om hvordan jenter bruker skjulte maktformer, psykisk vold, i større grad enn gutter. Når gutter utfører liknende handlinger, oppfatter han dem som å ikke være klar over konsekvensene:

Gutter kan kanskje legge ut et bilde på Facebook, og så skjønner de ikke at det er utrolig.. skadelig for en person da. Jenter kan da gjøre det med hensikt, ikke sant, mer utspekulert.

Her er det guttene som ikke vet bedre. Deres handlinger kan være de samme som jentenes, men de utføres på impuls, uten at guttene tenker over eller forstår konsekvensene som vil følge.

Egil hadde også en forestilling av jenter som utspekulerte og av gutter som å mangle konsekvenstenkning. Han fortalte om episoder hvor jenter utnytter seg av gutters manglende tanke på konsekvenser:

Så det du ser det blir konflikter av, det er at en jente som har en konflikt med en annen jente, hun søker hjelp hos guttene. Og så bruker hun sin, kall det kvinnelige list da, og får med seg noen gutter. Som gjør noen dumme ting, fordi de tror at de kanskje skal bli kjærester eller få mer innpass.

Ved hjelp av ”kvinnelig list” kan jenter lede gutter til å gjøre noe de ellers ikke ville ha gjort. Det er deres kvinnelighet som gjør guttene villige til å handle på deres vegne, gjennom hentydninger til hva guttene vil belønnes med. Jenta blir den rasjonelle i dette samspillet.

Grethe forteller om noe av det samme:

Noen ganger involverer de [jenter] også gutter i det her, så gutta står for volden, mens det er jentene som står bak. De får en gutt til å banke opp ei jente for seg.

Anette snakker også om hvordan jenter kan bruke sin kvinnelighet til å lure andre, til å utgi seg for å være ”skikkelige” jenter:

Jeg tror det som har vist seg nå, er at jenter er veldig flinke til å.. man har hele tida tenkt at dette er de søte uskyldige som er litt sånn forsiktige i sin utagerende atferd, men som absolutt ikke trenger å være det. Og det har vi jo sett på de jentegjengene som vi har hatt tidligere, at når du møter dem og du ikke helt vet bakgrunnen deres eller ting de har gjort, så er det veldig utenkelig at de søte, små, pinglete jentene kunne ha vært i stand til å utføre så grove ting som de har gjort. At man kanskje kan bli litt lurt av dem.

Jentene fremstår her som å handle rasjonelt, deres handlinger skjer ikke uten baktanke eller uten at jentene vet hva de gjør. I tillegg tar de aktivt i bruk kulturelle forestillinger om hva jenterollen innebærer for å skjule maktstrategiene og handlingene sine, og for å kunne bruke gutter som utøvende kraft i egne konflikter.

Gunhild hadde også inntrykk av at jenter planlegger sine voldshandlinger i større grad enn gutter. Hun tror ikke årsakene til voldsutøvelse skiller seg fra hverandre for gutter og jenter, men *metodene* mener hun er ulike:

Hvorfor de gjør det? Av samme grunn som gutter bruker vold. For å løse opp i en konflikt, eller for å få respekt, for å sette seg i en posisjon, eller fordi man føler seg trua. Jeg tror grensene for hva som har vært "riktig" å gjøre i en konflikt, de har ... Det er ikke så stor forskjell lenger. Det er nok mer drittsslenging fremdeles blant jenter, og mer sånn gå til venninna si og baksnakke enn å ta det direkte opp med den det gjelder, mens gutter går gjerne til kilden. Og så blir det bråk ut av det, mens jenter går via andre, og så kan det godt hende at man da planlegger å utøve vold i større grad enn det gutter gjør.

Beskrivelsene av jenters vold, handler i stor grad om definisjoner og oppfatninger av hva femininitet er, og bildet av jenters konflikter viser skjulte maktformer og intriger. Det er tydelig at hva som er typisk for jenter og gutter når det gjelder bruk av vold, ikke sees som å være det samme. De fleste informantene omtaler guttenes handlingsmønster som mer reall og ukomplisert enn jentenes. Det "typisk kvinnelige" fungerer med en slik forståelse ikke som en ressurs for jenter. Både av mine informanter og av jenter selv (jfr. Natland, 2007), fremstilles det å være "typisk jente" som uønsket, som en rolle mange jenter ikke vil identifisere seg med. Men når jenter som bruker vold omtales som å likne på gutter, og som å mangle femininitet, fremstår heller ikke dette som ønskelig fra jenters omverden. Idealet for jenter, ser ut til å innebære å ikke presentere overdreven femininitet, men å fortsatt ha femininitet tilgjengelig.

En femininitet som omhandler det ”typisk kvinnelige” har kanskje vært den ønskelige femininiteten. Denne formen for femininitet har vært den kulturelt aksepterte, og fungert som ideal for jenter. Dermed har heller ikke normativt feminine handlinger blitt sanksjonert på samme måte som handlinger som bryter med den normative femininiteten. For eksempel kan det se ut som baksnakking og intrigemakeri har blitt sett som et uttrykk for hvordan jenter er, mens vold har blitt oppfattet som et brudd med jenterollen. Selv om jenters skjulte maktstrategier ikke vurderes positivt, beskrives det likevel ikke som avvik. Flere av informantene gir inntrykk av at ”det er sånn jenter er”. På samme måte som gutter beskrives som å ha tilbøyelighet til vold integrert, oppfattes intriger og baksnakking som naturlig for jenter.

5.3 Å være akkurat passe.

I artikkelen ”Kunsten å være passe”, tar psykolog Tove Beate Pedersen for seg hvordan kvinner forventes å følge en oppskrift om ”å være passe” (Pedersen, 1996: 127). Vellykket og akseptabel kvinnelighet handler om å inneha en passende mengde femininitet, og Pedersen hevder at det slett ikke er opp til enhver kvinne å kaste seg frem på lik linje med menn (ibid: 127). Skjult bak tanker om likestilling, finnes fortsatt en forestilling om kvinners underordning. Ved å være akkurat passe, oppfyller kvinner sin tiltenkte rolle, som ifølge Pedersen er å være underordnet menn på en skjult måte. At menn dominerer over kvinner i kraft av sin posisjon som menn, er ikke lenger legitimt. Men gjennom språk og kommunikasjon hevder Pedersen at undertrykkingen fortsetter, jenter og kvinner jobber selv med å bli ”akkurat passe”. Det at kvinner nå oppnår nye posisjoner som en følge av likestilling, fører til utfordringer med å være ”passe”. I roller hvor menn tradisjonelt har dominert, kan kvinner risikere å bli sett som for lite kvinnelige. En måte å løse dette på, er å *se* veldig kvinnelig ut. Jo mer kvinnelig innpakning, jo mer tradisjonelt maskulint språkbruk kan kvinner tillate seg uten at de blir definert som aggressive og ukvinnelige – og altså *ikke* ”passe” (Pedersen, 1996: 132).

Pedersens (1996) fremstilling av dagens jenter og kvinner som å skulle være ”passe”, finner gjenklang i informantenes fortellinger om jenter og vold. Noe av det som opprører med jenters vold, er at jentene beveger seg mot en posisjon som ”ikke passe”. De blir gjennom bruk av vold jente i *for liten* grad. Samtidig kan for stor vektlegging av tradisjonelle kvinnelige egenskaper, som gjerne har blitt vurdert negativt, føre til at jentene ses som å være *for mye* jente. Det kan se ut som om det å være ”akkurat passe” er noe også informantene vektlegger når det gjelder hvordan jenter ”bør” være. En vellykket jente befinner seg et sted mellom å være for mye og for lite jente.

5.3.1 Verken for mye eller for lite.

Etnolog Anja Petersen beskriver hvordan kvinner i fengsel på 1800-tallet ble sett som å være både for lite og for mye kvinne (Petersen, 2001). Det å være for mye kvinne, betød at de typisk kvinnelige egenskapene som svikefullhet og svakhet for fristelser ble sett som forsterket, noe som kunne føre til kriminalitet. Samtidig kunne kriminelle kvinner oppleves som å være for *lite* kvinne ved å mangle de forventede kvinnelige egenskapene, som for eksempel rett innstilling til det å ha mann og barn. Petersens poeng, er at kvinnene likevel alltid ble oppfattet og omtalt som *kvinner*, ikke som mandige eller maskuline (ibid: 194-195). Det var deres grad av kvinnelighet som ble sett som overdreven eller mangelfull. På den måten kunne den kriminelle kvinnen bli sett som et bilde på hva som ble oppfattet som problematisk hos alle kvinner, selve det kvinnelige ble gjort til avvikets årsak. Dermed hevder Petersen at kvinnen i fengsel ikke ble betraktet som en anomali, men som et unntak som bekrefter regelen (ibid: 194-195). Selv om informantene i mitt materiale i stor grad omtalte jenter som å faktisk likne på gutter, kan likevel Petersens funn også brukes her. Jentene sees ikke som å *være* gutter. Heller kan det virke som om handlingene deres blir tegn på manglende eller mislykket femininitet. Jenter som bruker vold, beskrives som å ha tatt til seg for mye av gutters handlingsmønster. Det som utløser volden, er deres feilslåtte femininitet. På samme måte blir jenter som tar i bruk skjulte maktformer, vurdert som å være *for mye jente*, som å besitte for stor grad av femininitet. Hva skal til for å oppfattes som en ”riktig” jente?

Det finnes tydelige forestillinger om hva slags femininitet som er mest ønskelig. Normene som styrer disse forestillingene skapes kontinuerlig, og endres over tid. Visse måter å handle og oppføre seg på, vil bringe belønning i form av å nærme seg rollen som ”akkurat passe” jente. Ambjörnsson hevder forestillinger om normative femininitetsformer ikke bare er beskrivende, men at de også er regulerende og handler om makt (Ambjörnsson, 2004: 21). Makt utøves gjennom forestillinger om hva som er en ønsket femininitet, forestillingene stiller krav om hva som skal til for å bli definert som jente på ”riktig” måte.

Når jenter oppfører seg som gutter, fremstår de som avvikende. Ved å ta i bruk den dominerende kulturelle forståelsen av vold som noe maskulint, blir jenters vold et uttrykk for maskulinitet, ikke en del av jentas femininitet. En utvikling hvor jenter stadig nærmer seg gutters handlingsmønster, fremheves som en anomali og som et samfunnsproblem. Det at jenter bruker mobiltelefon og internett som redskaper for utøvelse av skjult makt snakkes om som noe negativt, likevel passer det inn i dominerende kulturelle forståelser. Den skjulte makten, en slags passiv vold, bryter ikke med bildet av hvordan jenter er, men bekrefter tvert i mot forestillingen om kvinnelig passivitet.

James Messerschmidt (2004) hevder vold kan fungere som en meningsfull måte å gjøre kjønn på. Ifølge Messerschmidt kan vold brukes av jenter for å markere avstand til den normative femininiteten. Voldsbruk kan fungere som en måte å forme en ny femininitet på, som rommer mer enn den tradisjonelle jenterollen (ibid: 142). Dette betyr ikke at jentene forsøker å likne på gutter, volden blir en strategi for å forsøke å redefinere hva det vil si å være jente. De kulturelle bildene av jenter som uærlige og slu, kan bli noe jenter ønsker å ta avstand fra, og vold utøves i forsøk på utvidelse av jenterollens innhold. Men på veien fra jentene og ut til omgivelsene kan denne meningsskapingen gå tapt. De sterke kulturelle oppfatningene av vold som mannlige handlinger, gjør at vold fra jenter oppfattes som mislykkede femininitetsprosjekt.

5.3.2 Sentripetal vold eller kulturell anomali?

Det at jenter skal hevde seg selv, og ikke være noe dårligere enn gutta, gjør at mulighetene for hva jenter kan tillate seg å gjøre også blir flere. På den måten kan det se ut som den sentripetale volden er innen rekkevidde for jenter. I visse sammenhenger finnes det tegn til at også jenters vold kan fungere sentripetalt, i enkelte miljøer kan vold fungere som middel til å oppnå sosial status. Undersøkelser fra ungdomsmiljø, har vist hvordan enkelte jenter tar avstand fra ”jente-jentene” og den tradisjonelle jenterollen (jfr. Natland, 2007). Samtidig viser mine informanter tegn til å på samme måte nedvurdere den tradisjonelle jenterollens innhold, mens guttenes handlinger vurderes mer positivt. Idet jenter bryter med de kulturelle forestillingene omkring hva jenter er og bør være, ser det ut til at de oppfattes som å være ”gutte-jenter”. I selve betegnelsen ligger en forståelse av disse jentene som å ikke være ”ordentlige” jenter, deres bruk av vold knytter dem opp mot maskulinitet. Dermed vil fortsatt volden fungere som en anomali, ved at vold og femininitet ikke kan gjøres i samspill. Men handlinger som storsamfunnet, her representert ved mine informanter, oppfatter som å være peripetale voldshandlinger, kan i jenters eget perspektiv oppleves som sentripetale handlinger. Vold kan av jenter selv bli sett som legitimt hvis det handler om noen som ”får som fortjent”, i slike tilfeller vil ikke jentene si at handlingen er *vold*, men at det handler om å sette noen på plass (Natland, 2007: 140). Ifølge Natland kan jenter også ha et instrumentelt forhold til vold:

Volden er et handlingsalternativ og noe du gjør, men når handlingen skal tillegges mening og betydning, gjøres det innenfor deres nære relasjoner, og da blir den forståelig og legitim. Skylden for volden tillegges offeret. (Natland, 2007: 165).

Volden blir for jentene en måte å skape struktur på. Ved å straffe noen som har handlet motstridende med hva jentene ser som akseptabelt, gjenoprettes orden i relasjonene mellom jentene. Når skylden for voldshandlingene legges til offeret, legitimeres voldsbruken, den sees som en nødvendighet. Natland hevder også at jenter strategisk utnytter forestillinger om vold og kjønn, som for eksempel forestillingen om at jenters voldshandlinger ikke kan sammenliknes med den ”virkelige” volden: gutters vold (Natland, 2007: 170). I Natlands studie fremstår vold som å kunne fungere sentripetalt også for jenter, ved at volden på ulike

måter legitimeres og godtas i enkelte miljøer. Men i uttalelsene til mine informanter, blir vold ikke akseptert som en måte å gjøre femininitet på. Volden sees ikke som vellykkede uttrykk for å være jente, og blir heller forklart som utøvelse av maskulinitet. Jenters vold fremstår i de voksne informantenes uttalelser som å ikke kunne fungere sentripetalt.

I forrige kapittel så vi at det stadig arbeides med å forme jenters femininitet til å bli slik jenter ”bør” være. Når jenter ses som å likne på gutter, bryter det med kulturelle tanker om kjønn og kjønnsroller. Dette kapitlet har vist at tanken om den ”normale” jenterollen inneholder forestillinger om uærlighet, svik og umodenhet som å være egenskaper jenter innehar. Den tradisjonelle jenterollen har kanskje ikke mye å tilby dagens jenter. Konflikter og vold mellom jenter bryter i stor grad med det dominerende bildet av jenters rosenrøde vennskap, og den infame jenta blir symbolet på dette bruddet. Samtidig opprettholdes forestillingen om jenter som mer kompliserte enn gutter, om at deres handlinger begås i det skjulte og med intensjoner om å skade. Det at enkelte jenter omtaler seg selv som ”å være en av gutta” som vist i forrige kapittel, kan fungere som en strategi for å opprettholde et positivt selvbilde i en kultur som fremmer nedlatende bilder av hvordan unge jenter er (LeBlanc 1999, i Chesney-Lind og Irwin 2008: 45). Slik kan jentene presentere seg selv som noe annet enn en typisk jente, og dermed unngå stereotypiene om jenter som uærlige og ikke til å stole på. Men ved å forsøke å frigjøre seg selv fra stereotypiene, bekrefter jentene dem. Jenters vold fungerer som en indikator på hvordan jenter essensielt er, og volden vil ikke oppfattes som sentripetal fra jentenes omverden.

6 Den trøblete seksualiteten.

Det kan virke som om spillerommet for å skape femininitet er ved å utvides for dagens jenter. Vi har sett at det å være ”tøff” kan fungere som en måte å forme femininitet på, gjennom femininitetsuttrykk som ikke nødvendigvis oppfattes som avvikende. Likevel fremstår jenters vold som et tegn på at jenter nå har blitt mer lik gutter, og jentene omtales ofte i den sammenheng som å mislykkes i sine femininitetsprosjekt.

Seksualitet har lenge vært sentralt for å definere akseptert og ønskelig femininitet, og kanskje fremfor alt *uakseptabel* femininitet hos jenter. Kan flere ulike måter å forme og leve ut sin seksualitet på i dag oppfattes som trekk ved akseptert femininitet, ikke nødvendigvis som avvikende femininitet? Sees jenter som å bli mer lik gutter også når det gjelder seksualitet? Og hvilke følger har oppfatninger av jenters seksualitet for forståelser av jenters vold? Kan vi finne den samme tvetydigheten i fortellingene om jenter når det gjelder utforming av egen seksualitet, som når det gjelder bruk av vold? I dette kapitlet drøftes oppfatninger av sammenheng mellom hvordan jenters konflikter utspilles og kulturelle bilder av jenters seksualitet, jenters underlegne sosiale posisjon vil diskuteres i denne sammenheng. Det kan se ut som om jenter selv er med på å opprettholde og videreføre de stereotype bildene av normativ seksualitet.

Først i kapitlet presenteres forestillinger omkring jenters forhold til gutter, for eksempel forestillingen om at jenter blir negativt påvirket av sine kjærester, og at det dermed er dem

som fører jentene inn i vold og kriminalitet. Deretter går diskusjonen over til hvordan informantene opplever jenters kropp som en ressurs som kan tas i bruk av jenter for å oppnå goder, eller som kan utnyttes av gutter. Så følger en diskusjon om hvordan seksuell legning knyttes til bruk av vold, hvor det tas utgangspunkt i en informants historie om ei lesbisk jente. Deretter drøftes horebegrepet, og mine informanters bruk av begrepet sammenliknes med eksempler på hvordan jenter selv bruker det. Begrepet ser ut til å gis forskjellig innhold avhengig av hvem som bruker det. Til sist diskuteres synet på jenters seksualitet som å ha sammenheng med voldsutøvelse.

6.1 Historien om jenters seksualitet.

Ifølge den svenske språkforskeren Margareta Svahn (1999) har seksualitet gjennom historien blitt sett som å tilhøre kvinnen. Kvinnen har blitt oppfattet som kjønnet, i motsetning til mannens nøytralitet. Svahn har undersøkt de mest brukte skjellsordene rettet mot henholdsvis menn og kvinner, og fant at de fleste ordene rettet mot kvinner gjennom historien har dreid seg om seksuell tilgjengelighet (Svahn, 1999: 58). Stereotypen som tydeligst fremtrer, er om ”den liderlige kvinnan” (ibid: 173), den avvikende kvinnen har ofte fremstått som *seksuelt* avvikende. Ifølge Kjersti Ericsson bar også kontroll av jenter på 1950-tallet preg av en seksualisert tolkning av jenters avvik (Ericsson, 2009: 95). Ericsson tar i boken ”Drift og dyd” (Ericsson, 1997) for seg hvordan Bjerketun verneskole for jenter på 1950-tallet utøvde kontroll over jenters kropp og seksualitet. Jenter som havnet på Bjerketun ble sett som å bryte med normer for seksuell atferd, deres seksualitet var ofte det som førte dem til verneskolen, og var også det som ble gjenstand for kontroll. Gutter ble i større grad oppfattet som farlige, ved at gutter ble sett som å være utøvere av kriminalitet. For jenters del, handlet kontrollen om å beskytte samfunnet mot farene som lå i deres seksuelle hemningsløshet. Jenters seksualitet kunne føre til uønskede graviditeter og spredning av kjønns sykdommer, og brøt i stor grad med bildet av jenter som dydige og ”ordentlige”. Ericsson kaller denne kontrollen for ”det seksuelle samfunnsvern” (Ericsson, 2009: 95), og beskriver arbeidet med å begrense jenters seksuelle handlinger som et offisielt samfunnsoppdrag. Gjennom dette ble jenters avvik knyttet sammen med deres seksualitet. Noen tiår senere endret forståelsen av jenters

seksualitet seg. Fra 1980-tallet ble ikke jenter lenger sett som farlige på grunn av sin seksualitet, men som å måtte *beskyttes* mot sin egen seksualitet, som kunne gjøre dem til ofre for mannlig seksualitet (ibid: 97). I sammenheng med at incest etter hvert ble et velkjent begrep, ble ikke lenger jenter i samme grad sett som å utøve skadende seksuelle handlinger på en slik måte at de måtte kontrolleres. De ble tvert imot sett som potensielle ofre for menns utnyttelse av deres seksualitet. Aktivt seksualliv og prostitusjon ble ikke lenger omtalt som en følge av jenters egne valg, men som å kunne skyldes menns misbruk og utnyttning av dem.

Anja Petersen (2001) beskriver på liknende måte hvordan menn har blitt omtalt som farlige, mens kvinner har blitt omtalt som problematiske. Menn har blitt sett som å begå både flere og mer alvorlige kriminelle handlinger enn kvinner, dermed har deres farlighet blitt vektlagt. De gangene ordet "farlig" ble brukt om kvinner, var når kvinnen ble ansett for å utgjøre en fare for seg selv (ibid: 201). Petersen hevder dette henger sammen med forståelser av kjønn, og at farlige, kriminelle handlinger ikke stemmer med det kulturelle bildet av kvinners natur. Kvinner har i stedet blitt betraktet som "problematiske", og dermed har de kunnet blitt plassert innenfor grensene for kvinnerollen, selv om disse kvinnene ikke ble sett som å oppfylle krav til hvordan kvinner *burde* være (ibid: 201-202). Med Ericsson, kan man si at avvik fra de seksuelle normene i samfunnet var det som førte til at kvinner ble omtalt som problematiske. "*Jentene ble alene bærere av kjønn*", skriver Ericsson (2009: 94). Seksualitet ble sett som å "tilhøre" jentene, og som å kunne fungere som målestokk på avvik og normalitet.

Som vi skal se, knytter også mine informanter jenters seksualitet sammen med bruk av vold. Jenters problematiske atferd og voldsbruk knyttes sammen med mulig seksuelt misbruk i barndommen, eller settes i sammenheng med at jenter blir seksuelt utnyttet av gutter. Men jenters seksualitet blir også omtalt som noe jentene selv aktivt kan ta i bruk for å oppnå goder eller for å fremstille seg selv som selvstendige. Det kan se ut som jenters måte å leve ut sin seksualitet på i dag styres både av forventninger om tanke på egen nytelse og egne valg, og av en risiko for å bli oppfattet som enten offer eller hore.

6.2 "Prinsesser trives best blant troll".

Jenters forhold til gutter ble av flere informanter beskrevet som en mulig årsak til deres voldsbruk. Ofte ble jentene omtalt som å ha "havnet i dårlig selskap" (Siv), uheldig påvirkning fra kriminelle kjæresten fremsto som årsak til voldsbruken. Petter beskriver jentene som å være spenningsøkende:

En del jenter liker å henge rundt disse skumle guttene, "prinsesser trives best blant troll" er et uttrykk. Og det ser vi at en del jenter gjør, når de får seg kjæresten som er gjengmedlemmer, så kriminaliseres de, og de lærer om rus og den type ting.

Jenters omgang med gutter, gjerne eldre gutter involvert i kriminalitet av ulike slag, presenteres her som en mulig årsak til at noen jenter blir kriminelle. Ved å omtale jentene som "prinsesser", fremstilles de som uskyldige og ufordervede. Det er gjennom deres tiltrekning av "troll", de tøffe guttene, at de introduseres for kriminalitet. Den utløsende årsaken til at noen jenter bruker vold, fremstår som at de har havnet i feil selskap. I en bok om kjønns sosialisering (Bjerrum Nielsen og Rudberg, 1989), beskrives jenter som å være "gjengens omsorgspersoner" (ibid: 225), som trøster og oppfordrer guttene til åpenhet og alvorlig prat. I boken fremheves jentene som å være overdrevent opptatt av gutter og av å få delta i gutters liv: "Jentelivet dreier seg bare om gutter!" (ibid: 225). Guttene beskrives derimot som mer uinteresserte i jenters liv. Jenter presenteres her som å sentrere sin ungdomstilværelse rundt gutter, og som å opptre som karikaturer på det kvinnelige. "Jenter trenger gutter i denne alderen for å bli voksne [...]" (ibid: 227) skriver forfatterne, og beskriver jenter som avhengige av gutter for å finne sitt eget selv og sin plass som kvinne. Guttene beskrives derimot som å være "seg selv nok" (ibid: 227), hos dem finnes ikke behovet for å søke selvbekreftelse hos jenter. Gutter fremstår her som mindre avhengige av å utvikle forhold til jenter, deltakelse i guttegjengene er tilstrekkelig for å utvikles til å bli en mann. Forholdet gutter har til jenter, beskrives som å være uviktig fra guttenes side. Jenter blir derimot sett som avhengige av å få være en slags omsorgspersoner for guttene, dette fremstilles som en del av jenters vei mot å bli voksne. Den samme forståelsen kommer frem i

Petters uttalelse over, hvor han snakker om ”prinsessene” som vil omgås med ”troll”. Det at jenter går inn i guttegjenger, henger for ham sammen med normative oppfattelser av heteroseksualitet, hvor jentene går inn i en rolle som omsorgsperson for å forsøke å ”redde” de tøffe guttene. Det at jenter handler kriminelt, fremstår som en uheldig konsekvens av deres deltakelse i guttenes miljø.

Egil snakker også om hvordan jenter ofte ikke er helt klar over konsekvensene av sine handlinger, og at de blir påvirket negativt av å omgås med gutter som begår kriminalitet. Han forklarer her hva han ser som årsaker til vold blant jenter:

De som føler at de ikke mestrer på skolen, de ser kanskje at ”Her mestrer jeg noe, her er det en arena som jeg blir akseptert og godtatt på”, og ofte så har det veldig mye å si hva slags kjærestere de har.

Jeg spør om det er jentenes kjærestere som legger opp til kriminalitet blant jenter, og Egil bekrefter at han ser en sammenheng der:

Ja, du kan kalle dem naive jenter, de blir vel på en måte med inn i et... Noen går inn i noe de ikke helt vet hva går ut på. Blir sammen med den kjekkeste gutten som har størst aksept innad i gjengen kanskje, som er et feil forbilde i seg selv da.

Jenter beskrives som å kunne være litt for opptatt av gutter. Ved å bli sammen med en gutt på grunn av ønske om status og tilhørighet, vil de lett kunne påvirkes av guttenes dårlige innflytelse. Jenters seksualitet, deres syn på gutter og kjæresteforhold, fremstår som mulige årsaker til deres deltakelse i kriminalitet og vold.

Egil gir senere uttrykk for en annen forståelse av hvorfor jenter omgås med ”tøffe” gutter. Ifølge Egil finnes det i ungdomsmiljøet en rekke gjenger som står mot hverandre, gjenger som består av gutter. Jenter velger å omgås med disse guttene som en måte å skaffe seg beskyttelse på:

Jentene henter ofte en slags trygghet fra at de henger med guttene, sånn at ingen tør å røre dem. Og lever litt på det.

Jenters forhold til gutter beskrives som problematisk, og dårlig innflytelse fra guttene sees som en mulig årsak til at også jenter utfører kriminelle og voldelige handlinger. Den dårlige innflytelsen gutter har over jenter, kan føre til at jentene går inn i noe de egentlig ikke vet hva handler om, de er ikke klar over konsekvensene. Jenters ønske om et voksent og omsorgsfullt forhold til gutter, og den spenningen som følger med de ”tøffe” guttene, kan føre jentene inn på gale veier.

6.3 Kroppen som ressurs.

Jenters kropp og seksualitet ble av flere informanter presentert som noe som kan utnyttes av gutter og menn. Samtidig beskrives jenter som å aktivt kunne ta i bruk det at de er jenter for å oppnå goder, som for eksempel gutters beskyttelse. Kropp og seksualitet fremstår slik også som en ressurs jentene selv kan ta i bruk.

6.3.1 Sexy, men ikke løssluppen.

Ambjörnsson (2004) beskriver måten jenter må forholde seg til seksualitet på som en balansegang. Jentene må bevege seg mellom to ytterpunkter som begge er like uønsket, nemlig rollen som den uattraktive, ukvinnelige kvinnen, og som den løsaktige, altfor seksuelt

tilgjengelige ”horen” (Ambjörnsson, 2004: 117). For at utøvelse av seksualitet skal oppfattes som vellykket, kan seksualiteten ikke vektlegges verken i for stor eller for liten grad.

Jenters seksuelle aktivitet handler om noe av det samme som balansegangen mellom å være tøff nok og å være jente nok. Både å være i overkant seksuelt tilgjengelig og å være for lite seksualisert kan føre til en oppfatning av et mislykket femininitetsprosjekt. Ambjörnsson beskriver hvordan jentene i hennes undersøkelse hele tiden var bevisst sin rolle som jente, og hvor mye vekt som skulle legges på kjønn til enhver tid. Det å kle og sminke seg riktig, og å handle etter visse mønster, skulle forhindre at jentene ble oppfattet som ukvinnelige. Risikoen for å gjennom disse ”kvinnelige” handlingene bli oppfattet som seksuelt tilgjengelige i for stor grad, kunne reduseres gjennom bestemte strategier, som for eksempel ved å aldri ta initiativ til å snakke med gutter som viser interesse for en (ibid: 120). Jentene skal være kvinnelige nok, seksuelt attraktive, slik at gutter vil ha dem, men de skal ikke vise for mye interesse selv.

Gunhild tror dagens jenter har et press på seg for å være ”sexy”:

Jeg tror de blir eksponert for utrolig mye mer enn det jeg ble, fra internett spesielt, hvor man har tilgang på alt. Og at man er prega av informasjonssamfunnet rundt seg. Samtidig som alle de tingene som går på tv og som de er opptatt av, altså sånn ”Paradise hotel” og reality og glamourjenter meg her og der... Jeg husker når MTV kom da jeg var liten, så var det ”Å, krise!”, og det var Sabrina og Samantha Fox og sånn. Det var de to, det var ikke noen flere, mens nå er det veldig fokus på kropp og på sex, kanskje ikke på sex, men på å være sexy da. Og på å se riktig ut.

Gunhild fremhever at fokuset ikke nødvendigvis er på sex og det å være seksuelt aktiv, men på å være sexy, å gi tilstrekkelig uttrykk for sin seksualitet. Hennes tankemåte minner om beskrivelsene Ambjörnsson (2004) gir av måtene hennes informanter administrerer sin seksualitet på. Det mest vesentlige er å gi det rette inntrykket, å vise at man er seksuelt attraktiv, men ikke være (altfor) seksuelt aktiv.

Anders mener fordommer mot jenter som har sex, gjør jenter mer sårbare. Han opplever at det for gutter ofte gir status å ha en rekke seksuelle erfaringer, men at det ikke fungerer på samme måte for jenter. Her snakker Anders om hvilke forståelser av jenter og gutter som finnes, og hva dette vil ha å si for hvordan liknende handlinger kan oppfattes ulikt basert på kjønn:

Jeg tror kanskje at jenter... At det kanskje er en eller annen mental holdningsforskjell på fulle jenter og fulle gutter, og gutter som har sex og jenter som har sex. Og derfor er jenter mye mer sårbare, tror jeg.

Det å bli oppfattet som seksuelt aktiv, mener Anders er noe som kan brukes mot jenter:

Jeg kan jo forestille meg at hvis du hadde sendt ut et bilde av en gutt som hadde sex med en jente, så ville kompisene syntes det var tøft, mens jentene ville syntes det var grusomt.

Det å ha et seksualliv er i større grad for jenter enn for gutter noe tvetydig. Slik Anders ser det, kan grensen for å bli sett som å ikke ha respekt for seg selv lettere tråkkes over for jenters del, mens for gutter vil seksuelle erfaringer fungere nærmest utelukkende styrkende for sosial status. Kanskje er det oppfatningen av at det å ha sex betyr noe mer for jenter, som gjør at de risikerer å bli sett som ofre eller som å mangle selvrespekt. Sex har for jenter blitt omtalt som å handle om følelser og romantikk, å bygge opp et forhold (Telste, 2005). Jenter som har sex for nytelsens skyld, som en måte å "fange" en gutt på, eller for å oppnå andre goder, har blitt oppfattet som å handle seksuelt avvikende.

6.3.2 Seksualitetens ambivalens: mellom nytelse og kjærlighet.

Etnolog Kari Telste (2005) beskriver seksualitet som å preges av en dobbelthet: "[...] den er både nytelse og problem, glede og ulykke" (Telste, 2005: 73). Telste beskriver hvordan jenter

i store deler av 1900-tallet ikke hadde tilgang til å nyte egen seksualitet. Sex var noe mystisk og hemmelig, noe man helst ikke skulle snakke om, i hvert fall ikke som jente. I dag er situasjonen en annen. Det å ha ansvar for egen seksualitet er nå noe som vektlegges også for jenter, de skal på lik linje med gutter kunne nyte sin seksualitet (ibid: 85).

I dag kan det virke som om seksualiteten bærer preg av ambivalens, særlig for jenters del. ”Det romantiske kjærlighetsidealet” (Telste, 2005: 99) skaper en tanke om at lidenskap og kjærlighet henger uløselig sammen. Bare gjennom ekte kjærlighet kan den rene romantikken oppnås, noe som ofte fremheves som et ideal i vårt samfunn. Den ekte kjærligheten er stedet hvor lidenskapen legitimt kan utøves for jenter. Grensene for hvordan samliv kan leves og skapes har blitt utvidet, for eksempel er ikke samboerskap lenger straffbart, men en legitim og etter hvert svært vanlig form for samliv (Andersen, 2009). Likevel henger forestillinger igjen om hva den rene, ekte kjærligheten inneholder, og hvor grensene går for hvor den bør utøves.

Dagens jenter får høre at de har samme rett som gutter til å utforske og nyte sin seksualitet (Telste 2005: 105, Røthing og Svendsen 2009: 65). Likevel kan det virke som om seksuell nytelse som prosjekt fra jenters side, fremdeles ikke anerkjennes. Jenter oppfordres til å nyte sin seksualitet, men hvis nytelse vektlegges i for stor grad, fjerner jentene seg fra ideen om den romantiske kjærligheten. Anders ga derimot uttrykk for bekymring for hvordan jenter lar seg utnytte av gutter, ved å ha sex uten å selv få nytelse ut av det. Han beskriver jenter som å bruke sin kropp og seksualitet som en ressurs, ofte som den eneste de har tilgjengelig:

Og så er det noen som faller inn i rollen som horer. Uten at de vil kalle seg det. Men de har en funksjon som det. De skaffer seg ting på grunn av det... aktiva de har, og det er stort sett kroppen deres, seksualitet. Det har jeg sett en del av opp gjennom. Jeg har hatt en god del samtaler rundt det, med jenter som har vært der: ”Tenker du noe på hva dette gjør med deg, ditt selvilde? Har du glede av sexen?”. Jeg husker spesielt ei jente som vi snakka mye med og hadde lang kontakt med. Lang kontakt for å finne egentlig ut hva vi kunne gjøre for henne, og hva vi fikk til. Hun var helt likegyldig, syntes sex var kjedelig. Bare, nei, de kunne da få lov, få slippe til. Ikke noen tanker om egen nytelse, det var ikke tema i det hele tatt. Helt forferdelig trist.

Anders kobler jenters aktive bruk av sin seksualitet som middel til et mål sammen med det å oppfattes som "hore", et begrep som vil bli diskutert senere i kapittelet. Det at jenter selv skal få nytelse ut av sex, fremhever Anders som vesentlig. Han oppfatter jenta han forteller om som å bli utnyttet, det å bruke kroppen for å oppnå noe, fungerer ikke i hans syn som en legitim seksuell praksis. Sex er noe som skal handle om frivillighet, lyst og nytelse. Telste stiller spørsmål ved hvor grensene egentlig går mellom frivillighet og tvang: "*Hvor enkelt er det å sette grenser for egen kropp i et samfunn der seksualiteten tilsynelatende er fristilt fra tidligere tiders normer og krav?*" (Telste, 2005: 109). Fra at sex var noe jenter skulle unngå frem til de befant seg innenfor ekteskapets rammer, kan det nå virke som om det å være seksuelt aktiv har blitt en vesentlig del av det å være jente. Kanskje kan vi til og med si det har blitt en del av den normative feminiteten. Det å være for lite interessert i seksualitet og sex, kan virke like avvikende som å være for seksuelt aktiv. Problemet med utviklingen, er at bildet av den seksuelt aktive og frigjorte jenta, ligger tett opp mot det tradisjonelle bildet av den seksuelt aktive jenta som løssluppen. For jenter var det kanskje lettere å si nei i en tid hvor det ble forventet at jenta skulle motstå alle fristelser, der det fantes en allmenn forståelse av at "ordentlige" jenter ville vente til de var godt gift (Telste, 2005: 110). Det å måtte aktivt forholde seg til hvordan og i hvilken grad ens seksualitet skal leves ut og formes, kan være like utfordrende som å skulle følge strenge regler mot sex før ekteskapet. Bjørn gir uttrykk for en liknende oppfatning:

Jeg er veldig bekymra, for jeg tror jenter opplever et gedigent sexpress ute i ungdomsmiljøet, det tror jeg. Jeg tror ikke vi vet hvordan det er. Det var sikkert det i min ungdom og, vi utøvde et sexpress på jentene vi og, for vi hadde lyst til å ligge med dem, det er nå sånn det er! Men jeg tror jenter nå føler at de nesten må være litt mer tilgjengelige og sånn, de har et seksualliv som ikke likner grisen. 14 år gamle jenter som har hatt 25 partnere, og tror det er normalt, og det er ikke normalt det altså. De har nok et mye større press enn det vi hadde.

Bjørn opplever at tidene har forandret seg, at forventninger til jenters seksualliv har blitt større. Det at jenter har hatt sex med mange gutter, ser han som at jentene ikke har et sunt forhold til egen seksualitet, det blir et tegn på misbruk. Gjennom en slik forståelse, fremstår jenta som offer for egen seksualitet, et syn som fortsatt brukes for å forklare jenters seksuelle aktivitet. Vektlegging av jenters egen nytelse i forhold til kropp og seksualitet, virker som noe

frigjørende. Men rammene rundt når, hvor og med hvem seksualiteten kan utøves, finnes fortsatt der. Jenta som har sex som en del av et romantisk kjærlighetsforhold, sees kanskje som å i størst grad ha lyktes med sitt seksualitetsprosjekt. Ambjörnssons informanter gir uttrykk for at det å ha fast kjæreste er et tegn på modenhet og en del av det å bli voksen, og dermed også noe jentene uttrykte som ønskelig (Ambjörnsson, 2004: 116). Samtidig ble det å ha mange seksuelle erfaringer oppfattet som et tegn på umodenhet, at man ikke har blitt voksen nok til å klare å holde seg til en gutt. Anders snakket også litt om kjæresteforhold, og han ga uttrykk for at de jentene som bruker vold ofte er i forhold hvor de blir utnyttet:

Innenfor miljøet, så ser jeg at de gutta som tilnærmer seg disse her, det er de som ønsker å ha dem som kjæreste. Og da blir dem på en måte utnyttet videre. Og det er gjerne litt eldre gutter da.

Forståelsen av hva det betyr å ha en kjæreste, varierer. Det kan oppfattes som at man er seksuelt attraktiv, samtidig som man er moden nok til å ha et fast forhold. Men Anders gir uttrykk for at jenter også kan utnyttes av kjærestene sine. Forhold til gutter oppfattes som problematisk.

Oppfatninger av hvorfor jenter og gutter er seksuelt aktive, skiller seg fra hverandre. En tradisjonell holdning, er at gutter er pågående og opptatt av å skaffe seksuelle erobringer, mens jenter er mer opptatt av følelser, og at de på den måten blir utnyttet av guttene, som ikke er ute etter noe annet enn en seksuell relasjon. Gutter presenteres som aktive, jenter som passive (Telste, 2005: 113). Slike forventninger og forståelser av hvordan jenter og gutter er, bidrar til å forme hvordan handlinger blir oppfattet. Det at ei jente har sex med flere ulike gutter, bryter med forestillingen av jenter som opptatt av romantiske og følelsesmessig nære forhold. Ambjörnsson (2004) fant at det blant hennes informanter ga større uttelling å være litt tilbakeholden, i forhold til å oppfattes som heteroseksuelt attraktiv av gutter. Hvis jenter oppførte seg pågående og intense i for stor grad, mistet de en del av sin kvinnelighet (ibid: 118). Ved at jenter forventes å oppføre seg mer passivt, mens gutter er de som aktivt kan forsøke å skaffe seg seksuelle erfaringer, blir ikke veien lang til en oppfattelse av jenta som

offer. Men stempelet som hore kan holdes på avstand ved å ta i bruk denne strategien om passivitet.

Informantene fremhevet seksualitet som en ressurs jenter kan ta i bruk. Oftest ble dette snakket om i sammenheng med utnyttelse av jenter, ved at jenter gjør seg tilgjengelige risikerer de å bli utnyttet av gutter. Men jenters egen nytelse var også noe som kom opp, sammen med viktigheten av at jenter "eier" sin egen seksualitet. Balansegangen mellom å unngå å bli sett verken som offer eller som hore, fremstår som utfordrende.

6.4 Den lesbiske jenta.

Å inneha en normativ femininitet, virker som å henge sammen med utøvelse av en normativ heteroseksualitet. For å bli sett som en "normal" jente, forventes det at man har en viss interesse for gutter (Ambjörnsson, 2004: 296), og at man blir oppfattet som heteroseksuelt attraktiv. Hvordan beskrives jenter som bryter med de stereotype bildene av jenters seksualitet, og ikke er seksuelt interessert i gutter, men i *jenter*?

Det å oppfattes som *for* seksuelt tilgjengelige, kan føre til at jenter stemples som løsaktige eller som horer. Men også det å sees som *for lite* seksuelt tilgjengelig kan få reaksjoner. Svahns (1999) tidligere nevnte undersøkelse av skjellsord viser at også ord som spiller på *manglende* seksualitet blir brukt mot kvinner. Svahn hevder disse ordene virker som å komme fra et mannlig perspektiv, mange av dem spiller på det å være lesbiske, og hva det innebærer av manglende seksuell tilgjengelighet for menn. Svahn hevder at disse ordene også kan rettes mot heteroseksuelle jenter, for å vise at de mangler den kvinneligheten som seksuell attraksjon innebærer (Svahn, 1999: 122). Den lesbiske jenta sees som å være for lite seksuelt tilgjengelig, for lite kvinnelig.

Tanker omkring hvorvidt seksuell legning kan knyttes sammen med bruk av vold, kom frem i et av intervjuene. Informanten fortalte om ei jente som hadde utøvd vold, og som han omtalte som å være lesbisk. Her ble voldsbruken koblet sammen med jentas seksualitet, selv om informanten ikke mente det nødvendigvis var jentas seksuelle legning i seg selv som førte til voldsbruken. Uttalelsene omkring det å være lesbisk er enestående i intervjumaterialet. Andre informanter ga uttrykk for en motsatt oppfatning, at seksuell legning ikke hadde noen sammenheng med jenters voldsbruk. Grethe var en av informantene som snakket mye om ”guttete” jenter og deres voldsutøvelse, men hun presiserte at hun ikke forsto voldsutøvelse som å ha noen sammenheng med seksuell legning:

[...]da snakker jeg ikke om legning og sånne ting, men bare som typer.

Jenter ble av informantene ofte beskrevet som ”guttete”, jenters vold fremsto som en måte å nærme seg guttenes oppførsel på. Likevel ble jentene omtalt av informantene som å være *jenter*, om enn med en slags mislykket femininitet. Anders var den eneste av informantene som snakket om at det å være lesbisk kunne ha en sammenheng med voldsutøvelse. Selv om liknende historier eller beskrivelser ikke kom frem i noen av de andre intervjuene, vil Anders` beskrivelser likevel diskuteres her, for å vise hvordan tanken om seksuell legning kan knyttes sammen med forståelser av vold. Det å være lesbisk, betyr kanskje at man oppfattes som å ikke inneha en normativ femininitet, noe som beskrives som å være problematisk i seg selv, og som å kunne oppleves som vanskelig for jentene.

Anders beskrev jenta han omtalte som å være lesbisk slik:

Robust fysisk, tilsynelatende tøff, myk og kontaktsøkende mot voksne. Kom ut av skapet som lesbisk i en alder av 17 år. Da var det store endringer på henne. Ja, ikke så mye utøvende vold, men mye snakk. Veldig mye snakk om vold. Veldig mye konflikter, ”Hvis jeg møter hu skal jeg drepe a, eller knuse tryne på a”, og hun var altså en robust dame, så hun spredte litt frykt, og får du et rykte, så kan du surfe ganske langt på det.

Da Anders snakket om andre jenter, var ikke seksuell legning noe som ble tatt opp. Likevel kom han tilbake til temaet litt senere i intervjuet, da han snakket om hvilke årsaker han kunne se til at enkelte jenter bruker vold:

Seksuell legning, det er en hypotese jeg har. Ikke fordi at jeg tror lesbiske er mer voldelige, men jeg tror at i en tidlig ungdomsfase, hvor man er usikker på sin egen seksuelle legning og ikke føler at man kan snakke med noen, begynner å søke etter løsninger. Så finner man noen dårlige løsninger. For å på en måte realisere seg sjøl.

Måten Anders omtaler den lesbiske jenta på, bærer preg av at han har ulike forståelser av hva det å inneha en rolle som lesbisk jente innebærer. I det første sitatet, vektlegges det at jenta kunne bruke sitt rykte som tøff jente til sin fordel, et rykte som oppsto gjennom at hun sto frem som lesbisk. Det å være lesbisk fungerer ikke bare stigmatiserende, men blir en posisjon det er mulig å innta (Ambjörnsson, 2004: 218). En identitet som lesbisk, oppfattes her av Anders som noe som kan fungere styrkende på en rolle som ”tøff jente”, og som noe den lesbiske jenta kan bruke aktivt.

I det andre sitatet, kommer Anders med en annen forståelse av sammenhengen mellom seksuell legning og vold. Her beskrives seksuell legning som å kunne være problematisk i ungdomstiden, og vold fremstår som å kunne tas i bruk i et forsøk på å håndtere dette. Identiteten som lesbisk presenteres som å være problematisk, men Anders kan likevel ikke tolkes som å mene det er ”det lesbiske” ved jenta som utløser voldsbruken. Heller beskrives omgivelsenes meningstilegning som å lede til voldsbruk, enten som en bevisst strategi fra jentas side, eller som en reaksjon på å føle seg, eller stemples, som annerledes.

6.4.1 Økt sosial status som lesbisk?

Ambjörnsson (2004) setter det å være lesbisk opp som et ytterpunkt mot det å oppfattes som hore: begge posisjonene er risikofylte, gjennom at sjansen for å bli sett som å være enten for lite eller for mye kvinne er til stede (Ambjörnsson, 2004: 218). Men Ambjörnsson omtaler posisjonene som å være roller man kan velge å innta. Jeg forstår Ambjörnsson som at det å ha en lesbisk legning ikke er et egentlig *valg*, men noe som bestemmes biologisk. Likevel kan posisjonen velges å vektlegges i ulik grad, og de kulturelle forståelsene av hva det innebærer å være lesbisk, kan påvirke hvordan rollen utformes. Uttalelsene til Anders over, handler om noe av det samme. Hvis en kulturell forståelse av det å være lesbisk innebærer at man fremstår som ”tøff jente”, kan det lesbiske aspektet vektlegges av jenta selv for å oppnå et rykte som tøff, det typisk kvinnelige ved henne dempes. I et miljø hvor det å ta avstand fra en normativ femininitet belønnes, kan en posisjon som lesbisk jente fungere som å gi økt status. Samtidig fremhever også Anders utfordringene ved å være lesbisk, og hvordan det å føle seg annerledes eller utenfor kan frembringe utagering.

I Ambjörnsson studie (2004) av unge jenter, uttaler ei lesbisk jente at hun gjennom sin legning føler seg fristilt fra normene som gjelder for heteroseksuelle jenter: ”*För dom är det viktigt att röra sig liksom flickigt [...]Jag våger mer ta plats*” (Ambjörnsson, 2004: 119). Som lesbisk trenger hun ikke å bekymre seg for å være attraktiv for guttene, og rammene for hvordan hun kan handle og opptre blir dermed større for henne enn for heteroseksuelle jenter. Samtidig oppfattes denne jenta som å være inneha mindre grad av femininitet av de andre jentene i studien, og som å inneha en posisjon de selv ikke vil plasseres i: den ukvinnelige kvinnen (ibid: 119).

Det å være lesbisk ser ikke ut som å oppfattes som en direkte årsak til at enkelte jenter bruker vold. Likevel kobles seksuell legning sammen med sosial status og posisjon, og fremheves som å ha noe å si for hvordan ens femininitet utformes.

6.5 Horebegrepet.

Ulike studier har vist at horebegrepet har en sentral plass i jenters voldsutøvelse og i hvordan volden blir forstått (Natland 2007, Ambjörnsson 2004). I ungdomsmiljøene virker det som om det å kalle noen for hore, innebærer en grov fornærmelse, og kan fungere som opptakt til bruk av vold. Ifølge Svahn (1999) har ordet blitt brukt for å kontrollere kvinners seksualitet. Skjellsordet blir slik et hjelpemiddel i bevaringen og legitimeringen av mannlig hierarki (Svahn, 1999: 177).

Kvinnelig seksualitet har gjennom tidene blitt fremstilt i form av to motstridende bilder: hore og madonna (Telste, 2005: 116). Mens madonnabildet har representert den uskyldige, rene kvinnen, har horen vært et bilde på seksuell løssluppenhet og manglende moral. Horebegrepet har sin opprinnelse i tanker om seksuell tilgjengelighet og salg av seksuelle tjenester. Men som vi skal se brukes ordet i dag på ulike måter, og ikke nødvendigvis for å beskrive det samme.

6.5.1 Tradisjonell betydning.

Anders beskriver det å bli oppfattet som hore som å henge sammen med å være seksuelt tilgjengelig i for stor grad. Jenter som bruker sin kropp og seksualitet som en ressurs, omtaler han som å fungere som horer:

Og så er det noen som faller inn i rollen som horer. Uten at dem vil kalle seg det. Men dem har funksjon som det. Altså, dem fungerer blant de andre som, de skaffer seg ting på grunn av det... aktiva dem har, og det er stort sett kroppen sin, seksualitet.

Her handler horebegrepet om den tradisjonelle betydningen av ordet, jenter som bruker sex for å tilegne seg goder blir ifølge Anders oppfattet som horer. Natland (2007) fant derimot i sin studie av unge jenters forståelser av egen voldsbruk, at det å bli kalt eller å kalle noen for hore, ikke trenger å antyde faktisk salg av sex. Tvert i mot synes ordet å inneholde komplekse betydninger, og tid og sted for bruk av ordet kan avgjøre hvordan det oppfattes blant jenter selv.

Som tidligere diskutert, finnes en forestilling om at sex innebærer større grad av følelser og kjærlighet for jenters del (jfr. Telste, 2005). Slik kan det se ut som om det for jenter medfølger en sosial risiko med å ha sex med en rekke ulike partnere. Det å ha sex uten å være involvert i romantiske forhold, innebærer en risiko for å bli sett som løssluppen. Stigmaet som ligger i å betegnes som hore, henter sin kraft gjennom koblingen til kvinners seksualitet og seksuell tilgjengelighet (Ambjörnsson, 2004: 188). En av Ambjörnsson informanter sier at det er ”[...]värre att vara lösaktig än en sånn som är allmänt jävlig” (ibid: 188), det å kalles for hore er noe av det verste ei jente kan utsettes for, nettopp fordi det er tett knyttet opp til hennes seksualitet og (manglende) moral. En som er ”allmänt jävlig” lar seg i det minste ikke utnytte.

Bjørn snakker også om hvordan jenter kan oppfattes som horer, og hans beskrivelser dreier seg om kropp og seksualitet:

Gutta skal være tøffe og mandige, og jentene skal være jålete og sminke seg. Ekstremt opptatt av utseendet sitt, og går veldig horete kledd. Gutta går veldig gangster-aktig kledd, og jentene går alltid horete kledd. Vi prøver å være veldig strenge på kleskodeksen, de får ikke lov til å gå med bare navler og sånt, og får ikke lov å gå med miniskjørt inne her. Det passer vi på, at vi skal holde det litt nøytralt, og det er veldig allright, de liker det. Men når de skal ut på tur, så skal de få lov til å pynte seg, og da prøver vi å være veldig tilbakeholdne. Så jeg synes de er veldig stereotype i, altså ikke som personer, men i påkledning.

For Bjørn henger det å oppfattes som hore sammen med hvordan jentene fremstiller seg selv. Ved å vise kropp, fremstår de som horer. Samtidig sier Bjørn at jentene liker de voksnes forsøk på å dempe "det horete" ved dem. Det å fremstå som "horete" fremstilles som å ikke være ønskelig, heller ikke for jentene selv.

6.5.2 Mer enn seksuell løssluppenhet.

Horebegrepet brukes ikke bare i kontekster hvor jenters seksuelle aktivitet forsøkes kontrollert. Ifølge Ambjörnsson fungerer hore-stempelet som en måte å stigmatisere *alle* måter å handle eller oppføre seg på, som på et eller annet vis tøyser grensene for hvordan jenter kan oppføre seg (Ambjörnsson, 2004: 190). Det å kalle noen for hore kan brukes av gutter eller menn som en måte å regulere eller ta kommando over en situasjon hvor deres kjønnsmessige overordning er truet (ibid: 192). Nettopp det at ordet i så stor grad spiller på kjønn og seksualitet, tydeliggjør bildet av jenter som å være styrt av sin seksualitet. Selv om det er tydelig at det ikke henvises til seksuelle handlinger, fungerer horebegrepet stigmatiserende, ved at jenter som stemples som horer fremstår som mindre seksuelt attraktive.

Ifølge Ambjörnsson (2004) henspiller horebegrepet også på sosial posisjon og klasse, å kategoriseres seksuelt betyr også å bestemmes sosialt (ibid: 205). Visse handlinger eller måter å oppføre seg på, kan for jenter kan bli tolket som å stå i sammenheng med seksuell tilgjengelighet. Og denne overdrevne seksualiteten, sees som å henge sammen med klassetilhørighet, den løsaktige jenta er ei jente fra de lavere klasser. Ericsson (1997) beskriver hvordan kontroll av jenter ble utøvd på 1950-tallet, og viser hvordan tanker omkring jenters seksualitet og løssluppenhet også her ble koblet sammen med sosial klasse. Jentene ble beskrevet som å være "[...] ville, rå, utemmet, uten kultur [...] ukontrollerte og ustrukturerte" (Ericsson, 1997: 34). Mangelen på hemninger og kontroll, ble i perioden Ericsson tar for seg omtalt som å henge sammen med jentenes problematiske seksualitet, og det var på nettopp dette området mangelen på moralske begreper ble sett som å utspille seg. Ei jente beskrives på denne måten i en journal fra et skolehjem: "*Manglende sex-moral. Ventelig har hun ingen klar sex-moral-oppfatning hjemmefra.*" (ibid: 35). Årsakene til jentas

avvikende seksualliv, beskrives som å skyldes mangler i hennes sosiale bakgrunn. Et i overkant aktivt seksualliv settes i sammenheng med lav sosial status. Seksualitet og klassetilhørighet virker slik som å være tett knyttet sammen. Oppfatningen av at en seksuelt aktiv jente er en ”dårligere” jente henger fortsatt igjen, og det å bli omtalt som hore er et stigma som kan få konsekvenser både for sosial status i jentemiljøet og andre steder, og for grad av seksuell attraktivitet.

6.5.3 Mellom spøk og alvor.

Jenter bruker også horebegrepet på hverandre. Begrepet kan sees som en måte å regulere et homososialt fellesskap mellom jenter på (Ambjörnsson, 2004: 194). Det brukes for å tydeliggjøre grenser for området jenter kan bevege seg i, hva som kan gjøres uten å miste tilgang til en normativ femininitet. Begrepet kan forstås som at det har som funksjon å markere grenser og normer for kjønn og seksualitet (Natland, 2007: 202).

Ambjörnssons studie (2004) viser at det å kalle hverandre for hore, også kan forekomme mellom venninner, nærmest som et kjæleavn eller som en spøk. Blant BF-jentene i Ambjörnssons studie, kalte venninner hverandre for hore så godt som hver dag. Undertonen bar preg av spøk og intimitet, og var ikke noe jentene så ut til å ta seg nær av. Som en av jentene i studien uttrykte: *”Sånt säger man ju hela tiden till sina kompisar och så. Man tar väl åt sig om man är en hora.”* (Ambjörnsson, 2004: 196). Når nedsettende ord brukes mellom personer som kjenner hverandre, kan det fungere som et tegn på at de kjenner hverandre godt og vet at det ikke menes noe vondt med det (Svahn, 1999: 26). Det kan virke som tid, sted og hvem som er involvert, avgjør hvilken betydning som legges i begrepet.

Horebegrepet ser ut til å romme ulike betydninger, og BF-jentene i Ambjörnssons studie (2004), jentene som kalte sine venninner for horer, hevdet å kunne skille mellom når ordet ble brukt som spøk og når det brukt for å såre. Likevel opplevde Ambjörnsson jentene som å være usikre på ordets egentlige mening i flere situasjoner (Ambjörnsson, 2004: 204). Risikoen ved å ta i bruk horebegrepet, ligger i den stigmatiserende effekten ordet kan ha.

Konsekvensene som kan følge av å ha blitt kalt hore, gjør at bruken av ordet blant jentene virker som å være ambivalent og nølende.

Egil fortalte også om sine opplevelser av at jenter kaller hverandre hore. Og i tråd med Ambjörnssons forståelse av ordet som tvetydig, forteller Egil om hvordan følgene av å kalle noen for hore avhenger av situasjon:

Hvor går grensen ved å kalle noen for hore, når er det spøk, når er det alvor? Og det er en veldig, veldig liten grense, for det kan gå på at "En kalte meg hore, og da slo jeg". Men så sier jeg "Hallo, dere går jo hver dag og kaller hverandre hore, de styggeste tingene!". "Ja, men det bare tuller vi med." Og da blir jeg litt sånn, hvem skal vite hvor grensen går? Og det vet de jo ikke selv heller.

Jentene tar til seg bruken av ordet hore, et ord studier har vist at jenter opplever som noe av det verste man kan kalles (Natland 2007, Ambjörnsson 2004). Ordet blir brukt mellom venninner, men også som en fornærmelse og opptakt til bruk av vold. Egil uttrykker i sitatet over en oppfatning av at grensene for når horebegrepet brukes som spøk og når det brukes i fullt alvor, også for jentene er utydelige. Kanskje er jentenes bruk av horebegrepet et forsøk på å gjøre begrepet til sitt eget, og på den måten ufarliggjøre det. På samme måte som det å være "tøff jente" kan fungere som en statusposisjon i visse miljøer, kan kanskje det å aktivt ta i bruk horebegrepet være en måte å markere avstand til den normative feminiteten. Ved å ta i bruk begrepet uten å bruke det som stigma, kan jentene forsøke å tømme ordet for sin tradisjonelle betydning. På den måten vil horebegrepet handle mindre om seksualitet og løssluppenhet, og heller beskrive en bestemt jenterolle, som kanskje kan sidestilles med den "tøffe jenta".

6.6 Forholdet mellom jenters seksualitet og bruk av vold.

Når jenter bruker vold, og dermed bryter med de dominerende kulturelle bildene av hvordan jenter er, blir omgivelsene opptatt av å finne forklaringer. Diagnoser, dårlig innflytelse fra kjærester eller ustabil familiebakgrunn er forklaringer som tas i bruk i møte med jenters vold. Seksualitet har lenge blitt fremstilt som å særlig komme til uttrykk hos jenter og kvinner. I forhold til å forklare jenters utøvelse av vold, er seksualitet nærliggende å gripe tak i. Jenters kropp, deres måte å utøve egen seksualitet på, og den sårbarheten deres seksualitet medfører, blir deler av forklaringene på hvorfor noen jenter bruker vold. Selv om forestillingene om jenters seksualitet som kommer til uttrykk hos informantene ikke eksplisitt knyttes sammen med fortellingene om vold, finnes likevel en sammenheng her. Seksualitet fremstår som å til en viss grad styre hvordan jenter oppfører seg, og hvilke handlingsrom som ligger åpne for jenter. Endringer i måten jenter utøver seksualitet på, fremstår som å ha en sammenheng med jenters tilbøyelighet til vold. Ved at jenter har oppnådd større ”frihet” i forhold til seksualitet, har også veien til bruk av vold blitt kortere for jenters del.

Det ser ut til at rammene for hva som aksepteres for jenter har blitt utvidet også når det gjelder kropp og seksualitet. Likevel finnes det også på dette området en tvetydighet. Jenter fremstår nå som å oppleve et sosial press om en viss seksuell aktivitet eller i å det minste ha interesse for heteroseksuelle forhold. Men risikoen for å stemples som hore ligger fortsatt der. Jenters egen nytelse vektlegges, sammen med et ønske om at de skal ta kontroll over sin seksualitet. Samtidig beskrives jenter i større grad enn gutter som å bli utnyttet, som å være potensielle ofre for sin seksualitet. Akkurat som at det kan se ut som jenter må være ”passe tøffe”, virker det som om jenter også skal være akkurat passe seksuelle.

7 Voldsoffer, voldsutøver, eller begge deler?

Hvilken rolle fremstår familiebakgrunn som å ha i forhold til jenters vold? I forrige kapittel ble jenters seksualitet diskutert, og forestillinger om hvordan gutter og menns misbruk og utnyttning av jenters seksualitet kan henge sammen med jenters vold ble presentert. Det kan virke som om seksualitet særlig har blitt oppfattet som å prege jenter, noe som kan ha ført til utstrakt kontroll. Men, dette kan også ha gjort at jenter lettere har blitt sett som ofre.

Dette kapittelet dreier seg om fremstillinger av jenter i offerposisjoner. Hvilke kjønnede konnotasjoner er i spill når vi tar i bruk begrepsparet ”offer” og ”utøver”? På hvilke måter kan det å plasseres i en offerposisjon fungere begrensende på jenter? Og kan tilgangen til offerrollen også fungere som en ressurs? I det følgende diskuteres sammenhengen mellom kjønn og tilgang til offerrollen. Muligheten for å strategisk utnytte seg av offerrollen diskuteres, før kapittelet avsluttes med å se på offerrollens begrensninger.

7.1 Det naturlige offer.

Anette er en av flere informanter som gir uttrykk for at vold fra ungdom kan skyldes at de selv har blitt utsatt for vold:

Så vet jeg også at ungdom som har vært utsatt for vold, ofte sjøl tyr til vold. Den avmaktsfølelsen de eventuelt har og som de går og bærer på, utspiller seg i vold.

Det å selv ha opplevd vold, oppfattes som å kunne føre til egen voldsutøvelse. Anette snakker her om ungdom generelt, men det viser seg at utagering og voldsbruk særlig for jenters del blir satt i sammenheng med at de selv er ofre for vold og mishandling.

Nina Jon (2007) etterlyser et større fokus på fattigdom og konflikter i familien når man søker å forstå vold og aggresjon hos ungdom (Jon, 2007: 203). I sin analyse av Foldin verneskole for gutter på 1950-1970-tallet, viser Jon til at flertallet av guttene ved skolen kom fra hjem preget av fattigdom og ressurs svakhet, og at mange av dem hadde vært utsatt for vold og overgrep. Likevel ble ikke guttene sett som ofre, det var deres handlinger og atferd som førte dem til verneskolen (ibid: 92). En forklaring på at guttene ikke ble omtalt som ofre, ligger i tidsperioden dette foregikk i. Det å tukte sine barn var ikke uvanlig på denne tiden, i tillegg ble barneoppdragelse sett som noe privat, og var i mindre grad enn i dag et offentlig tema. Seksuelt misbruk som fenomen hadde enda ikke blitt ”oppdaget”, og tilfeller av misbruk kom sjeldent frem. Kjersti Ericssons (1997) studie av kontroll av jenter i samme tidsperiode, viser noe av det samme. Også blant jenter ble årsakene til voldshandlinger og utagering sett som å ligge i jentene selv, i få tilfeller ble de sett som å være ofre. Likevel kan det se ut som veien til offerrollen ofte har vært kortere for jenter enn for gutter, og at dette var en annen del av grunnen til at guttene i Jons studie (2007) ikke ble oppfattet og fremstilt som ofre. Hva slags type institusjoner som har blitt satset på henholdsvis for gutter og for jenter, kan fungere som et eksempel på ulikheter i tenkte sammenhenger mellom kjønn og offerposisjon. Ericsson hevder at ”det farlige barnet”, som i de aller fleste tilfeller var gutt, typisk ble sendt til oppdragsanstalter, mens for ”det vergeløse barnet” ble barnehjem løsningen, dette var som regel jenter (Ericsson, 2009: 91).

Egenskaper vi forbinder med offerrollen, er svakhet, passivitet og hjelpeløshet, dette er også egenskaper forbundet med kvinnelighet. Mannlighet assosieres derimot med det å være sterk, aktiv, og i besittelse av kontroll og handlekraft (Ericsson, 2009: 94). Som en følge, blir

kvinnelighet lettere satt i sammenheng med offerposisjoner. Handlinger blir oppfattet og tolket med slike klassifiseringssystemer i hodet, de kjønnede konnotasjonene knyttet til begrepsparet ”utøver” og ”offer”, påvirker hvordan jenters vold oppfattes. Forsøk på å forklare jenters vold, gjøres i stor grad ved å se på utenforliggende faktorer. Som tidligere diskutert, sees ofte vold som å være en integrert egenskap i gutters natur. For jenter, oppleves vold derimot som avvik, forklaringer på volden må letes etter i miljø og omgivelser.

7.1.1 Kulturelle bilder av et offer.

Frances Heidensohn (1996) hevder det mest positive bildet som finnes av kriminelle jenter, er bildet som vektlegger deres hjelpeløshet og sårbarhet (Heidensohn, 1996: 99). Den sentripetale muligheten (jfr. Kolnar, 2006) som for menn er tilgjengelig i vold, legger til rette for at gutters vold kan oppfattes som tegn på uavhengighet og styrke. For jenters del passer en offerposisjon bedre med de kulturelle bildene av hva femininitet innebærer, og det å omtale jenter som ofre blir dermed en løsning i forsøk på å forklare jenters vold. Bjørn gir uttrykk for en liknende forståelse her:

For å grovt forenkle det, jeg tror ikke du blir seksuell overgriper, jeg tror ikke du blir voldsovergriper, uten at du har opplevd det samme sjøl.

Bjørn koblet det å ha blitt utsatt for vold, og å selv utøve vold tett sammen. Han var spesielt opptatt av hvordan mishandling og overgrep i jenters bakgrunn kan føre til voldsbruk:

Vi har en teori her om at 90 % av ungdommene våre er utsatt for overgrep og vold. I forskjellige typer grad, alle har ikke blitt pult av faren sin for å si det sånn, men jentene våre er veldig mye utsatt for seksuelle overgrep og er ofte ikke klar over det sjøl, men vi kaller det det. Altså det å måtte ligge med gutter for å få rusmidler, for å få tak over hodet og sånt, jeg mener det er et overgrep.

Bjørn fremhever både det å ha blitt mishandlet hjemme og fortsatt utnyttning av gutter ute i ungdomsmiljøene som mulige årsaker til hvorfor jenter bruker vold. Jentene trenger ikke engang være klar over at de har blitt misbrukt. Ifølge Bjørn kan vold fra jenter komme som en reaksjon på slike opplevelser, og for ham var det viktig å ha fokus på dette i sin jobb med ungdom. Bjørn fremhevet vold og mishandling som noe mange av ungdommene han er i kontakt med har opplevd, både gutter og jenter. Likevel kommer det frem at bevisstheten rundt denne problematikken er størst i møte med jenter:

Vi er veldig obs på, når vi går ut i fra at så mange jenter er utsatt for seksuelle overgrep, at vi er veldig forsiktige med å sette to menn alene med ei lita jente. Og at de skal ha en retrettmulighet og sånne ting, sånn at ikke vi skal skremme vettet av dem. At de skal føle seg ivaretatt og her skal det være trygt. Det er klart. Det er vi mer obs på med jenter faktisk, enn med gutter, det vil jeg påstå.

Oppmerksomheten på jenter som potensielle ofre, kan skyldes kulturelle forståelser av jenter som svakere og mer sårbare enn gutter. Selv om Bjørn også snakker om hvordan gutter kan ha opplevd mishandling, legger han likevel vekt på at det er jentene som trenger omtanke og oppmerksomhet som ofre. Kanskje er det lettere å tenke på jenter som ofre. Sosialantropolog Nicole Hennem uttalte etter å ha observert arbeidet på en barnevernsinstitusjon:

"[...]det handler om jenter som ikke vet sitt eget beste, som er offer for foreldrenes manglende omsorgsevne eller offer for guttenes seksualitet ("Det er synd på henne, hun vet ikke hva hun gjør") og det handler om gutter som vet hva de gjør, som utagerer og som er ansvarlige ("Han vet hva han gjør"). (Hennem sitert i Ericsson, 2009: 110).

Hennems oppfatning av offerrollen som å tilhøre jenter i større grad enn gutter, handler om det samme som Bjørn forteller om. Jenter oppfattes lettere som å være sårbare ofre som ikke er fullstendig ansvarlige for sine handlinger. Det er synd på denne jenta, hun må beskyttes.

Anders forteller om ei jente han har vært i kontakt med, som gjentatte ganger har brukt vold. Ifølge Anders har jenta selv blitt utsatt for vold, noe han setter i sammenheng med hennes egen voldsutøvelse:

Utsatt for vold i nær familie, far banka dem mye. Han banka mor og, ganske kraftig. Er like mye utsatt for vold og trusler, som hun utsetter andre for vold og trusler. En kinkig sak egentlig, fordi at, det er jo ofte sånn at det er litt vanskelig å komme inn på familier innimellom, de har nok så mye dårlige følelser inni seg, at når det er akutt, så roper de på hjelp. Og det er ikke noe problem. Men i det øyeblikket de roer seg litt, og kommer litt på avstand, så vil de gjerne lukke skoddene igjen, og så står du der på utsida. Og det opplever både politi og utekontakt mer enn én gang i denne sammenheng. Og vi kommer sikkert til å oppleve det igjen. Vi kan jo ikke gi oss.

Sammenhengen mellom det å ha blitt utsatt for vold og å utøve vold selv, fremheves her. Jentas oppførsel sees som å stamme fra voldelige familieforhold, og familien blir også stedet Anders går til for å forsøke å jobbe med denne jentas vold.

7.1.2 "Gutta slår i veggen, mens jentene skjærer seg i armen".

Selvskading er skadelige handlinger rettet mot egen kropp, fenomenet har likhetstrekk med vold. Begge deler er uttrykk for aggresjon, angst eller å føle seg truet. Men det som skiller selvskading fra vold, er at offer og utøver er samme person (Øverland, 2006: 77). Å vende sin aggresjon innover ved å utøve vold mot seg selv, var noe Bjørn snakket om i sammenheng med jenters vold. Bjørn var den eneste av informantene som snakket om selvskading blant ungdom, og temaet var noe han selv trakk frem. Han oppfatter det innadvendte som typisk for jenter, og gir her uttrykk for at mens gutter får utløp for aggresjon gjennom å utøve vold mot andre, tar jenter volden ut på seg selv:

Min erfaring etter 22 år i barnevernet, er at jenter har en tendens til å skade seg sjøl mer enn hva de skader andre. Når de er sinte, så skjærer de seg opp i hendene sine, retter sinnet sitt innover. Mens gutter er mer ut. Og det er forskjellen på gutter og jenter, det ser jeg som far sjøl og etter å ha

jobba med mennesker, det er mer action på gutter, de er mer utadretta. Mens jentene tror jeg nok har mye mer interne konflikter på gang. Det med selvskading er mye mer utprega på jentene våre enn hva det er på gutta.

Jeg spør Bjørn om denne ulikheten i hvordan jenter og gutter oppfører seg er stor:

Ja, veldig stor forskjell. Gutta slår i veggen, mens jentene skjærer seg i armen, for å forenkle det grovt. Og, vi har hatt jenter inne fra jentegjenger, vi har hatt veldig kriminelle jenter inne, som har rana og trua, og gått sammen og trua andre jenter med juling og sånne ting, men det er veldig lite i forhold til... Men nesten alle gutter vi får inn, har en eller annen form for utageringsproblematikk og mye vold.

Ifølge Bjørn er utagering og vold ofte årsaker til at ungdom kommer i kontakt med barnevernet, hvor han jobber. Ved at gutter er mer synlige i nabolag gjennom slåsskamper og utagering, er de lettere å gripe tak i. Bjørn filosoferer litt rundt hvilke likhetstrekk jenters selvskading har med annen vold:

Jenter kan sikkert skade andre med intriger og sånt, men... Mer vold blant gutter sånn sett. Mer sånn synlig vold. Men du kan godt si, å skjære seg sjøl i armen er jo vold mot seg sjøl, og å straffe seg sjøl hele tida, det er nå ganske tøft det og.

For Bjørn er selvskading uttrykk for det samme som vold. Begge deler omtaler han som strategier for å overleve, uttrykk for vonde opplevelser ungdommene har vært utsatt for. Likevel er han usikker på om vold og selvskading kan sidestilles med hverandre:

Selvskadinga med jentene, det går ut på det samme, de straffer seg sjøl for ting de har vært ute for. Og setter du selvskading, altså selvutting opp mot det å kutte andre og sånn, så er jentene, så har du like mye... Men det er ikke vold i den forstand, for den blir retta mot deg sjøl.

Forskjellene mellom jenter og gutters utagering fremstår uansett som betydelige for Bjørn:

Det finnes gutter og som skader seg sjøl, men de skader seg sjøl på andre måter. Veldig mange har røde knoker, de slår i veggen, og det er for å kjenne denne smerten. Få ut aggresjonen sin og kjenne smerte. Men det er veldig sjelden de er oppstripa sånn, det er en jenteting.

Bjørn ser selvskading som jenters måte å av reagere på, ved å skade seg selv får jentene ut sin aggresjon. Gutter retter derimot sinnet sitt utover, de skader andre med sin vold. Jenters og gutters vold omtales som å ha mange fellestrekk, forskjellene handler først og fremst om hvem volden retter seg mot. Ved at jenter retter volden mot seg selv og egen kropp, inntar de en annen posisjon. Når dette fremstilles som å være jenters reaksjonsmønster, fremstår jentene i større grad som å være ofre, og som å selv videreføre sin offerposisjon gjennom utøvelse av vold mot seg selv.

Undersøkelser har vist klare kjønnsforskjeller når det gjelder selvskading, jenter rapporterer i større grad enn gutter å ha skadet seg selv (Øverland, 2006: 38). Forskjellene kan skyldes ulik sosialisering av jenter og gutter. Det at utagerende vold fremstår som brudd med jenterollen, kan gjøre at jenter heller retter sin aggresjon mot egen kropp. En annen forklaring kan ligge i definisjonene av hva selvskading er. Bjørn beskriver i sitatet over hvordan ”jenter skjærer seg i armen, mens gutter slår i veggen”. Det å slå seg til blods mot en vegg oppfattes kanskje ikke som selvskading, men kan fungere som gutters måte å skade seg selv på (ibid: 39), en tanke Bjørn også kommer inn på. Definisjoner av hva selvskading innebærer, kombinert med en tendens til å lettere se jenter som ofre, kan føre til en forståelse av at selvskading er forbeholdt jenter. Som en følge kan det tenkes at gutter vil vegre seg for å søke hjelp for sin selvskading, hvis selvskading omtales som å tilhøre jenters reaksjonsmønster. Slik kan gutters mer utagerende handlinger oppfattes som uttrykk for sinne, mens jenters selvskading vil fremstå som forsøk på å bearbeide vonde hendelser.

Nå er det jo slik at selvskading er vold rettet mot egen kropp, det finnes ikke andre ofre for denne formen for vold enn jentene selv. Vold som retter seg mot egen kropp og vold som utøves mot andre kan ikke sidestilles, det vil bidra til å usynliggjøre ofre for jenters vold. Men det at Bjørn, i en samtale som handler om jenters vold, fremstiller selvskading som typisk for jenter, kan fungere som en illustrasjon på hvordan jenter ofte presenteres i offerposisjoner. Veien til å oppfattes som offer er ikke lang for jenters del. Ved at jenters vold beskrives som å i stor grad rettes mot dem selv, blir jenta også offer i situasjonen, ikke bare utøver.

7.2 Offerrollen som strategi.

Sammenhengen mellom voldsutøvelse og egen offerposisjon, trekkes raskere for jenters del enn for gutters, på grunn av de kjønnede konnotasjonene knyttet til offerbegrepet. Men det kan se ut som om offerrollen også oppleves som å kunne tas i bruk som en rasjonell strategi av jenter, som følge av den kulturelle forståelsen av offer/utøver-dikotomien. Jenter kan slik bidra til å videreføre og forsterke sammenhengen mellom kjønn og offerposisjon.

Egil forteller her om opplevelser av jenter som forsøker å utnytte seg av vonde bakgrunnshistorier eller diagnoser, som en måte å uskyldiggjøre sine handlinger på:

Så vi har jo tilfeller av, spesielt jenter, som har en historie og som har fått en diagnose, og som bruker det for å uskyldiggjøre handlinger, rett og slett. For det første de sier ved en samtale etter en situasjon, det er at de har det så fælt.

Det kan som tidligere vist virke som om jenter har offerrollen lettere tilgjengelig enn gutter. Likevel finnes det ”riktige” måter å fremstille seg selv som offer på, også for jenter. I sitatet over, fremstår jentene som ”sier at de har det så fælt”, som å ikke egentlig være ofre, men

som å forsøke å fremstille seg selv som det. Egil gir uttrykk for at han gjennomskuer dem, at jentene ikke klarer å innta posisjonen som offer.

Egil var særlig opptatt av hvordan diagnoser, som ADHD, ble tatt i bruk av jenter selv, som forklaring og unnskyldning på voldsutøvelse:

Det er mange som tar på seg en rolle: "På skolen så kan jeg gjøre sånn og sånn", og da er linken dette her med folk som kanskje har fått en diagnose, alt fra ADHD til andre diagnoser, som uskyldiggjør det: "Ja, men jeg har ADHD jeg, så jeg kan gjøre sånn". Og som jeg sier, hvis du har en sånn diagnose så er det desto større grunn til å jobbe med deg selv, og trekke deg ut av situasjoner som du merker kan bli farlige.

Jeg spurte Egil om han opplevde at jenter ikke ble ansvarliggjort for handlingene sine, og at eventuelle diagnoser ble brukt som en unnskyldning for utagering:

Jeg vil si at det burde vært mer ansvarliggjøring, av ungdom generelt. For det er for mye av at man skal sette en diagnose på en person, "Hvorfor har vedkommende gjort det?", og det er veldig greit å få en forklaring, men det skal aldri være en unnskyldning. Som jeg sier, det kan godt være en forklaring på hvorfor vedkommende har vært aggressiv i det siste. Men det er ikke noen forklaring på hvorfor vedkommende velger å gå løs på en person som ikke har noe med saken å gjøre.

Det at jenter passer inn i vår forståelse av det typiske offer, kan medføre at de i mindre grad enn gutter stilles til ansvar for sine handlinger. Slik Egil ser det, kan det å møte jenters oppførsel med at de "ikke kan noe for det", fungere som en unnskyldning. Kanskje ligger muligheten til å innta rollen som offer for lett tilgjengelig for jenter. Likevel mener Egil ansvarliggjøring er mangelvare både når det gjelder gutter og jenter. Han opplever at ungdom generelt stilles til ansvar i for liten grad.

Grethe snakket også om diagnoser, og for henne er en viktig del av det å arbeide med ungdom nettopp å lete etter årsaksforklaringer:

For å få bukt med jentevold og annen type kriminalitet, så må vi faktisk gå inn og se på årsakene. Disse jentene som begår vold, da må vi gå inn og drive problemorientert politiarbeid på individnivå. Og ungdommen selv kan sette ord på det: "Ja, jeg har problemer på skolen". Det kan jo være diagnoser for eksempel, som ikke er i overflaten engang, som ikke har kommet fram, det har vi faktisk nå flere stykker av i oppfølgingsteam, hvor det plutselig har blitt satt i gang et arbeid med BUP⁶, og så viser det seg at her er det jo store personlighetsforstyrrelser og sånt, som aldri har blitt kartlagt før.

Grethe sier hun prioriterer å jobbe på individnivå med jentene, og utdyper videre hva hun legger i dette:

Disse jentene som utøver vold da: "Hvorfor gjør du det du gjør? Hva er det i din bakgrunn, hva er det i dine oppvekstforhold, hva er det i dine nåværende strukturer rundt deg, som gjør at du gjør dette her, og hva kan vi gjøre for å få deg til å slutte? Hva er det du trenger, er det noe annet i livet ditt du trenger for at du skal gå i en annen retning, for at du skal slutte med dette her?". Det er jo det som er spennende, jeg tror det er den eneste løsningen jeg.

7.3 Offerrollens begrensninger.

I dette kapittelet har vi sett hvordan offerrollen ligger lettere tilgjengelig for jenter. Jenters vold oppleves som uttrykk for at de selv er ofre, samtidig som offerrollen fremstår som en rolle jenter selv aktivt kan gå inn i. Sidsel Natland (2007) hevder jenter tildeles mindre status som voldelige subjekter ved at de infantiliseres: deres handlinger sees som styrt av deres unge alder, som at de ikke forstår rekkevidden av sine handlinger (Natland, 2007: 103). En slik

⁶ Barne – og ungdomspsykiatrisk poliklinikk

tankegang kombinert med ideen om jenter som egentlige ofre, vil ikke gjøre jenter ansvarlige for egne handlinger. Koblingen som settes mellom en posisjon som offer og det å være jente, kan ha flere uønskede konsekvenser. Jenter mister sin autonomi gjennom at de gjøres til ofre. I stedet for å bli sett som aktører i egne liv, fremstår jentene gjennom offerrollen som uskyldige og urasjonelle. For jentenes del er dette uheldig, de fratras sin handlekraft og rasjonalitet. Men i tillegg bidrar en slik fremstilling til å skjule de virkelige ofrene for jenters vold, de som mottar slag og spark når jenter vender sin aggresjon mot andre. Volden uskyldiggjøres gjennom fokuset på at jentene som bruker vold er de egentlige ofrene. Kanskje har denne offertankegangen gitt jenter større sjanser til å få omsorg ut av møter med institusjoner og kontrollsystemer (Ericsson, 2009: 111). Det er ikke tvil om at mange barn og unge utsettes for mishandling og omsorgssvikt, og har behov for å bli sett og tatt vare på. Kanskje skulle også gutter i større grad ha blitt sett som ofre, og ikke som ansvarlige aktører uten bakgrunnshistorie. Men forståelsen av jenter som ofre kan også ha hatt andre uønskede effekter. Petersen (2001) hevder i sin beskrivelse av kvinner i fengsel på 1800-tallet at hvis:

[...] fängselsledning, politiker och experter, liksom nutida forskare, inte så ensidig fokuserat det ofarliga i kvinnobrotten och hos de brottsliga kvinnorna, utan sett att kvinnor i mångt och mycket faktisk begick samma slags brott som män och i stor utsträckning också var återfallsförbrytare, skulla bilden sett annorlunda ut” (Petersen, 2001: 202).

Oppfatninger av kjønnsforskjellers betydning har påvirket forskning og reformer i forhold til blant annet vold, og produsert og videreført ideen om den farlige mannen og den problematiske kvinnen (ibid: 202). Jenters handlinger kan medføre like stor skade som gutters handlinger. Men selv om handlingene som utføres kan være de samme, tillegges gutter og jenter ulike rasjonaliteter og intensjoner. Man kan også stille spørsmålstegn ved hva offerrollen har å tilby ungdom. Når voldsutøvelse fungerer som en vei inn i en offerrolle for jenter, gjøres jenta til ei ”syk” jente, ikke et bevisst, handlende menneskelig subjekt (Natland, 2007: 103). Offerdiskurser i forbindelse med voldsutøvelse, er kanskje mer til skade enn gagn for jenters del.

8 "Ikke mye å hente hjemme".

Familieforhold som på ulike måter ikke fremstår som positive, ble gjennom intervjuene tillagt stor betydning for jenters tilbøyelighet til å ta i bruk vold. Utenforliggende omstendigheter fremsto som å kunne påvirke ungdom negativt, særlig ble jenters vold og utagering satt i sammenheng med uheldig påvirkning. Hvilke ytre omstendigheter omtales som å gjøre at også noen jenter bruker vold? Hvordan forklares familiens betydning for jenters tilbøyelighet til voldsbruk? Og hvordan spiller etnisitet inn på forståelser av familien som potensielt skadelig?

I dette kapittelet diskuteres familiebakgrunn og etnisitet som forklaringsmodeller på jenters bruk av vold. Først presenteres forestillinger om familiebakgrunn som årsak til jenters vold, før etnisitet som forklaring legges frem. Så diskuteres ulike måter familien fremstilles som skadelig henholdsvis for etnisk norske jenter og jenter med innvandrerbakgrunn. John Hagans (1988) teori om familiens betydning i fordelingen av kriminalitet mellom gutter og jenter, og hans to idealtypiske familiemodeller, vil brukes for å strukturere denne diskusjonen.

8.1 Familiens betydning.

Det sier seg sjøl: har du to foreldre som kan dele på oppvekstoppgavene, som fungerer normalt, som jobber og ikke ruser seg, og som ikke slår ungene sine, så går det som regel bra, det er en sammenheng i det. (Bjørn).

Bjørn snakker her om sammenhengen mellom hva slags familieforhold ungdom vokser opp i, og deres tilbøyelighet til å ta i bruk vold. Flere av informantene la i likhet med Bjørn vekt på familiens betydning, og hvordan visse typer familier kan være skadelige for barn og ungdom. Familiens betydning for ungdoms deltakelse i kriminalitet har blitt vektlagt i ulike teorier om kriminalitet. I det følgende diskuteres John Hagans (1988) teori om familiens betydning, før Walter Millers teori om det kvinnedominerte familiesystem tar diskusjonen videre. Etter å ha redegjort for disse teoriene, diskuteres de i forhold til kritikk rettet mot innholdet i dem.

Den amerikanske sosiologen John Hagan (1988) tar utgangspunkt i familien for å forklare kjønnsforskjeller i avvikende og kriminell atferd. Hagan hevder at i industrialiserte samfunn henger avvikende atferd sammen med den sosiale reproduksjonen av kjønnsrelasjoner i familien (Hagan, 1988: 145). Ifølge Hagan er det familiestrukturene som former reproduksjonen av kjønnsroller, og gjennom dette formes også fordelingen av kriminalitet mellom gutter og jenter.

Foreldre vil som regel befinne seg i en posisjon i familien hvor de er i besittelse av makt. Hagan hevder foreldres maktbruk ofte er selektiv, med det resultat at i familien vil døtre utsettes for strengere kontroll enn sønner, det vil oppstå et objekt-instrument-forhold mellom foreldre og barn (ibid: 153). Jenter plasseres i større grad enn gutter i objektposisjonen, med mødre som instrument for maktutøvelse. I tradisjonelle familier, vil mannens dominerende posisjon medføre at ansvaret for å oppdra barna faller på kvinnen. Det vil si at i familier, særlig i det Hagan kaller patriarkalske familier, vil i størst grad mødrene utøve makt i form av oppdragelse, og kontrollen vil først og fremst utøves over døtrene i familien (ibid: 153).

Kriminelle handlinger trenger ifølge Hagan ikke å være uttrykk for nød og desperasjon. Heller kan handlingene være uttrykk for frihetsøking og spenning (ibid: 153). Men slike risikofylte handlinger blir utelukkende vurdert på denne måten når de utøves av gutter. Kontrollen jenter er underlagt, gjør at risikofylte handlinger for jenters del vurderes som avvik. Gjennom

foreldres kontroll av jenter, minskes deres tilbøyelighet til å handle risikofylt eller kriminelt, og som en følge vil jenter begå mindre kriminalitet enn gutter. Dette vil naturlig nok medføre at de tilfellene hvor jenter faktisk handler kriminelt, vekker stor bekymring. Det at flere gutter enn jenter bruker vold, skyldes at de i større grad enn jenter tiltrekkes av risikofylte handlinger. Ifølge Hagan kan det forklares med at gutter utsettes for mindre kontroll enn jenter, noe som igjen henger sammen med kjønnsrollemønsteret i familien (ibid: 154).

Hagens teori, tar utgangspunkt i to idealtypiske familiemodeller: den patriarkalske og den egalitære. Den *patriarkalske* familien er en tradisjonell familietype, preget av tydelig arbeidsdeling mellom kjønnene. I slike familier jobber mannen utenfor hjemmet, mens kvinnen ikke er ute i lønnet arbeid. Patriarkalske familier vil ifølge Hagan oppfostre døtre som søker å videreføre dette mønstret, og som fokuserer sin fremtid på å "holde seg hjemme", mens sønnene oppfordres til å produsere, altså til å gå ut i betalt arbeid (ibid: 156). Den andre idealtypiske familien, den *egalitære* familien, preges ikke av de samme skillene mellom kjønnene som den patriarkalske familien. Her arbeider både mannen og kvinnen utenfor hjemmet. I disse familiene motiveres både sønnene og døtrene til å gå inn i produksjonssfæren, og til å være selvstendige og frie. Maktforhold i familien avgjøres av status i yrkeslivet utenfor hjemmet. Hagan hevder foreldre reproducerer sine egne maktforhold gjennom forholdet til barna sine (ibid: 157). Den egalitære familien kan sees som et uttrykk for modernitet, og ifølge Hagan vil det at kvinner oppnår makt på lik linje med menn, følges av at jenter oppnår frihet på linje med gutter (ibid: 157). Hagens teori fremhever foreldres kontroll av jenter som årsak til at flere gutter enn jenter begår kriminalitet. Jo mer tradisjonelle familiene er, jo mindre er sjansen for at jenter i familien skal handle kriminelt. Hagan hevder videre at i den egalitære familien vil døtrene bli mer lik sønnene når det gjelder deltakelse i risikofylte og kriminelle handlinger (ibid: 158).

Tanken om at jenters kriminalitet har steget i takt med at kjønnene har blitt mer likestilte, finner vi også igjen i informantenes uttalelser, som for eksempel her hos Petter:

Ja, vi har jo likestilling da, og kriminaliteten bærer jo også preg av at det er likestilling nå.

Petter smålo litt da han snakket om dette, og selv om uttalelsen kanskje ikke var helt alvorlig ment, uttrykkes likevel en tanke om at tidene har forandret seg og at dagens kriminalitetsbilde delvis peker tilbake på endringer i samfunnsstrukturen. Det kan virke som om særlig endringer i kvinnerollen settes i sammenheng med en eventuell økning i kriminalitet og voldsbruk blant jenter.

8.1.1 Kvinnedominerte familier.

Hagans teori (1988) forsøker å forklare jenters kriminalitet ved å se på strukturer i familien. Det at kvinner har blitt mer likestilt med menn, og nå i større grad arbeider utenfor hjemmet på linje med menn, har ifølge Hagans teori konsekvenser for jenters tilbøyelighet til å handle kriminelt. Når kvinner jobber utenfor hjemmet, vil kontrollen som utøves over jenter innad i familien minskes, jenter vil dermed i større grad tillates å handle mer risikofylt, og vil begå fler kriminelle handlinger.

Familiestrukturer ble også av informantene fremhevet som mulige årsaker til jenters utagering og voldsbruk. Det å ha skilte foreldre var noe flere informanter så som typisk for jenter som bruker vold. Tore mente en slik familiebakgrunn var et fellestrekk i historiene til jenter som bruker vold, og mer vanlig for jenter enn for gutter som bruker vold:

Når det gjelder jentene, så tror jeg veldig mange kommer fra... I den siste jentegjengen jeg jobba med, så var vel samtlige [foreldre] skilt. Bodde enten sammen med mor, eller med far. I det tilfellet her, så bodde vel alle sammen med mor. Og de fleste var enslige mødre, det var et par som hadde nye samboere. De fleste bor sammen med mor, stort sett alle sammen. Når det gjelder gutta, så er vel det litt sånn opp og ned egentlig.

Familier hvor mødre er eneforsørger, kaller Hagan for ”*female-headed households*” (Hagan, 1988: 170), eller ”kvinnestyrte husholdninger”. Slike familier likner ifølge Hagan på den egalitære familiemodellen, som kjennetegnes av manglende arbeidsdeling mellom kjønnene. Som en følge av at fedre ikke er til stede i de kvinnestyrte familiene, utspilles heller ingen ubalanse i makt mellom foreldrene, og døtrene oppnår frihet på lik linje med sønnene (ibid: 170). Dermed er sjansen også større for at jenter fra slike familier begår kriminelle handlinger. Tores presentasjon av jenters familiesituasjon har visse likhetstrekk med deler av Hagans teori, ved at Tore oppfatter jenter som bor sammen med sine mødre som å oppnå større frihet. Men mens Hagan omtaler dette som å være nærmest et bevisst valg fra mødres side, tror Tore det skyldes at enslige mødre rett og slett ikke har tid eller overskudd til å ta seg tilstrekkelig av barna sine, noe som særlig påvirker jenter negativt.

Betydningen av å vokse opp i kvinnedominerte familier, var på 1950-tallet gjenstand for undersøkelse av Walter Miller. Miller så det han kalte et ”kvinnedominert familiesystem” som en av hovedårsakene til ungdomskriminalitet (Miller i Hauge, 1996: 87). Miller, som i studien tok utgangspunkt i amerikanske storbyer, hevdet gjengkriminalitet var et fenomen typisk for de lavere sosiale lag i samfunnet, hvor det var vanlig at familiegruppene ble dannet og opprettholdt av kvinner. Menn dannet egne grupper, hvor de stort sett holdt seg for seg selv. Barn vokste opp med kvinnene, men i ungdomsalderen tok gutter avstand fra den kvinnedominerte familien. Samfunnet er ifølge Miller bygd opp på en slik kjønnssegregert måte, og som følge av det, vil unge gutter danne gjenger sammen med andre gutter (ibid: 88). Gjengen blir en slags ny familie for guttene.

Ifølge Miller, vil gutter i denne kulturen utvise en høy kriminalitetsfrekvens, delvis som en følge av identitetsproblemer. Det å vokse opp i en kvinnedominert familie, medfører usikkerhet angående egen kjønnsidentitet, mangelen på mannlige rollemodellen gjør gutter usikre på hva som egentlig forventes av dem. Ved at guttene i gjengen finner forbilder i hverandre, vil deres maskulinitet preges av overdrivelse. Siden alle guttene er like usikre på hva maskulinitet egentlig innebærer, vil alle forsøke å være mann nok (ibid: 90).

Bjørn viser en liknende forståelse av hva mangelen av en farsfigur kan bety for gutter:

Du vet, de viktigste rollemodellene våre når vi er små, det er foreldrene våre. Og så blir det kameratgjengen når du blir sånn 13-14 år. Men foreldre er de viktigste personene. Hvis de ruser seg, hvis far er borte, og veldig mange av fedrene her er perifere... Gutta trenger mannlige rollefigurer å forholde seg til, og hvis far ikke er en normal grei skattebetaler, som sykler på jobb og følger på fotballtrening, så, for å generalisere, så blir forbildet Van Damme og disse gutta der, og det blir gutta i gjengen, og å være tøffest. Den som er leder av gjengen, den er den største drittsekken, ikke sant. De har lite å sammenlikne med. Og gutter sliter med det at de har fravær av farsfigur. Som regel så er det mor som sitter igjen med ungene, far stikker av. Og jentene har en mor å sammenlikne seg med, og den moren har ofte rusa seg og slitt følt sjøl, så det kan forklare det. Det er ikke hele sannheten, men det er en del av den.

Følgene av at gutter ikke har mannlige rollemodeller, kan ifølge Miller være økt eller overdreven maskulinitet, med kriminalitet og vold som mulig resultat. I likhet med Miller, oppfatter Bjørn guttegjengen som stedet hvor maskulinitet blir skapt, og beskriver hvordan ønske om å være ”mann nok” kan føre til kriminalitet blant gutter. Når det gjelder jenter, beskriver Bjørn hvordan mødre ofte fungerer som et dårlig forbilde, og slik påvirker jenter på uheldige måter. Til forskjell fra for gutter, beskrives ikke *manglende* forbilder, men *dårlige* forbilder som mulig årsak til jenters bruk av vold.

Hagens teori representerer en variant av et syn hvor økende kriminalitet sees som å komme som en følge av kvinnefrigjøring. Hagens (1988) skille mellom den patriarkalske og den egalitære familiemodellen, setter han i sammenheng med en utvikling hvor maktforholdene i familien ikke lenger i like stor grad preges av hierarki. Utviklingen fremheves som noe negativt, da kvinners økte deltakelse i arbeidslivet settes i direkte sammenheng med økende kriminalitet hos jenter.

Denne typen teorier har blitt kritisert fra flere hold. Hagens (1988) teori om familiens betydning for fordelingen av kriminalitet mellom gutter og jenter, fremhever kvinners

deltakelse i yrkeslivet utenfor hjemmet som å føre til jenters kriminalitet. Dette aspektet ved teorien er kontroversielt, teorien kan oppfattes som en strategi for å hindre kvinners likestilling med menn. På 1970-tallet fremsatte sosiolog Freda Adler en liknende teori. Adler baserte teorien på at kvinnebevegelsen, og likestillingen som ble forsøkt oppnådd gjennom denne, har gjort kvinner og jenter mer lik menn og gutter, og dermed også mer tilbøyelige til å bruke vold. Kvinnefrigjøring var ifølge Adler en direkte årsak til maskulinisering av jenter, og økt voldsbruk blant jenter kom som en følge av dette. (Adler i Messerschmidt, 2004: 132). Teorier som denne, tar for gitt at faktorene som fører til vold hos menn, på samme måte vil øke voldstilbøyeligheten hos jenter og kvinner når de frigjøres fra begrensningene av sitt kjønn (Chesney-Lind og Irwin, 2008: 14).

Adlers teori vektlegger forholdet mellom kvinnefrigjøring og kriminalitet, og har i likhet med Hagans (1988) teori blitt gjenstand for kritikk og debatt. Blant annet har det blitt hevdet at en eventuell økning i kriminalitet blant kvinner har blitt fulgt av en tilsvarende økning blant menn, slik at fordelingen mellom kjønnene har blitt opprettholdt (Artz, 1998: 18), noe også statistikken i kapittel 3 kan se ut som å antyde. I tillegg har studier vist at feministiske holdninger ikke nødvendigvis åpner opp for bruk av vold, men faktisk kan gjøre vold mindre akseptert. Chesney-Lind og Shelden (1998), hevder teorier som Hagans ikke har grunnlag i virkeligheten, og at:

[...] serious research efforts to locate "the dark side of women`s movement" have almost without exception been unsuccessful. Careful analyses of existing data fail to support the notion that girls have been committing more nontraditional crimes [...] Because rectification of social injustices has been forwarded as a major solution to crime, it is more than curious that in the case of women`s crime, the reverse was argued... (Chesney-Lind og Shelden, 1998: 97).

Hagans teori om fordeling av kriminalitet mellom gutter og jenter, kan på samme måte kritiseres for å være for enkel og overfladisk, og for å unnlate å problematisere andre forhold enn familiestruktur og kontroll som mulige påvirkningskrefter på jenters deltagelse i

kriminalitet og vold. Cecilie Høigård (1993) stiller seg kritisk til forklaringsmåter som Hagans, forklaringer som tar utgangspunkt i at likestilling mellom kjønnene fører til økt kriminalitet blant jenter og kvinner. Teorier som legger vekt på at økt deltakelse fører til større muligheter for å begå lovbrudd, omtaler Høigård som "deltakelsesteorier" (Høigård, 1993: 47). Høigård hevder at hvis disse deltakelsesteoriene stemte, ville de kriminalitetsformer som holdes nede av kjønnsrollesensuren, være de som økte mest ved endring av kjønnsrollene. Lovbrudd hvor kvinneandelen er spesielt lav, og hvor det kan sees som å henge sammen med kjønnsrolleordningen, ville ifølge deltakelsesteorien ha stor økning av andel kvinner som følge av økt frigjøring. Men ifølge Høigård er dette ikke tilfelle. Selv om kvinners deltakelse i kriminalitet sees som å ha økt, er det fortsatt i typisk "kvinnekriminalitet", vi finner flest kvinner (ibid). Kvinners deltakelse i samfunnet kan ifølge Høigård ikke forklare kvinners kriminalitet, årsakene må heller letes etter i det endrede forholdet mellom kjønn og sosial klasse (ibid: 57). Kvinners mulighet til å delta fremstår i et nytt og større omfang, men deltakelsen er gjennomsyret av kjønnsundertrykkelse (ibid: 61). Kvinners økte deltakelse fører med seg mer selvstendighet, men en komplisert klassetilhørighet kommer også som en følge av det. Kvinner er ikke lenger avspeilinger av ektemannens klasseposisjon, men må skape sin sosiale posisjon selv. Høigård hevder en eventuell økning i kriminalitet blant kvinner skyldes utstøtning, som en følge av at kvinner nå i større grad enn tidligere har egne sosiale klasser. "For å vinne må man delta. Men også for å tape må man delta." skriver Høigård (ibid: 69), og holder frem kvinners økte deltakelse i samfunnslivet som å ha ført til at de nå i større grad enn tidligere utsettes for utstøtningsmekanismer. Det er altså ikke *mulighetene* oppnådd ved deltakelse som fører til økt kriminalitet blant kvinner, men det å møte *utstøtningsmekanismer* i samfunnet (ibid: 69). Ideen om at kriminelle ikke er tilknyttet arbeidslivet på en stabil måte, er velkjent i teorier om kriminalitet blant menn. Ifølge Høigård er tilfellet det samme for kvinner, kriminelle kvinner befinner seg i en tilsvarende sosial posisjon som kriminelle menn. Utstøtning fra skolesystemet kan sees som å fungere på samme måte som utstøtning fra arbeidslivet. Dagens jenter har større muligheter til utdanning og skolegang enn i tidligere tider. Men i deltakelse ligger også risikoen for utstøtelse, og for å ikke klare å oppfylle krav som blir stilt. Om man på denne måten opplever å bli utstøtt, kan vold bli en måte å utagere på. Høigårds forklaring bygger på at økt deltakelse fører til det samme for jenter som for gutter: større sjans for å møte utstøtningsmekanismer i samfunnet. Samtidig fremhever Høigård at forklaringer som

vektlegger en faktor i forklaringer på kriminalitet gir altfor enkle svar, og derfor ikke må opphøyes til altomfattende teorier (ibid: 71-72).

I det følgende vil Hagans teori om familiens betydning for fordeling av kriminalitet tas i bruk for å studere hvilke oppfatninger omkring familiens betydning informantene gir uttrykk for. Forstås endringer i familiestrukturen som å frigjøre jenter, og fremstilles dette i så fall som å kunne forklare jenters kriminalitet og vold? Hvilken betydning sees familien som å ha for jenters tilbøyelighet til voldsbruk?

8.1.2 Gode familieforhold som redningsplanke.

Hvilke jenter som handler avvikende og utøver vold er i følge Grethe ikke tilfeldig, men henger nøye sammen med flere faktorer:

Vi ser at det er ikke tilfeldig hvem som blir utøver, det er det ikke. Det er ikke hvem som helst, men utad kan det være hvem som helst. Tilsynelatende kan det være hvem som helst, men når vi begynner å se på de bakenforliggende årsakene, så er det ikke det. Veldig lite tilfeldig egentlig.

Selv om jentene som utøver vold kan se ut som alle andre, er det noe i deres bakgrunn som trigger volden. Visse fellestrekk ser Grethe ved jenter som bruker vold:

Det kan være i dine oppvekstforhold, altså i familien, dine foreldre, omsorgssituasjonen din. Eller det kan være din egen personlighet, ting ved deg selv, det kan være diagnoser og personlighetsbrister. Og det kan være det miljøet du er oppvokst i, hvilken bydel du bor i, hvilken oppgang du bor i, hvilke venner du har. Og de som vokser opp i et belastet miljø, men som allikevel har veldig gode, omsorgsfulle foreldre, som selv har en personlighet som ikke vil trekke deg i den retningen, vil ha gode odds. Men hvis risikofaktorene blir store og du ikke har noen

beskyttelsesfaktorer, så er jo mulighetene store for at du utvikler en eller annen form for kriminell atferd, dessverre. I hvert fall større enn for de som har gode beskyttelser rundt seg.

Mange av forklaringene på jenters vold, legges til noe utenfor jentene selv. Grethe snakker her om ”beskyttelsesfaktorer”, og hvordan det å komme fra ressurssterke familier eller å være flink på skolen kan fungere som et hinder i veien mot å handle kriminelt. Er man ikke i besittelse av beskyttelsesfaktorer, øker risikoen for å trekkes ut i kriminalitet og voldsbruk.

En liknende forståelse av hvordan gode oppvekstforhold skaper bedre forutsetninger både for å unngå å handle kriminelt og for å lettere trekke seg ut av avviksposisjonen, kommer frem hos Bjørn:

Det kommer ungdom hit som har veldig allrighte foreldre, det hender seg at vi får inn det. Da har foreldrene gjort så godt de kan, de stiller opp og er kjempeflinke. Men der har ting skjært seg på grunn av at du kommer i feil gjeng og sånt. De er mye lettere å få på rett kjørl, de har helt andre integrerte normer, sånn at når vi får tak i dem og får dem i posisjon, så justerer de seg mye fortere enn de som har levd i omsorgssviktmiljø siden de ble født.

Ungdom som kommer fra velfungerende hjem, kan også handle kriminelt. Selv om Bjørn legger stor vekt på sammenhengen mellom å ha blitt utsatt for vold og å selv handle voldelig, ser han også at ungdom som har hatt det bra hjemme kan komme inn i feil miljø og slik få problemer. Likevel opplever han det å arbeide med ungdommer fra ressurssterke hjem som mindre utfordrende, det ligger noe i dem som gjør at de lettere kan bryte ut av et kriminelt handlingsmønster. Familiens betydning fremheves igjen, og viktigheten av rammer og struktur vektlegges.

8.1.3 Manglende rammer.

Oppvekst i familier med mangel på kontroll og faste rammer, fremheves av informantene som å gå igjen blant jenter som bruker vold. På samme måte som en stabil, ressurssterk familie kan ”redde” ungdom fra å handle kriminelt, kan oppvekst i en familie uten stabilitet og grenser øke risikoen for at jenter vil utøve vold eller handle kriminelt på andre måter. Egil ga uttrykk for en oppfatning av at det å komme fra familier som tilsynelatende ser ut til å ha det meste på plass, ikke nødvendigvis sier noe om hvordan jenter i slike familier faktisk har det:

Selv om du kommer fra et flott, velstelt hjem, så kan du ha like mye problemer der som om du kom fra et hjem med mindre ressurser. For det går på dette med fasade og hva som skjuler seg under fasaden. Så det er ofte man går rundt og tror at disse pene, snille jentene som har gode karakterer har alt på stell, og så får man høre kanskje det verste av det verste. Og da går det mer på som jenter som kanskje har opplevd incest, alkohol hjemme, forbindelse med det.

Også Grethe hadde en oppfatning av at mye kan skjules bak en fasade, og at familier som ser vellykkede ut ikke nødvendigvis er de beste å vokse opp i:

Vi ser jo det at veldig mange av de ungdommene vi jobber med her, selv om de har gode ressurssterke hjem, så betyr ikke det nødvendigvis at de har fått den omsorgen som de kanskje hadde fortjent, fra foreldrene sine. Det er mange som er opptatt av seg selv og sine egne karriereveier, og ungene styrer seg selv mer eller mindre, de har veldig liten kontroll på hva ungdommene gjør. Ungdommene er overlatt til seg selv, og de har stor frihet. De drikker med begge hendene, utbredt både alkohol og narkotikamisbruk, uten at foreldrene merker det, og de [foreldrene] sitter der som om de ikke skjønner hva som har skjedd når deres ungdom blir tatt inn for et eller annet.

Grethe fremhever foreldres manglende kontroll og oversikt over hva barna i familien holder på med, som en uheldig frihet. Selv om ungdom kommer fra ressurssterke hjem, kan mangel på kontroll og rammer føre til at de begår risikofylte og kriminelle handlinger. Anette tror at

man i arbeid med jenter bør fokusere på å jobbe med å bedre familieforholdene jentene lever i, da hun oppfatter familien som en sterk påvirkningskraft:

Vi har også jobba med noen av de foreldrene. Og vi ser jo helt klare tegn på at foreldrene sliter veldig mye de også, og de trenger veiledning og hjelp til å få et strukturert liv. Veldig mye psykiatri og rus. Foreldrene trenger veldig mye hjelp selv, man må kanskje i mange tilfeller også jobbe opp mot hjemmet.

Familien er utgangspunktet for å kunne forbedre ungdoms liv. Hvis ikke foreldrene er i stand til å strukturere og sette grenser for barnas liv, vil det ha uheldige konsekvenser. Anette gir uttrykk for at særlig manglende kontroll i familien kjennetegner ungdom som utøver vold:

Hvis man går og saumfarer i bakgrunnen og historien deres, så finner man at de har hatt ustabile hjemmeforhold. Foreldrene er skilt, moren er kanskje alene eller har en ny kjæreste... ustrukturerte hjem, vil jeg kalle det. Der det ikke har vært noen rammer rundt.

Sosialantropolog Nicole Hennem betegner grensesetting som å tidligere ha blitt oppfattet som hemmende og begrensende, mens som å i dag sees som uttrykk for kjærlighet (Hennem, 2002: 265). Et menneske som mangler grenser, oppfattes ifølge Hennem som en samfunnstrussel, en trussel mot seg selv og sin egen fremtid. Grenseløshet skaper uorden og kaos. I Hennems studie av kulturelle koder for foreldreskap intervjuet hun ungdom og deres foreldre, og her fremstår foreldres arbeid med grensesetting som forming av normer for hvordan et liv skal leves. Grensene blir definert som beskyttelse mot noe vondt og farlig, og som rettledning. Grensesetting fremstår som et svært positivt ladet ord (ibid: 267). Det å sette grenser for ungdommen, blir slik også en strategi for å lykkes i å være foreldre. Ungdom som vurderes som å være uten grenser, sier indirekte noe om at foreldrene har mislyktes. Å sette grenser fremstår både i Hennems studie og blant mine informanter som ønskelig, og som å være til ungdoms eget beste.

Det at mor sitter alene med ansvaret for barna, kan gjøre henne mindre i stand til å sette grenser og å ta seg tilstrekkelig av dem, noe Anette fremhever her:

I veldig mange av tilfellene så kommer de fra hjem som er uten rammer, uten regler, uten noen faste former. Og da sklir det jo ut, fordi foreldrene, eller mor da som oftest... Hvis mor er alene, så makter eller greier hun ikke, er helt utslitt og nedslitt selv og greier ikke å holde den strukturen hjemme som man skulle hatt da.

Mødres forhold til sine døtre fremheves ofte som svært viktig (for eksempel Davies, 1984). Forholdet mellom mor og datter kan som nevnt inneholde utøvelse av kontroll, og hvis dette båndet brytes kan det medføre en utvikling av økende avvikende atferd hos jenter, som følge av mindre struktur og kontroll (ibid: 159). Ikke bare sees mor som å fungere som et forbilde for jenter, men også som å kunne være en mulig årsak til jenters avvik. Mødre som ikke klarer å knytte og opprettholde de riktige båndene med sine døtre, feiler i å lære jenter hvordan man danner sosiale relasjoner (ibid: 160). Ved at mor ikke fungerer som et forbilde lærer ikke jenter om kjønnsroller, og på den måten blir de mer lik gutter. Kombinert med mangel på grensesetting, kan dette påvirke jenter på svært uheldige måter. Jenter fremstilles som avhengige av å bli sosialisert inn i sin kjønnsrolle, manglende sosialisering kan følges av avvikende handlinger, som bruk av vold (Sagatun, 2008).

8.2 Vold avler vold.

Å vokse opp i familier som av flere informanter blir beskrevet som ”ustabile”, i betydningen skilte foreldre, rusbruk og lite faste rammer, ble ofte knyttet sammen ungdoms utøvelse av vold. At vold kan ”gå i arv”, var en forståelse som gikk igjen hos flere av informantene. Bakgrunnen til ungdoms vold, ble sett som å ligge i deres egne opplevelser av vold eller misbruk, slik Anette beskriver her:

Erfaringene mine er at de ungdommene og barna som sliter og som har en tøff hverdag i utgangspunktet, som sliter på skolen, som sliter hjemme, som sliter på de fleste arenaer, bruker vold som en metode for å hevde seg og si ifra på. Og så tror jeg at, eller så vet jeg at ungdom som selv har vært utsatt for vold, ofte selv tyr til vold. Den avmaktfølelsen de har og som de går og bærer på, utspiller seg i vold.

Anette ser vold som en reaksjon på ungdoms opplevelser av vold og misbruk. Med denne forståelsen blir familien noe potensielt skadelig, vonde opplevelser i familien fremstilles som å kunne være en direkte årsak til ungdoms bruk av vold.

Bjørn ga uttrykk for en liknende oppfatning av sammenhengen mellom å være offer for vold og å selv utøve vold:

De som bruker vold har opplevd vold selv. Det du har blitt utsatt for selv, det utsetter du andre for. Vi har en teori her om at 90 % av ungdommene våre er utsatt for overgrep og for vold.

Bjørn hevder å finne både vold og seksuell mishandling i historiene til svært mange av ungdommene han er i kontakt med. Og hans oppfatning, er at vold på denne måten har blitt noe ungdommene har lært seg å bruke:

Hvis vi går tilbake og finner historikk på disse ungdommene her, så ser vi at problemene har begynt veldig tidlig. I 2-3 årsalderen, tidlig relasjonsskade, de har lært seg strategier å overleve på, vold er dessverre en av dem.

For Bjørn virker det å utøve vold mot andre som en uunngåelig effekt av å selv ha blitt utsatt for vold:

For å grovt forenkle det, så tror jeg ikke du blir seksuell overgriper, jeg tror ikke du blir voldsovergriper, uten at du har opplevd det samme selv. Så hvis folk slutter å slå og pule ungene sine, så får vi mindre å gjøre i barnevernet, så enkelt er det. Det er en enkel og grei løsning.

Likevel ser ikke Bjørn arbeidet med ungdom i denne gruppen som håpløst:

Det er mange som er gjengangere, vi har faste kunder her. Noen ser vi aldri igjen etter et opphold, men det er veldig mange som vi kjenner, og det synes jeg er fint, det er en bra omsorg. Vi skal ikke forvente når du har blitt banka og slått gjennom hele livet og rusa deg, at ett tiltak skal klare å redde deg på 3 måneder. Det er helt logisk at folk vil prøve å rømme, det er helt logisk at ting vil skjære seg littegrann, det som er viktig er at du blir henta inn igjen! Og at noen holder tak i deg når du slipper.

8.3 Etnisitet som forklaring.

Interseksjonalitet kommer fra det engelske ordet *intersection*, som betyr krysning, skjæringspunkt eller veikryss (ordnett.no, ”intersection”). Begrepet brukes for å beskrive en analyse som tar hensyn til at ulike maktstrukturer basert på kategorier som seksuell preferanse, klasse, alder, nasjonalitet og etnisitet spiller sammen (Lykke, 2003: 48). Når maktposisjoner møtes gjennom sosial interaksjon, skapes det maktformasjoner som er noe annet enn summen av de enkelte konstruksjonene. Konsekvensene av en slik tilnærming, er at ingen sosiale konstruksjoner forstås isolert fra andre sosiale konstruksjoner, og selv om maktstrukturene kan være relativt stabile, vil en persons posisjon variere avhengig av de sosiale relasjonene som vedkommende inngår i (Walle, 2006: 220).

Med interseksjonalitet som utgangspunkt, vil ikke det å være jente kunne sees som uavhengig av andre strukturer, jenterollen innebærer ikke det samme for alle jenter. Gjennom enkelte av informantenes fortellinger, fremstår særlig etnisitet som å spille inn på forståelsene av jenter

og deres vold. Kjønn kan dermed ikke beskrives som den eneste vesentlige maktstrukturen i informantenes forestillinger omkring vold, for informantene er ikke det å være jente en nøytral eller ensbetydende rolle. Når etnisitet inkluderes i fortellingene om jenters vold, konstrueres et annet bilde av femininitet. I informantenes fortellinger, var det tydelig at kjønn ikke ble vektlagt som den eneste betydningsfulle strukturen. Betydningen av etnisk bakgrunn, og til en viss grad også familiestrukturer, fremheves først og fremst i historiene om jenter med innvandrerbakgrunn. Kultur, religion og etnisitet brukes som årsaksforklaringer på deres bruk av vold. Følgene av å forklare volden med kultur eller etnisitet, kan være at voldens strukturelle karakter omgjøres til individuelle eller kulturelle hendelser (de Los Reyes og Mulinari, 2005: 9). Individene kan forsvinne i kulturelle forståelser, hvor virkeligheten forenkles, og volden relativiseres. Når jenter med innvandrerbakgrunn bruker vold, gripes det til forklaringer med rot i etnisitet og kultur. Forståelsen av kjønn blir mer kompleks. Det handler ikke lenger om å være jente, men om å være ”innvandrerjente”.

I samtalene med informantene ble det snakket mye om ”innvandrerungdom”, ungdom enten født i andre land enn Norge, eller med foreldre som har innvandret. Det virket som om det særlig var ungdom med bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land informantene siktet til når det ble snakket om innvandrerungdom. I det følgende vil disse ungdommene omtales som ”ungdom med innvandrerbakgrunn”. Informantene brukte som regel ”innvandrerungdom” i sine beskrivelser. Det betyr ikke at ungdommene det blir snakket om selv har innvandret til Norge, heller brukes betegnelsen for å beskrive ungdom som på ulike måter har en annen etnisk bakgrunn enn etnisk norsk ungdom.

Flere av informantene mente ungdom med innvandrerbakgrunn oftere utfører avvikende og kriminelle handlinger enn etnisk norsk ungdom. Egil ga uttrykk for at dette kunne henge sammen med deres familiebakgrunn:

Foreldrene har ikke mistet kontrollene, de har aldri hatt kontroll. For de er ikke med i det norske miljøet i form av språk og forståelse, eller oppfølging på skole.

Siv mente ungdom med innvandrerbakgrunn har lært seg et avvikende handlingsmønster:

Det er vel en høyere prosent av innvandrere tror jeg, enn det er av de norske. Uten at jeg kan dokumentere det, men mitt umiddelbare inntrykk er at det er en høyere andel av innvandrerungdom. Hva det kommer av, det vet jeg ikke. Det kan jo komme av mye det altså. Av hva de er lært opp til fra hjemlandet eller... Det er mitt inntrykk, og det gjelder jenter og.

Også Petter anså ungdom med innvandrerbakgrunn som å være svært tilbøyelige til å ta i bruk vold, og var opptatt av hva dette kunne skyldes:

Er det kulturkonflikt? Eller har det noe med oppvekstvilkårene deres, har det noe med oppdragelse å gjøre? Man har jo sagt mye om årsaker til vold, at man lærer måter å løse konflikter på hjemme. At minoritetsungdommer er i konflikt mellom den norske kulturen og sin egen kultur, så skaper de sin egen kultur midt i mellom, og de kan ikke identifisere seg med verken den ene eller den andre kulturen. Vold avler vold, lærer du hjemme at er det en konflikt, så får du en ørefik, så er det kanskje måten du håndterer konflikter på selv.

Den svenske sosiologen Ove Sernhede (2001) omtaler denne typen forklaringer som å ligge på "det kulturelle forklaringsnivå" (Sernhede, 2001: 260). Her omtales handlinger og personlighet som å kunne forklares med etnisk bakgrunn. Ungdom med innvandrerbakgrunn oppfattes som å være bundet av tradisjoner, og deres etnisitet brukes som generell forklaringsmodell. Ut i fra forestillingen om tradisjonaltet, springer en tanke om en viss type maskulinitet og femininitet, hvor forholdet mellom kjønnsrollene i stor grad preges av hierarki og undertrykking. Med Sernhedes teori kan det se ut som at mens etnisk norske ungdommer frikobles fra sin etnisitet, blir ungdom med innvandrerbakgrunn gjort til etniske subjekter (ibid: 260). De sees som å bestå av sin etnisitet. Sernhede beskriver hvordan en "innvandrer-mannlighet" slik skapes, med grunnlag i forestillinger om "annanhet" hos innvandrere (ibid: 260). Menn med innvandrerbakgrunn oppfattes som å inneha en særegen maskulinitet, en maskulinitet som skiller seg fra den norske maskuliniteten, og som ses som å være felles for alle menn med innvandrerbakgrunn.

Også etnisk norske jenter som har kjærester med innvandrerbakgrunn, ble fremstilt som å ofte være involvert i kriminalitet og vold, noe Egil uttrykker her:

Det handler om hvem jentene henger med. For du kan se, hvis vi skal ta norsk-etniske jenter, så kan du se det er høyere bråkrelatert, voldsrelatert, til de som er sammen med utenlandske kjærester, faktisk. Og jenter som kommer fra bydeler hvor det er mer lokalisert gjengproblematikk.

Også disse jentene beskrives som å kunne bli påvirket av sine kjærester med innvandrerbakgrunn, og den maskuliniteten de representerer. Her synes tilbøyeligheten til å bruke vold som å henge direkte sammen med etnisitet. Ikke bare bruker disse guttene selv vold, de trekker også med seg etnisk norske jenter, som i utgangspunktet ikke har volden i seg.

Siv ga uttrykk for at ungdom med innvandrerbakgrunn rett og slett ikke vet hvordan de skal håndtere konflikter. Ved at de ikke har lært andre strategier hjemme, kan vold bli en løsning i konfliktsituasjoner:

Mange av dem er jo ikke etnisk norske, og de kommer fra et helt annet regime enn de etnisk norske gjør, og det er klart at det blir en konflikt. De vet ikke hvilken rolle de skal ta, og det er jo litt sånn at det er den sterkeste som overlever der ute. Og når du ikke har lært de der mekanismene hjemme som de andre har, det du har lært er at du skal være snill og lydig, så er det klart at når du kommer ut da, så blir det mye feil.

Her vektlegger også Siv effektene av det hun kaller å ”ha det for strengt hjemme”, noe hun mener ungdom med innvandrerbakgrunn typisk har. De har ikke lært å håndtere konflikter, men oppfordres ifølge Siv til å være ”snille” og ”lydige”. Denne forståelsen av familier med innvandrerbakgrunn gikk igjen hos flere av informantene. Familiene ble ofte beskrevet som å

være preget av kontroll og strenge rammer. Særlig ble jenter i slike familier fremstilt som å utsettes for kontroll i stor grad, en for informantene uforståelig kontroll. I bakgrunnen til disse jentene, hviler det en mystikk.

8.3.1 Jenta med innvandrerbakgrunn – kontrollert og kontrollerende.

Det å vokse opp som etnisk minoritet, ble av flere informanter beskrevet som å være vanskeligere for jenter enn for gutter. Jenter med innvandrerbakgrunn ble fremstilt som å ha færre muligheter enn både etnisk norske jenter, og gutter med tilsvarende innvandrerbakgrunn. Årsakene ble sett som å ligge i måten ”innvandrerfamilien” er organisert på.

Anders snakket om hvordan det er å være jente i dag, og ga uttrykk for at dagens jenter har det enklere på mange områder i forhold til hvordan jenter har hatt det tidligere. Men når det gjelder jenter som ikke er etnisk norske, synes Anders det ser annerledes ut, og han tror de har det vanskelig:

Vi har jo blitt et flerkulturelt samfunn, så det er en del jenter som ikke har det så lett. Som ikke har veldig mye valgfrihet, fortsatt i dag. Så for dem er det nok verre, altså hvis du kommer fra en helt annen kultur, så hadde det sikkert vært lettere å vokse opp i den kulturen. For da hadde de ikke sett like store forskjeller, her blir de veldig fort klar over andres muligheter. Og for dem er portene sperret, i hvert fall når de er yngre. Det må være ekstra tungt. Hvis du ser at alle andre har et hav av valgmuligheter, og selv så er du begrensa ned til ganske tøft arbeid.

Det at jenter med innvandrerbakgrunn har begrensede muligheter, henger ifølge Anders sammen med hva det å vokse opp som jente i en familie med innvandrerbakgrunn innebærer av kontroll. Anders gir uttrykk for at friheten etnisk norsk ungdom besitter, kan bidra til å gjøre tilværelsen som jente med innvandrerbakgrunn ytterligere problematisk. Ved at de to ulike kulturene stilles opp mot hverandre, utløses frustrasjon og konflikt hos jentene.

Egil har også en oppfatning av at overdreven grad av kontroll i familien kan henge sammen med voldsbruk blant jenter med innvandrerbakgrunn:

Jentene prøver å matche guttene. Lager jentegjenger, råere miljø, mer rus. Og så kan man vel si at det har mye med innvandring å gjøre, for de føler kanskje ikke at de passer inn her. Konflikter hjemme, har det kanskje veldig strengt hjemme, og så tar de det ut. For du kan se at de som er mest utagerende, det er de som har det strengest hjemme.

Det å ha det strengt hjemme, kan føre til at jentene må ”ta det ut” på andre måter. Ved å utsettes for overdreven kontroll, kan vold oppleves som en måte å avreagere på. Egil forteller videre om hvordan kontroll over jenter i innvandrerfamilier fungerer begrensende, og kan lede til desperate handlinger:

Ofte går det på at de er utstøtt hjemmefra, fordi de kanskje har valgt en annen livsstil, eller har valgt å trosse foreldrene. Kanskje foreldrene vil at barna skal leve etter sitt levesett og så har barna lyst til å leve mer vestlig, og så blir det en konflikt der. Og da er det veldig kort vei til å bli utstøtt, de prøver å tvangsgifte og sånne ting. Og ofte kan vi se på utagerende ungdom, som har en atferd som de kanskje ikke har hatt tidligere, at når vi tar inn til samtale og snakker om dette her, da kommer det fram ting som de vet kommer til å skje. At om 2 år så skal de bli tvangsgiftet, eller skal ned til hjemlandet sitt for å bo der og sånne ting, og det er jo ting som ligger og trigger, som får fram et eller annet i dem da.

Problemstillingen rundt arrangerte ekteskap, eller ”tvangsekteskap”, var noe flere informanter snakket om, men som særlig Egil trakk frem som en mulig forklaring på hvorfor jenter med innvandrerbakgrunn tar i bruk vold. Åse Røthing og Stine Helena Svendsen (2009) har tatt for seg norske læreplaner i skolen, med spesielt fokus på hvordan ”den norske seksualiteten” presenteres. De viser at temaet arrangert ekteskap vies plass i enkelte lærebøker i skolen, men preges av å skape et skille mellom ”oss” og ”dem”. Den norske, selvvalgte seksualiteten knyttes til etnisk norske nordmenn, mens ”de andres” seksualitet preges av mystikk og

fremmedhet. Arrangerte ekteskap blir en slags grensemarkør mellom det vestlige og norske, og det ikke-norske (Røthing og Svendsen, 2009: 70). Ved å skille mellom etnisk norske jenters og jenter med minoritetsbakgrunns seksualitet, gjøres innvandrerjentas seksualitet til en motsatt seksualitet, som går på tvers av det norske. Jenta fremstår som å holdes fast i en tradisjonell seksualitet, gjennom en ekteskaps- og samlivsform som virker gammeldags og utdatert. Mine informanter gir uttrykk for en liknende forståelse av ”innvandrerjentas” seksualitet som noe fremmed, et skille settes mellom etnisk norske jenter og jenter med innvandrerbakgrunn. Særlig fremheves arrangerte ekteskap som typisk i familier med innvandrerbakgrunn, og som å fungere som en direkte årsak til jenters bruk av vold. Slik forsterkes skillet mellom ”oss” og ”dem”, og måten innvandrerfamilien er organisert på fremstår som fremmed og svært annerledes enn ”våre” familier.

Jenta fra innvandrerfamilien beskrives i liten grad som å være autonom, og hennes seksualitet fremstilles som å være påtvunget henne utenfra. Det er denne tvangen, og opplevelsen av kontrasten mellom egen og etnisk norske jenters seksualitet, som av informantene beskrives som mulig årsak til disse jentenes voldsbruk. Med bakgrunn i Sernhedes (2001) teori om konstruksjonen av en innvandrermaskulinitet, kan se ut som om en innvandrerfemininitet skapes gjennom informantenes fortellinger. Jenter og kvinner med innvandrerbakgrunn fremstår som å inneha en egen femininitetsform, og de to kjønnsrollene henger sammen og forsterker hverandre. Mens innvandrermaskuliniteten sees som å inneholde farlighet og dominans, blir innvandrerfemininiteten oppfattet som å være preget av underdanighet og manglende autonomi. På denne måten tillegges innvandrerjenta egenskaper som passer med forestillingen om innvandrerfemininiteten. Sernhedes (2001) teori om innvandrermaskulinitet, kan her brukes for å forstå informantenes omtale av jenter med innvandrerbakgrunn som å ha en ”annen” seksualitet enn etnisk norske jenter. Det er denne seksualiteten, og det avvikende aspektet ved den, som tas i bruk som forklaringsmodell for å forklare jenters avvikende handlinger og voldsutøvelse. På samme måte som for gutter med innvandrerbakgrunn, tolkes jenters handlinger mot en bakgrunn av etniske og kulturelle faktorer, noe som bidrar til å utforme forestillinger om en bestemt innvandrerfemininitet.

Egil forteller her om hvordan jenter med innvandrerbakgrunn er mer sårbare overfor gutter enn etnisk norske jenter er. Han forteller om hvordan en gutt som har vært kjæreste med ei jente kan eksponere henne og hennes seksualitet på en måte som vil være skadelig for jenta:

Jenta er i en veldig sårbar situasjon, for hun har hatt tiltro til denne gutten, som da legger henne ut på nettet med kanskje historier og sånn. De har en mye lavere terskel enn det som er normalt for oss norske, som har normale kjæresteforhold når vi kanskje er 15-16 år og foreldrene vet om det, mens de har et mye mer skjult forhold og kanskje eldre kjæreste, sånne ting.

Ved å sette det som sees som ulike seksualitetspraksiser opp mot hverandre, forsterkes ulikheter. Det ”normale”, måles ut i fra forestillinger om hva som er vanlig blant etniske nordmenn. Jenta med innvandrerbakgrunn blir gjort til offer for sin egen seksualitet, som fremstilles som å virke styrende og bestemmende på hennes liv.

8.3.2 Konflikter mellom jenter med innvandrerbakgrunn.

Når jenter har konflikter, blir de som vist tidligere i avhandlingen ofte oppfattet og behandlet annerledes enn gutters konflikter. Selve konfliktene og voldshandlingene gis en annen mening, det sees som noe annet. Ofte beskrives jenter som å være mer grusomme, deres handlinger sees som ”slemmere” og som i større grad preges av en tanke om å skade. Jenter beskrives slik som å være både utspekulerte og styrt av følelser.

Etnisk norske jenter og jenter med innvandrerbakgrunn fremstilles også på ulike måter av enkelte informanter. De sistnevnte blir da beskrevet som å være mer opptatt av å stadig ha konflikter med andre jenter, og konfliktene beskrives som råere. Det er nettopp deres etnisitet og bakgrunn som danner grunnlaget for forståelsen av handlingene deres. Egil hevdet at det som utløser konflikter og bruk av vold mellom jenter med innvandrerbakgrunn skiller seg fra konflikter hvor etnisk norske jenter er involvert:

Man kan si at den verste biten jeg har opplevd innen jentevold, det er somaliske jenter. Det er ikke noe å legge skjul på. Volden er råere, de er mer innad, og mye mer konfliktskapende ut ifra tro. Norske jenter, de kan kanskje være sånn ut i fra mote, klær, oppførsel. Mens innvandrerjentene går mer på religion og vanære, og å skape dårlig rykte.

Jeg spør Egil om konfliktene kan føre til vold mellom jentene, og han svarer slik:

Ja, og for å ta et eksempel i det somaliske miljøet, så kan det være nok at en jente har blitt sett sammen med en eldre mann nedi byen, så er det starten på hele opplegget.

Selv om forklaringen på volden legges til jentene og deres egenskaper, trekkes fortsatt kontroll og manglende frihet frem som årsaker til hvorfor innvandrerjenter har konflikter. Tore oppfatter jentene som å også selv strengt regulere innholdet i andre jenters femininitet, han omtaler dem som å utøve kontroll over hverandre i forhold til hva som sees som akseptabelt. Og dette blir utløsende for konflikter jentene imellom:

T: Veldig mye intriger og guttegreier. Hvordan du skal gå kledd, blant våre nye landsmenn er det veldig mye av det.

S: Og det er da mellom jenter?

T: Mellom jentene. Ikke noen gutter med i bildet her. Hvordan du skal kle deg, om du skal ha hijab, om du skal ha olabukse... mye konflikter, mye diskusjoner rundt akkurat det der, og så er det guttegreier da selvfølgelig.

Egil snakket om det han kalte ”motsatt rasisme”. Han mente å se tendenser til at jenter med ikke-vestlig bakgrunn, utøvde en slags rasisme mot vestlige jenter. Men som enda vanligere så han at konflikter finner sted *mellom* jenter med innvandrerbakgrunn, ofte mellom jenter med opprinnelse fra ulike land. Hans inntrykk var at jenter med innvandrerbakgrunn oftere starter intriger og konflikter enn etnisk norske jenter:

I det somaliske miljøet for eksempel, der bygger de seg opp sine intriger, og får med seg flere og flere. Og det, hva man skal kalle det, motsatt rasisme eller rasisme, de bruker det som formildende omstendigheter. Du hører ofte om at, ja, si en tyrkisk jente har sagt et eller annet om en somalisk jente, da kan det plutselig komme 4-5 somaliske jenter og skal ta den ene jenta. Og da handler det ikke om hva den somaliske jenta har sagt og gjort, da er det en tyrker som skal ta en somalier, og da skal de beskytte henne. Så for oss nordmenn som ser dette fra utsiden, så har de utrolig mye fordommer mot hverandre, pakistanere mot marokkanere, somaliere mot eritreere, og generelt mange muslimer mot vestlige.

Gjennom vektlegging av deres etniske bakgrunn som skiller seg fra den norske, fremstår jentene med innvandrerbakgrunn som en homogen gruppe. Men selv om Egil plasserer disse jentene i én gruppe, ser han likevel store interne konflikter foregå mellom jenter med innvandrerbakgrunn. Konfliktene oppfatter han som å skyldes jentenes ulike etniske opprinnelser, som gjør at de ikke går overens. Samtidig er det nettopp deres felles identitet som ”innvandrerjente” som fremstår som årsak til deres konflikter og voldsbruk. Volden fremstår slik som å kunne forklares ut ifra etnisitet, og individene risikerer å forsvinne i kulturelle forståelser.

8.4 Den skadelige familien.

På ulike måter fremstår familien som potensielt skadelig for ungdom, ofte som særlig skadelig for jenter. Men hva som sees som skadelig i familiestrukturene beskrives på ulike og til dels

motstridende måter. Både den strenge familien og den oppløste familien fremstilles som uheldige miljøer å vokse opp i, og som mulige årsaker til jenters bruk av vold.

Gutter fremstilles ofte som å ha volden integrert i sin natur. Utøver gutter vold, ses ikke handlingen like ofte som å kunne spores tilbake til familieforhold som for jenters del. Jenters vold beskrives i større grad som å ha underliggende årsaker, som for eksempel ustabile familieforhold. Flere informanter ga uttrykk for at det å komme fra familier hvor far ikke er tilstede og mor er utslitt og oppgitt, vil påvirke jenter negativt i større grad enn gutter. Tore forteller her om sine erfaringer med dette:

T: Jeg vil påstå at hos veldig mange av disse jentene, så er det ikke så mye å hente hjemme. Ikke nødvendigvis fordi det er noe sånn fyll og stoff og sånne ting, mødrene gjør så godt de kan tror jeg. Men med andre barn med i bildet, så spørres det hvor mye tid du har til de som er 15-16 år. Jeg tror nesten det er 100 % at de bor med mor eller far, og da oftest alene med mor.

S: Mer typisk for jentene?

T: Ja, hvis jeg tenker veldig kjapt nå, så er det nok det.

Her uttrykkes en oppfatning av familien som viktigere for jenter enn for gutter, i forhold til å unngå kriminalitet. Likevel virket det som om informantene for det meste uttrykte en generell bekymring for ustabile familieforhold med manglende grensesetting når samtalene dreide seg om familieforhold. Som oftest snakket informantene om ungdom generelt i denne sammenhengen, ikke om jenter spesielt. Det virket som om de fleste var opptatt av familiens betydning for både gutter og jenter, selv om noen eksplisitt omtalte jenter som mer sårbare for ustabile familieforhold. Hva kan det da komme av at ved å gå dypere inn i dette temaet, fremhever flere av informantene familiens betydning som særlig stor for jenter? Forklaringen kan ligge i at bildet av jenter som voldsutøvere oppleves som fremmed og uforståelig, og forklaringene kan fungere som forsøk på å opprettholde det tradisjonelle bildet av hvordan

jenter ”er”. Voldsutøvelse medfører et brudd med tradisjonelle forståelser av jenterollens innhold, noe som kan bidra til at årsaksforklaringer vektlegges.

8.4.1 Den strenge familien, og den oppløste familien.

Hagans (1988) teori om hvordan familiens kontroll over jenter kan forklare deres mindre tilbøyelighet til kriminalitet, er som tidligere diskutert kontroversiell. Teorien representerer en posisjon hvor likestilling fremheves som uheldig, og selve forklaringsgrunnlaget i teorien virker som å være bygget opp rundt et syn på mannens overordning som både ønskelig og nødvendig. Likevel er de to idealtypiske familiemodellene Hagan presenterer interessante i denne sammenheng, da de har en rekke likhetstrekk med familiemodellene mine informanter bruker i sine fortellinger om jenter og deres voldsutøvelse. I det følgende vil derfor Hagans to idealtypiske familiemodeller tas i bruk for å diskutere informantenes fremstilling av ulike familieordninger som å være uheldige på forskjellige og til dels også motstridende måter.

Hagans (1988) to idealtypiske familiemodeller, den patriarkalske og den egalitære, skilles fra hverandre først og fremst gjennom ulik organisering og maktposisjonering mellom mann og kvinne i familien. Når Hagan beskrives familiene, fremstår den egalitære familien som å frembringe økt kriminalitet og vold hos jenter, på grunn av manglende kontroll i familien. Den patriarkalske familien blir presentert som å være mer tradisjonell, og som ønskelig hvis målet er å hindre kriminalitet hos jenter.

I informantenes fortellinger om jenter og deres bruk av vold, fremsto mangel på kontroll og struktur i familien som en mulig forklaring på jenters vold. Det å bo med kun én forelder, som oftest mor, ble av enkelte informanter sett som å være mer vanlig for jenter som bruker vold enn for gutter. Ifølge Hagan har denne typen familier likhetstrekk med den egalitære familiemodellen, slik at også det å kun bo med mor vil medføre mangel på kontroll, noe som vil påvirke jenter negativt i forhold til kriminalitetstilbøyelighet (Hagan, 1988). I informantenes fortellinger fremstår ofte jenter som å være mer avhengige av de ”riktige” familieforholdene enn gutter. Når det ble snakket om jenter generelt, fremsto mangel på

kontroll i familien som en utløsende faktor for voldsbruk. Familier ble beskrevet som å være oppløste, og styrt av en sliten mor som ikke klarte skape struktur eller rammer for jentene. Uten trygghet og stabilitet, kan veien til bruk av vold bli kort.

Familien som i informantenes fortellinger ble beskrevet som å mangle kontroll og grensesetting, har visse likhetstrekk med Hagans idealtypiske egalitære familie (ibid). Denne familien kjennetegnes av foreldrenes manglende kontroll, noe som særlig har innvirkning på jenters deltakelse i kriminalitet. Den andre familietyper Hagan presenterer er den patriarkalske familien, hvor maktforholdene er tydelige. Her er mannen familienes overhode, og kontroll utøves i stor grad over jentene i familien. Hvilke måter å organisere familien på ser informantene som ønskelige for jenters del?

Informantenes fortellinger illustrerer tydelig hva Hagans dikotomiske familiemodeller er, nemlig idealtyper. Den rene patriarkalske eller egalitære familien finnes ikke, og kanskje er ingen av dem ønskelige heller. Men de to familiemodellene kan anvendes i analyse av informantenes beskrivelser av ulike familieformer, hvor kontroll både i for liten og for stor grad fremstår som skadelig for jenter, og som mulig forklaring på bruk av vold. Avhengig av etnisk bakgrunn og kjønn, vektlegges familiens egenskaper i ulik grad og på til dels motstridende måter.

I informantenes fortellinger, blir den oppløste familien ofte beskrevet som årsaken til jenters bruk av vold. Økt grad av kontroll og stabilitet etterlyses, jentene beskrives som å behøve å bli holdt fast av familien. Det er nettopp mangelen på grenser, struktur og kontroll informantene fremstiller som årsak til jenters vold og avvikende handlinger. Men også det å sitte fast i familiens strenge rammer av kontroll beskrives som skadelig og som å kunne utløse vold hos jenter. Når informantene snakket om jenter med innvandrerbakgrunn, var *overdreven* kontroll hjemme noe de uttrykte bekymring over. Egil snakket mye om dette, og om hvordan kontrollen i all hovedsak blir utøvd mot *jenter* i innvandrerfamilier. Også søsken beskrives som å involveres i kontrollutøvelsen, da i all hovedsak brødre:

Familien kanskje har lagt en plan for denne jenta, at hun skal giftes bort eller hun skal følge de og de tradisjonene. Og da har de storesøskene som passer veldig på. De passer på at lillesøsteren sin ikke lever for vestlig, ikke tar vestlige tendenser, og følger veldig opp, og det jeg synes er skremmende der, er hvor tiltro de har til foreldrene sine. For de trenger ikke å leve sånn selv, guttene. Så da er vi litt tilbake på det her med tro og æresbegreper og sånn, en gutt kan gå ut og gjøre hva han vil og ha det mye friere. Mens en jente skal beskyttes og passes på mye mer.

Jeg spurte Egil om han tror det er tøffere å være jente i slike familier:

Ja, jeg vil si det. Jeg vil si det. Også ser jeg storebrødre som angir søsteren sin til foreldre, som vet at da blir lillesøster slått eller kanskje tvangssendt til hjemlandet sitt og sånne ting. Men, det er vel dette æresbegrepet deres som er såpass stort.

Videre spurte jeg Egil om det er de samme jentene som lever under denne kontrollen som også bruker vold:

Ja, for da blir de ofte en drop-out som det heter, de må ut av miljøet. Og da har du de som kommer på krisesenter, som opplever å finne seg et nytt miljø, og som det går veldig bra med. Men så har du de som kanskje ikke har de ressursene, som trekker seg til feil miljø og havner på gata. Og blir i den løpebanen.

I dette kapittelet har vi sett at mens etnisk norske jenter fremstår som å utøve vold som et resultat av manglende rammer og kontroll i familien, blir den *overdrevne* kontrollen vektlagt når det snakkes om vold blant jenter med innvandrerbakgrunn. Det kan virke som om mer kontroll og struktur etterlyses for etnisk norske jenter, mens det å tildeles større grad av frihet sees som ønskelig for jenter med innvandrerbakgrunn. Informantenes omtale av jentenes ulike familieforhold, kan sees som uttrykk for at begge måtene familiene er organisert på oppfattes som å være for langt ut mot hver sin ytterkant. Enten for mye eller for lite kontroll, begge

deler fremstår som uheldig. På ulike måter ilegges familien stor betydning i fortellinger om jenters vold og bakgrunn for voldsutøvelse.

9 De tvetydige forståelsene av jenters vold.

[...] the mean girl story is a new twist on a very old and damaging construction of women” (Chesney-Lind og Irwin, 2008: 21).

I denne avhandlingen har ulike måter jenters voldsutøvelse kobles sammen med forestillinger om femininitet på, blitt diskutert og analysert. Vold har gjennom analysen blitt presentert både som uttrykk for en ny femininitet, og som brudd med en normativ femininitet. Et dobbelt bilde av jenter som bruker vold viser seg: på den ene siden vises bildet av den tøffe, selvstendige jenta, på den andre siden: bildet av jenta som offer. Tvetydighet i jenterollen fremstår som å prege forståelsene av jenters vold, og det er denne tvetydigheten som vil settes i fokus i dette avsluttende kapittelet.

I det følgende trekkes trådene sammen for å se nærmere på de ulike forestillingene som finnes om jenters bruk av vold, og hvordan jenters vold settes i sammenheng med tanker om femininitet. Først diskuteres informantenes fremstillinger og forståelser i forhold til deres ståsted og yrke, og de ulike måtene de jobber i kontakt med jenter på. Hvilke likheter og forskjeller finnes i informantenes forestillinger, og hva slags tanker om jenterollen kommer frem? Deretter blir de ulike bildene av jenter som har blitt presentert diskutert videre, for å se på hvordan kulturelle forestillinger omkring kjønn og forventet femininitet skaper tanker om

hvordan jenter er. Hvilke betydninger kan dette ha for oppfatninger av normative kjønnsroller og for jenters egen tilnærming til jenterollen? Avhandlingen rundes deretter av med noen avsluttende betraktninger.

9.1 Ulike ståsted – felles forestillinger.

Informantene representeres i avhandlingen gjennom sine yrker og ulike posisjoner. Deres erfaringer med jenters vold var varierende, mye med bakgrunn i ulikheter i deres yrkeshverdag. I avhandlingens analysedel har ikke informantenes yrke blitt spesifisert og diskutert. De ulike informantene settes ikke eksplisitt opp mot hverandre, hvordan deres forståelser kan tenkes å henge sammen med hvor de jobber blir ikke videre diskutert.

Variasjon blant informantene var et viktig poeng, og var noe av grunnen til at informanter fra ulike yrkesgrupper ble inkludert. Men å kontrastere de ulike informantene opp mot hverandre basert på deres yrker, har ikke vært hovedtema i avhandlingen. Utvalget er for lite til å kunne trekke konklusjoner om hvilken betydning yrke og arbeidssted kan ha. Likevel kan det være interessant å se om det finnes måter informantenes forestillinger skiller seg fra hverandre på, og i så fall hvilke. Har informantene ansatt i politiet andre forestillinger om jenters vold enn de som er ansatt på ungdomsklubb eller i barnevernet? Kan vi finne noen tydelige skillelinjer blant informantene knyttet sammen med hvor de jobber og på hvilke måter de møter ungdom?

Mitt inntrykk er at jenter som bruker vold i stor grad ble beskrevet på samme måte av de ulike informantene. De aller fleste brukte for eksempel ordet ”infame” i sine beskrivelser av jenter, et ord jeg i forkant av intervjuene ikke hadde et spesielt forhold til, og som jeg hadde inntrykk av at var på vei ut av dagligtalen. Ordet har, som diskutert i kapittel 5, tradisjonelt blitt brukt for å beskrive en skyggeside ved hvordan jenter og kvinner er, og har en negativ klang. Det var overraskende å finne at ordet fremdeles blir brukt, og i tillegg fortsatt ilegges en tradisjonell betydning. Beskrivelsene av jenter som å være ”guttete” gikk også igjen, og det samme gjorde beskrivelsene av jenta som det egentlige offeret, selv når hun er utøver av vold.

Selv om informantene ikke omtalte jenter på nøyaktig samme måte, er fremstillingene deres preget av store likhetstrekk.

Et trekk som i enda større grad kommer frem i intervjumaterialet, er hvordan informantene gjennom sine fortellinger og beskrivelser ofte motsier *seg selv*. En og samme informant kunne beskrive jenters vold og femininitetens innhold på flere ulike måter, ingen av informantene ga uttrykk for å ha en klar og tydelig formening om hva det innebærer å være jente i dag, eller hva jenters vold kan være uttrykk for. Jenter som bruker vold blir, som vist gjennom avhandlingen, ofte omtalt som å være jenter av tiden, tøffe jenter som klarer seg selv. Samtidig blir tøffheten sett på som en front jenter setter opp, noe som skjuler den "egentlige" jenta. Også etnisitet trekkes inn, etnisk bakgrunn vektlegges i stor grad av informantene i deres beskrivelser av hvem jentene er og hva deres vold er uttrykk for. Å skulle avgjøre i hvilken grad ulike yrkeserfaringer spiller inn på informantenes forståelser og fremstillinger, er ikke uproblematisk. Hva ligger egentlig til grunn for, og skaper, forestillinger? Det at forestillingene som kom frem i så stor grad samsvarer med hverandre, kan si oss noe om at kulturelle bilder av jenters vold har stor betydning for hvilke forestillinger som dannes, kanskje større betydning enn personlige erfaringer. Tross varierende erfaringer i arbeid med ungdom generelt og jenter spesielt, viser informantenes forestillinger seg å likne hverandre. Dominerende bilder av hvordan jenter er, legger kanskje føringer for hvilke forståelser man danner seg, føringer som er vanskelige å fri seg fra.

9.1.1 Mellom forestillinger og virkelighet.

Mitt hovedfokus i denne avhandlingen, har vært å studere og analysere forståelsesmåter og forestillinger som finnes om jenters vold. Men kanskje kan informantenes fortellinger også si oss noe om virkeligheten, det at informantene faktisk jobber i tett kontakt med ungdom må tas med i beregningen. Informantenes forestillinger, og tvetydigheten som der kommer til syne, kan være gjenspeilinger av en virkelighet hvor kravene som stilles til jenter er motstridende. Ambivalensen mellom å ønske jenter opp og frem, og ideer om hva sann kvinnelighet innebærer, kan føre til at jenter finner seg selv i en sosial posisjon med et trangere

handlingsrom enn det gutter har. Forståelsesmåter og virkelighet kan slik sees som å henge sammen, som gjensidig skapende strukturer.

Kan det være en sannhet i at jenter tar i bruk andre maktmidler enn gutter? At jenters måter å samhandle på virkelig skiller seg fra gutters samhandling? I så fall handler det ikke kun om kulturelle *forestillinger*, men om en faktisk ulikhet mellom kjønnene. Hvilke årsaker kan så dette ha?

Når negative aspekter fremheves som typisk for hvordan jenter er, fremstår jenterollen som en uønsket rolle for jenter å innta, noe som ble diskutert i kapittel 4. Gjennom fremhevingen av jenter som utspekulerte og som opptatt av å skape konflikter innad i relasjoner, oppfordres nærmest dagens jenter til å ta avstand fra det tradisjonelt feminine. Å innta en posisjon som ”guttejente” kan være en måte å markere avstand fra en tradisjonell, og ofte negativt omtalt, jenterolle. Slik kan jentene etablere seg som noe annet, med en identitet som skiller seg fra hva som er innholdet i den tradisjonelle jenterollen. Det at jenter omtales som å være utspekulerte, manipulerende, slemme mot venninner og vanskelige å ha med å gjøre, kan føre til at det hos enkelte jenter oppstår et ønske om å markere avstand til denne kulturen. Men hvis jentene går så langt som å ta i bruk fysisk vold, vil de nærme seg gutterollen i for stor grad, noe som også vil fungere sosialt marginaliserende. Ingen av de to ytterpunktene fremstår som ønskelige.

Sibylle Artz hevder jenters sosiale underordning gjør at de tar til seg og internaliserer dominerende kulturelle forståelsene av hva det betyr å være jente, og at de som en følge utøver vold mot hverandre. Dette defineres som *oppressed group behaviour* (Artz, 1998: 178), som kan oversettes med ”undertrykket-gruppe oppførsel”. Gjennom å ta til seg rådende forestillinger om den undertrykte gruppen man selv tilhører, handler man slik man opplever det som forventet:

Because all standards and roles are prescribed by the dominant group, the subordinate group's greatest hope lies in achieving dominant-group standards and fully enacting the roles assigned to them. (Artz, 1998: 179).

Ifølge Artz fremstilles kvinner som underordnet mannen gjennom tydelige kulturelle bilder. Jenter som bruker vold mot hverandre har internalisert bildet som tilbys dem av jenter som mindre verdt, og dermed utøver de vold mot hverandre, noe Artz betegner som horisontal vold (ibid: 179). Dette fremstår som en tryggere vold, trusselen fra jentenes egen gruppe vil aldri overstige trusselen fra dominerende grupper (ibid: 179), her gutter og menn. Gjennom sitt handlingsmønster, bidrar jentene til å binde seg selv fast i posisjonen som underordnet. De har dermed ikke noe annet valg enn å holde seg til andre som er marginalisert på samme måte. Og den horisontale volden fortsetter.

Det er ikke uproblematisk å fremme det en vil åpent og direkte når en er i en sosialt underlegen posisjon, en posisjon dagens jenter fortsatt på mange måter befinner seg i. En slik posisjon kan føre til at jenter må fremme sine interesser på mer skjulte måter, med det resultat at konflikter mellom jenter utspilles annerledes enn konflikter mellom gutter. At det for gutter ses som naturlig å løse konflikter ved bruk av fysisk makt, mens dette ikke på samme måte godtas som en del av jenters handlingsrom, kan gjøre at skjulte maktstrategier blir jenters måte å samhandle på. Selv om intriger og baksnakking omtales som noe uønsket, er det likevel slike fenomener som fremheves som typisk for jenter. Gjennom dette tilbys jenter å ta i bruk slike skjulte maktformer som en måte å spille ut sin femininitet på. Kolnar (2006) bruker som vist i kapittel 3 begrepet "den sentripetale invitasjon" for å beskrive hvordan menn gjennom kulturen tilbys vold som en vei til mannlighet. Kanskje tilbys jenter en annen invitasjon som en vei mot femininitet, jenters "sentripetale invitasjon" tilbyr kanskje *skjult* makt som strategi. Betydningen av sosial posisjon og dominerende stereotyper omkring kjønn og kjønnsroller virker som å være stor, og jeg vil derfor fremme viktigheten av å ikke fremstille jenters vold og skjulte maktbruk på lik linje, som uttrykk for hvordan jenter essensielt er. Heller bør fokus settes på ulike sosiale faktorer som kan tenkes være i spill, og på hvilke måter disse kan ha betydning for rommene femininitet utformes i. Forestillingene kan være gjenspeilinger av virkeligheten, samtidig som forestillingene også virker *tilbake* på

virkeligheten og bidrar til å forme jenters handlingsrom. Forestillingene må sees som å ha skapende kraft på virkeligheten, og er derfor viktige i seg selv.

9.2 Tvetydigheten i forestillingene.

Det som i størst grad kan trekkes ut av informantenes fortellinger om jenters vold, er graden av tvetydighet som preger forestillingene. Også hos en og samme informant kunne tvetydige tanker om jenterollens innhold komme frem.

De ulike forestillingene informantene ga uttrykk for, skiller seg fra hverandre samtidig som de trekker på mange av de samme tankene. På den ene siden uttrykker informantene å se konturer av noe nytt: dagens jenter beskrives som å ha blitt tøffere, de har blitt mer lik gutter. Denne forståelsen kan tolkes som tegn på en ny, alternativ femininitet, en femininitet hvor jenters handlingsrom har blitt utvidet. På den andre siden kommer tradisjonelle bilder av jenter og femininitet frem hos informantene, hvor jenter presenteres som utspekulerte og sleipe, som å ta i bruk skjult makt for å fremme sine ønsker. De beskrives også som ofre som ikke kan stilles til ansvar for sin bruk av vold.

Jenter fremstår som å utspille sine liv i en balansegang hvor det gjelder å befinne seg et sted mellom for stor og for liten vektlegging av femininitet. Ikke for tradisjonell, men heller ikke for nyskapende. Denne balansen opprøres og utfordres når jenter tar i bruk vold.

Informantenes fortellinger om jenters vold, fremstår som stadige resonnementer for å komme nærmere en forståelse av hvem disse jentene er, og hva deres vold betyr. Hva kjennetegner jenter som bruker vold? Hvorfor gjør de det de gjør? En av avhandlingens problemstillinger tok sikte på å lete etter hvilken mening som ilegges jenters vold. Og nettopp det å sette handlinger inn i en kontekst, å forstå og forklare jenters bruk av vold, fremstår som et ønske hos informantene. Forestillingene som presenteres, kan ses som uttrykk for resonnementer og

tankerekker. Vold medfører et brudd med tradisjonelle forståelser av hva det å være jente betyr, og med det følger et ønske om å kunne forklare.

9.2.1 Gamle forestillinger i nye uttrykk.

Konflikter mellom jenter har tradisjonelt blitt sett som å dreie seg om krangling mellom venninner, intrigemakeri og uvennskap utløst på grunn av gutter og kjæresteri. Det at jenter bruker fysisk vold fremstår ofte som noe nytt, men også her fremstilles makt og hierarki som å ligge under. Det særegne ved jenters vennskapsforhold sees som utløsende for voldsbruk blant jenter, handlingene fremstår også her som å dreie seg om intriger og krangling. Og med dette grepet, gjøres også den fysiske volden til noe gjenkjennelig: det handler fortsatt om hvordan ”jenter er”. De samme trekkene ved jenter fremstilles som å ligge under når det gjelder fysisk vold som når det gjelder mobbing og intrigemakeri, de kommer bare til uttrykk på nye måter. Slik jeg ser det, er dette representasjoner av gamle stereotyper i nye uttrykk.

Jenter blir av informantene beskrevet som å være ”tøffe”, noe som settes i sammenheng med utviklingen av en ny jenterolle. Dette kunne tenkes å medføre et større handlingsrom for utforming av femininitet. Men de ”tøffe” jentene blir samtidig beskrevet som å være ”guttete”, noe som skaper avstand mellom jentene og femininiteten. De ”guttete” jentene fremstilles ikke som å gi uttrykk for en ny form for femininitet, men som uttrykk for feil eller mislykket femininitet.

Kjersti Ericssons (1997) arbeid om Bjerketun verneskole for jenter, og Nina Jons (2007) tilsvarende analyse av Foldin verneskole for gutter, har i avhandlingen blitt anvendt i diskusjoner om utforming og kontroll av jenters femininitet. Seksualitet har særlig for jenters del fungert som grunnlag for kontroll, men også for gutter har forestillinger om normative handlingsrom i forhold til kjønn og kjønnsroller ført til kontrolltiltak. Det å utøve vold eller på andre måter utagere, har for gutter ikke hatt den samme marginaliseringseffekten som for jenter, vold ses til en viss grad som en naturlig del av maskulinitet (Jon, 2007). Likevel har overdreven eller ubegrunnet voldsbruk heller ikke for gutters del blitt godtatt. På hvilke ulike måter blir vold sett i lys av femininitet for jenter og maskulinitet for gutter?

Ericsson og Jon sammenliknet sine funn fra de to ulike verneskolene, og fant at mens kontrollen utøvd over jenter syntes å dreie seg om seksualitet, en kjønnet kontroll, ble kontrollen over gutter utøvd som en følge av deres *lovbrytende* handlinger. Likevel hevder forfatterne at også kontrolltiltak mot gutter handlet om kjønn, og at ikke forestillinger om kjønn kun kan sies å ha hatt betydning for kontroll over jenter (Ericsson og Jon, 2006: 131). Men kontrollen har vært uttrykk for *ulike* kjønnede forestillinger.

Guttenes lovbrudd ble ved Foldin oppfattet som uttrykk for en særegen maskulinitetsform, hvor maskuline trekk overdrives og hvor regelverk og autoriteter ikke ilegges betydning, en maskulinitetsform Jon kaller "cowboymaskulinitet" (Jon, 2007). Ved Foldin skulle guttene formes til å bli "skikkelige gutter" med en passende mengde maskulinitet. Anstendig oppførsel og evne til kameratskap ble vektlagt som ideal, men også evnen til å forsvare seg i en slåsskamp (ibid: 135). Ericsson og Jon (2006) hevder ut fra dette at det som brakte guttene til Foldin, bar preg av en viss kontinuitet med kulturelle forestillinger om maskulinitet (ibid: 137). Problemet var guttenes *overdrivelse* av maskulinitet, men denne overdrivelsen kan ses som å fungere som en forlengelse av kulturelt aksepterte bilder av maskulinitet. Dermed kunne de ansatte ved Foldin se med en viss overbærenhet på guttenes oppførsel: "gutter er gutter" (ibid: 136). Guttene utøvde riktignok maskulinitet, Foldins mål var dermed simpelthen å dempe og kontrollere maskulinitetsutøvelsen. For jenters del, fantes det derimot ingen liknende forståelse av deres oppførsel. Jentenes handlinger fremsto som et brudd med, og en trussel mot, kulturelt akseptert femininitet, ikke som en overdrivelse av godtatte handlingsmønstre. Som en følge av at jentenes handlinger ikke ble vurdert som representasjoner av femininitetens uttrykk, ble deres avvik oppfattet som større enn guttenes.

Forskjellen i hva ulike handlinger representerer i forhold til kjønnsroller, kan også ha noe å si for hvilke forestillinger som møter dagens jenter ved voldsutøvelse. Selv om vold heller ikke godtas for gutters del, ligger fortsatt volden i en forlengelse av kulturelt aksepterte oppskrifter på maskulinitet. Overdrivelsen representerer en kontinuitet. Guttene følger fortsatt oppskriften for sitt kjønn, om enn i overdreven grad. For jenter blir ikke vold sett som en overdrivelse,

men fremstår som et *brudd* med femininitet. Derimot kan *skjulte* maktformer, av mine informanter omtalt som baksnakking, utestenging og intriger, tenkes å fungere på tilsvarende måte for jenter som fysisk vold gjør for gutter. Selv om disse maktformene heller ikke fremstilles som positive eller ønskede hos jenter, representerer de trekk ved hvordan ”jenter er”, og oppleves som en overdreven femininitet. Dermed kan slike handlinger for jenters del fremstå som å være i kontinuitet med femininitet, og ikke sanksjoneres i like stor grad som bruk av fysisk vold. Handlingene fremstår som uttrykk for tradisjonell femininitet, og medfører ikke tanker om brudd eller avvik fra kjønnsrollen på samme måte som fysisk vold.

Dagens jenter har et større sosialt spillerom enn jentene på Bjerketun hadde på 1950-tallet. Fremvisning av tøffhet og selvstendighet kan i dag fremstå som positivt for jenters del, og har blitt integrert som en del av normativ femininitet. Men ved å ta i bruk fysisk vold, bryter fortsatt jenter normer for femininitet, de oppleves som å vise uttrykk for maskulinitet. Gjennom vold blir jentene som gutta.

Gjennom avhandlingen har analysen blitt knyttet opp til en diskusjon om hvorvidt vold også for jenter kan inneholde en sentripetal mulighet. På ulike måter kan det virke som om rommet for å utøve femininitet i dag har blitt åpnet opp, rammene for hvordan man kan være jente har blitt større. Men forestillinger knyttet til normativ femininitet er fortsatt virksomme, og fører til at jenters vold i stor grad oppfattes og fremstilles som en kulturell anomali. Selv om det kan tenkes at vold blant jenter selv kan oppleves sentripetalt, representerer vold fremdeles et brudd med kulturelle bilder av femininitet.

9.3 Avsluttende betraktninger.

En rekke spørsmål har gjennom avhandlingen blitt stilt og forsøkt gitt svar på. Nå står vi igjen ved problemstillingene som var utgangspunkt for avhandlingen:

- Hvilke forestillinger finnes omkring jenters bruk av vold, hvilken mening legges i jenters voldsbruk?
- Hvordan kobles jenters bruk av vold sammen med forestillinger om femininitet og maskulinitet?

I avhandlingen har en rekke ulike forståelser av jenter som bruker vold blitt presentert og diskutert. Og det som i størst grad står igjen som å prege forestillingene, er tvetydigheten i fortellingene om jenters vold. På flere ulike måter er bildet av jenta som presenteres dobbelt: for guttete eller for mye jente, utspekulert aktør eller uskyldig offer. Volden fremstilles både som uttrykk for en ny og moderne femininitet, og som et mislykket forsøk på å gjøre maskulinitet. En av informantene beskriver hvordan han tror det er å være jente i dag:

Nei, det er nok bedre å være jente i dag enn da moren min var jente i 1955, da tror jeg at kjønnsrollemønsteret var mye mer stereotyp og sånt. Du har flere muligheter nå. Men det har sin pris.
(Bjørn)

Sitatet inneholder en forståelse av jenter som å besitte en mangfoldig rolle i dagens samfunn. Flere muligheter tilbys jenter i dag, både når det gjelder utdanning, arbeid og seksualitet, og det kan virke som om jenters handlingsrom har blitt utvidet. Samtidig blir jenterollen stadig mer kompleks, hva som forventes er ikke lenger like entydig. Å være jente har kanskje blitt lettere enn før, men å være jente på ”riktig” måte er stadig en utfordring.

Litteraturliste

Aftenposten, A-magasinet, 15. januar 2010, side 46-52: "Når jeg slår, blir jeg veldig rolig".

Andersen, Arnfinn, J. (2009): "Det norske seksuelle medborgerskap". I: *Norske seksualiteter*.
Wencke Mühleisen og Åse Røthing (red.). Oslo: Cappelen Damm.

Ambjörnsson, Fanny (2004): *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.

Artz, Sibylle (1998): *Sex, power and the violent school girl*. Canada: Trifolium books.

Balvig, Flemming (1997): "Vi var børn av sol og sommer", I: *Information* nr 12-13. April 1997.

Bengtson, Mette, Per Øystein Steinsvåg og Hans Terland (2004): *Ungdom bak volden – Forståelse og behandling av ungdom med volds – og aggresjonsproblemer*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bjerrum, Harriet Nielsen (2006): "Kjønn og identitet". I: *Kjønnsforskning – En grunnbok*.
Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Bjerrum, Harriet Nielsen og Monica Rudberg (1989): *Historien om gutter og jenter: Kjønnssosialisering i et utviklingspsykologisk perspektiv*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Burman, Michele (2004): "Turbulent talk: Girls' making sense of violence". I:
Girls' violence. Christine Alder & Anne Worrall (red.). Albany: State university
of New York press.
- Chesney-Lind, Meda & Katherine Irwin (2008): *Beyond bad girls. Gender, violence and hype*
New York: Routledge.
- Chesney-Lind, Meda & Randall G. Shelden (1998): *Girls, delinquency, and juvenile justice*.
Belmont: Wadsworth Publishing co. Inc.
- Christie, Nils (2004): *En passende mengde kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Connell, R.W (1995): *Masculinities*. Cambridge: Polity press.
- Dalen, Monica (2004): *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Davies, Lynn (1984): *Pupil power. Deviance and gender in school*. London: The farmer
press.
- De Los Reyes, Paulina og Diana Mulinari (2005): *Interseksjonalitet*. Malmö: Liber.
- Dullum, Jane (1997): "Alder og kriminalitet". I: *Kriminologi*. Liv Finstad og Cecilie Høigård
(red.). Oslo: Pax forlag.

Ericsson, Kjersti (1997): *Drift og dyd. Kontrollen av jenter på femtitallet*. Oslo: Pax forlag.

Ericsson, Kjersti og Nina Jon (2006): "Gendered social control: a virtuous girl and a proper boy". I: *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 7: 2, 126 – 141.

Ericsson, Kjersti (2009): *Samfunnets stebarn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Estrada, Felipe (1999): *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion*. Stockholms universitet.

Giertsen, Hedda (1997): "Vold". I: *Kriminologi*. Liv Finstad og Cecilie Høigård (red.). Oslo: Pax forlag.

Hagan, John (1988): *Structural criminology*. Cambridge: Polity Press.

Hamar Dagblad, 8.oktober 2009, side 4: "Jentene drikker og slår".

Hanoa, Kristin (2004): "Grove ran – slik utøvere selv ser det". I: *Liv og lovbrudd*. Kristin Hanoa, Kjersti Varang og Hedda Giertsen. Oslo: Universitetsforlaget.

Hauge, Ragnar (1996): *Kriminalitetens årsaker. Utsnitt av kriminologiens historie*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hennum, Nicole (2002): *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder. Om å være mor og far for norsk ungdom*. Doktoravhandling. NOVA-rapport 19/02.

Heidensohn, Frances (1996): *Women and crime*. Houndmills: Macmillan press LTD.

Hey, Valerie (1997): *The company she keeps: An ethnography of girls`friendship*.
Buckingham: Open University Press.

Høigård, Cecilie (1993): "Kvinnelige lovbytere". I: *Kvinnens skyld*. Cecilie Høigård og Annika Snare (red.). Oslo: Pax forlag.

Jon, Nina (2007): *En skikkelig gutt: Arbeidet med å forme en passende maskulinitet på Foldin verneskole 1953-1970*. Oslo: Unipub.

Kolnar, Knut (2006): "Volden". I: *Män i Norden: manlighet och modernitet 1840-1940*.
Jørgen Lorentzen og Claes Ekenstam (red). Stockholm: Gidlunds.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo:
Gyldendal.

Kriminalstatistikk 1980-2008. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå. (Norges offisielle statistikk).

Lykke, Nina (2003): "Interseksjonalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen. I:
Kvinnovetenskaplig tidskrift. Nr 1, 2003.

Mann, nr. 136. Mars 2009.

Messerschmidt, James (2004): *Flesh and blood*. Lanham: Rowman & Littlefield publishers, inc.

Natland, Sidsel (2007): *Volden, horen og vennskapet: En kulturanalytisk studie av unge jenter som utøvere av vold*. Avhandling for graden doctor artium (dr.art.). Universitetet i Bergen.

Nordbø, Dagfinn (2009): *Mira oppfører seg som utagerende idiot*.

URL: <http://ret-web01.int.retriever.no/services/webdocument.html?documentId=00230520090330115786619&serviceId=2>

[Lesedato: 19.04.2010].

Næss, Elisabeth (1999): *Vold er ære, kriminalitet er penger. "K"-gjengen om seg selv*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd.

Ordnett.no. "Infam"

URL: http://ordnett.no/ordbok.html?search=infam&search_type=&publications=2&publications

[Lesedato: 12.02.2010.]

Ordnett.no. "Intersection"

URL:

http://ordnett.no/ordbok.html?search=intersection&search_type=&publications=2&publications

[Lesedato: 14.02.2010.]

Pedersen, Tove Beate (1996): "Kunsten å være "passe": Språk og kjønn stadig et spørsmål om makt." *Materialisten*, 1/2 1996.

Petersen, Anja (2001): "Kvinner i marginalen: Könskonstruksjoner i 1800-tallets fangelse". I: *Mord, misshandel och sexuella övergrep: Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld*. Inger Lövkrona (red.). Lund: Nordic academic press.

Røthing, Åse og Stine Helena Svendsen (2009): "Norskhet og seksualitet i skolen". I: *Norske seksualiteter*. Wencke Mühleisen og Åse Røthing (red.). Oslo: Cappelen.

Sagatun, Solveig (2008): *Kjønn i sosialt arbeid med ungdommer og foreldre*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sahlin, Ingrid (1999): "Diskursanalys som sociologisk metod". I: *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Katarina Sjöberg (red.) Lund: Studentlitteratur.

Sernhede, Ove (2001): "Svart macho eller vit velour", I: *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring*. Claes Ekenstam, Thomas Johansson, Jari Kuosmanen (red.). Hedemona: Gidlunds.

Skjørten, Kristin (1994): "Hensiktsforklaringer på vold". I: *kompedium til KRIM 1000-
Innføring i kriminologi*, 2006. Oslo: Unipub AS.

Solbrække, Kari Nyheim og Helene Aarseth, (2006): "Samfunnsvitenskapenes forståelser av
kjønn". I: *Kjønnsforskning – En grunnbok*. Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen
(red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Svahn, Margareta (1999): *Den liderliga kvinnan och den omanlige mannen. Skällsord,
stereotyper och könskonstruktioner*. Stockholm: Carlssons.

Telste, Kari (2005): *Det rare. Jenter og seksualitet gjennom 100 år*. Oslo: Schibsted
forlagene.

Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen:
Fagbokforlaget.

Walle, Thomas Michael (2006): "Kjønn og etnisitet". I: *Kjønnsforskning – En grunnbok*.
Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (red.). Oslo: Universitetsforlaget.

Wikipedia (2009): "Anomali".

URL: <http://no.wikipedia.org/wiki/Anomali>

[Lesedato: 25.01.2010].

Worrall, Anne (2004): "Twisted sisters, Ladettes, and the new penology: The social construction of "violent girls" ". I: *Girls` violence*. Christine Alder & Anne Worrall (red.). Albany: State university of New York press.

Øverland, Svein (2006): *Selvskading – En praktisk tilnærming*. Bergen: Fagbokforlaget.

Antall ord: 51 223.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 1:

Forespørsel om deltakelse i intervju i forbindelse med masteroppgave.

Jeg er en masterstudent i kriminologi ved Universitetet i Oslo, hvor jeg for tiden arbeider med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven min er jenter og vold, nærmere bestemt unge jenter som utøvere av vold. Jeg er interessert i å finne ut av hvordan vold utøvd av jenter oppfattes og presenteres av personer og instanser som møter disse jentene. For å få innblikk i dette, ønsker jeg å intervju 8-10 personer som på ulike måter arbeider med denne problematikken. Det jeg er interessert i, er dine tanker og erfaringer rundt temaet jenter og vold, og materialet fra intervjuene vil bli brukt i arbeidet med masteroppgaven.

Intervjuene vil foregå som en samtale rundt dette temaet, og vil ta rundt en time. Kun jeg og du vil delta i intervjusituasjonen, og vi blir sammen enige om tid og sted for møtet.

Deltakelse i prosjektet er frivillig. Ønsker du å delta, kan du likevel når som helst velge å trekke deg fra prosjektet uten å oppgi noen grunn for dette. Dette gjelder også etter at intervjuet er gjennomført. Ved ønske om å trekke deg fra prosjektet, vil data vedrørende deg bli slettet. Under selve intervjuene vil du selv kunne bestemme hvilke spørsmål du ønsker å svare på, dette trenger heller ikke begrunnes. Data fra intervjuene vil behandles konfidensielt og bli lagret elektronisk, navn og personopplysninger vil ikke finnes der, slik at ingen kan bli gjenkjent. Kun jeg vil ha tilgang til dette materialet, og ved prosjektets slutt i 2010, vil materialet bli slettet. Når oppgaven er ferdig, vil den kunne leses av alle interesserte. Men ingen enkeltpersoner som har bidratt med intervjuer, vil kunne gjenkjennes.

Ønsker du å delta i et intervju, er det fint om du skriver under på samtykkeerklæringen under, og sender den til meg i posten, til Silje Stenberg, [REDACTED]. Når jeg mottar den, vil jeg kontakte deg på telefon for å avtale tid og sted for vårt møte.

Ved spørsmål kan jeg nås på telefonnummer [REDACTED] eller e-post [REDACTED]. Du kan også kontakte min veileder Kjersti Ericsson ved institutt for kriminologi og rettssosiologi, på telefonnummer [REDACTED].

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen Silje Stenberg.

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien av jenter og vold og ønsker å stille på intervju. All tilstrekkelig informasjon har blitt gitt, og jeg vet hva det samtykkes til. Når som helst kan jeg trekke meg fra det samtykket jeg gir.

Dato..... Signatur

Telefonnummer

Vedlegg 2:

Intervjuguide for voksne som arbeider i kontakt med unge jenter.

Takk for at du vil delta!

1. Hva prosjektet innebærer.
2. Hvilke temaer vi skal snakke om.
3. Hvordan intervjuet vil foreløpe.

Del 1: Ungdom, jenter, vold.

- Arbeidshverdag, erfaringer med ungdom og vold.
 - Fortell litt om hva du arbeider med.
 - Kan du beskrive en vanlig arbeidsdag for deg?
 - Er vold noe du møter i din arbeidshverdag?
 - Kan du beskrive en situasjon hvor du har opplevd vold fra ungdom i jobben din? Var du vitne til eller offer for denne volden?
 - Kan du beskrive et eksempel på en situasjon hvor du har erfart vold fra jenter i jobben din? Hva gjorde du i dette tilfellet, og hvordan fungerte det? Er det noe du ville ha gjort annerledes i denne situasjonen? Hva tror du var bakgrunnen for at denne jenta brukte vold?
 - Er denne situasjonen et typisk eksempel på hvordan jenter utøver vold? Hvorfor eller hvorfor ikke?
 - Hvor ofte må du takle slike møter i jobben din? Var dette et sjeldent tilfelle, eller er det noe som skjer stadig vekk?

-Kan du beskrive et eksempel på en situasjon hvor du har erfart vold fra gutter i jobben din? Hva gjorde du i dette tilfellet, og hvordan fungerte det? Er det noe du ville ha gjort annerledes i denne situasjonen? Hva tror du var bakgrunnen for at denne gutten brukte vold?

-Er denne situasjonen et typisk eksempel på hvordan gutter utøver vold? Hvorfor eller hvorfor ikke?

-Hvor ofte må du takle vold fra gutter i jobben din?

- Ungdom og vold.

-Hvor utbredt er vold blant ungdom i dag, hva tilsier dine erfaringer?

-Hvor utbredt er egentlig vold utøvd av unge jenter, hva er din oppfatning? Mer/mindre nå enn før?

-Hvordan vil du forklare det at jenter bruker vold?

-Hvordan vil du forklare det at gutter bruker vold?

-Hvilke likheter og ulikheter ser du i gutters og jenters bruk av vold?

-Hva kjennetegner ungdommene som bruker vold?

-Hva slags bakgrunn er typisk for jenter som bruker vold? (Familie, oppvekst, rus, osv)

-Hva med bakgrunnen til guttene, hva er typisk for dem?

-Hvem er offer for vold når jenter bruker vold?

-Hvem er offer for vold når gutter bruker vold?

- ”Ny vold”, vold via tekstmeldinger, på internett osv, har du noen erfaringer med dette? Utøver jenter denne typen vold?

- Møter med ungdom.
 - Hva slags ulike ungdommer møter du i jobben din?
 - Hvilke ulike jenter møter du i jobben din?
 - Hvilke ulike gutter møter du i jobben din?
 - Hvilke måter å møte jenter på opplever du at fungerer best?
 - Hvilke måter å møte gutter på opplever du at fungerer best?
 - Er det forskjell på hvordan du arbeider med gutter og jenter?
 - Konfliktløsning, er dette en del av din jobb? I så fall, kan du gi et eksempel på en episode med konfliktløsning? Hvordan fungerte konfliktløsningen i denne situasjonen?
 - Har du et eksempel på en episode hvor konfliktløsning ikke fungerte? Hva kunne blitt gjort annerledes?

- Forståelser av kjønn.
 - Hva slags ulike roller har unge jenter i dag, hvilke ulike grupperinger kan du se?
 - Hvordan tror du det er å være ung jente i dag i forhold til da du selv var ung?
 - Hva er lettere, hva er vanskeligere? Hva er likt, hva er annerledes?
 - Hvordan opplever du det å være mann/kvinne i møte med unge jenter?
 - Hvordan opplever du det å være mann/kvinne i yrket ditt generelt, i forhold til kollegaer osv?
 - Hva slags ulike roller har unge gutter i dag?
 - Hvordan tror du det er å være ung gutt i dag i forhold til da du selv var ung?
 - Hva er lettere, hva er vanskeligere? Hva er likt, hva er annerledes?

-Hvordan opplever du det å være mann/kvinne i møte med unge gutter?

Del 2: Arbeidssituasjon, utdanning.

- Arbeidssituasjon.

-Hva slags utdanning har du?

- Hva har du lært om å jobbe med ungdom?

-Hva tror du din yrkesbakgrunn har å si når du møter jenter som utøver vold?

-Er det noe du savner fra utdanningen din, når det gjelder å møte ungdoms voldsutøvelse?

-Hva har du lært om å møte unge jenter? Hva skulle du ønske du hadde lært om dette?

-Hvem samarbeider du med i jobben din? Hvordan fungerer dette?

-Hva liker du best med jobben din?

-Hva er mest frustrerende?

-Er det noe jeg ikke har spurt om som du har lyst til å si noe om?

-Er det noe som er viktig å få med i denne oppgaven, når det gjelder det å jobbe med unge jenter?

